

**T.C.
RECEP TAYYİP ERDOĞAN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI**

**GELENEK İLE MODERNLİK ARASINDA TESETTÜRLÜ
SPORCULARIN KİMLİK İNŞA STRATEJİLERİ**

(Yüksek Lisans Tezi)

Melek ALTINDAL ÇAKIR

**Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Erol SUNGUR**

**RİZE
2023**

KABUL VE ONAY

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalında, Dr. Öğr. Üyesi Erol SUNGUR danışmanlığında, Melek ALTINDAL ÇAKIR tarafından hazırlanan *Gelenek ile Modernlik Arasında Tesettürlü Sporcuların Kimlik İnşa Stratejileri* adlı bu tez çalışması, 01/12/2023 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oy birliğiyle/oy çokluğuyla başarılı bulunarak jürimiz tarafından **Yüksek Lisans Tezi** olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri	Unvanı, Adı SOYADI	İmza
Başkan	: Dr. Öğr. Üyesi Erol SUNGUR	
Üye	: Dr. Öğr. Üyesi ENVER ŞAHİN	
Üye	: Doç. Dr. Mustafa Derviş DERELİ	

ETİK BEYAN

Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programından mezun olmak üzere teslim ettiğim “Gelenek ile Modernlik Arasında Tesettürlü Sporcuların Kimlik İnşa Stratejileri” adlı tezim, bilim ve araştırma etiği prensiplerine riayet edilerek tarafımdan yazılmıştır.

Tez çalışmamda, başka kaynaklardan aktarılan bütün bilgi ve alıntılar, Enstitünüz Tez Yazım Kılavuzuna uygun olarak açıkça gösterilmiştir. Kaynağı gösterilenler dışında kalan bütün bilgiler uygun araştırma yöntemi kullanılarak tarafımdan edinilmiş ve esere bu şekilde yansıtılmıştır. Şahsıma ait olmayan hiçbir bilgi, kasıt veya kusurlar, şahsıma aitmiş gibi gösterilmemiştir. İnternet kaynakları dâhil, sahibine/kaynağına atıf yapılmaksızın hiçbir bilgi kullanılmamıştır. Aksinin ortaya çıkması halinde doğacak bütün hukuki, idari, akademik ve etik sorumluluk tarafıma ait olacaktır. Eserin tesliminden sonra herhangi bir zamanda, bilim etiğine aykırılık tespit edilmesi ve / veya eserimle ilgili intihal veya intihal şeklinde anlaşılabacak bir durumun ortaya çıkması halinde; Üniversiteniz ve eğitim kadronuzun hiçbir şekilde sorumlu tutulmayacağını hür irademle kabul, beyan ve taahhüt ederim.

01/12/2023

(İmza)

Melek ALTINDAL ÇAKIR

ÖN SÖZ

Bilim ve teknoloji dünyasında yaşanan gelişmeler bir taraftan insan yaşamında rahatlatıcı rol oynarken, diğer taraftan kişileri modern dünyada bir anlam arayışıyla karşı karşıya bırakmıştır. Süreç içerisinde modernite etkisiyle değişen giyim şekilleri, kadının kendisini ve toplumu sorgulamasına sebep olmuştur. Genel olarak geleneksel kadının işinin, ev ve çocuklarla ilgilenmek olduğu kabul görürken, modern kadın işyerinde, sporda ve sosyal faaliyetlerde aktif olarak imgelenmiştir. Kadınların spora katılımı, şüphesiz modernleşmenin getirdiği yeniliklerden biridir. Sporcular bağlamında bakıldığında, henüz yıkılmamış olan geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri önemli bir engel oluşturmaktadır. Giyim şekilleri, özellikle toplum önünde olan tesettürlü sporcuların etkilendiği önemli bir konudur. Henüz ülkemizde bu durumun aşılamadığı yadsınamaz bir gerçektir.

Bu doğrultuda çalışmamızda, spora yönelim gösteren tesettürlü kadın sporcuların, değişen toplumsal yapı içerisinde spor ile birlikte kendisine hangi kimliği inşa etmeye çalıştığı ve bunu nasıl anlamlandırdığının yanında tesettür algısında yaşanan değişim tüm boyutlarıyla bizzat süreci yaşayanların gözünden ortaya konulmaya çalışılmıştır. Giriş ve dört ana bölümden oluşan çalışmamızın birinci bölümünde, kimlik, giyim, kadın ve tesettür kavramları açıklanmıştır. İkinci bölümde çalışmamızın hangi yöntem çerçevesinde şekillendiği ele alınmıştır. Üçüncü bölümde elde ettiğimiz bulgular, tablo ve yorumlar halinde sunulmuştur. Dördüncü bölümde ise çalışmamızın bulguları değerlendirilmiş ve sonuca varılmıştır.

Özveri ile hazırlamış olduğum yüksek lisans tezimin bu aşamaya gelmiş olmasından büyük mutluluk yaşıyorum. Yüksek lisans eğitimim boyunca bilgi birikiminden faydalandığım danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Erol SUNGUR'a, tez yazım sürecinde fikir alışverişinde bulunduğum, tecrübeleriyle beni destekleyip motive eden arkadaşlarım Doç. Dr. Recep Fatih KAYHAN, Bedel SAMANCI KAYHAN, Dr. Bekir Erhan ORHAN ve Esranur TERZİ'ye, yoğun iş ve spor tempolarına rağmen araştırmaya katılarak çalışmanın ortaya çıkmasına katkı sağlayan sporcu arkadaşlarıma, hayatımın her alanında olduğu gibi eğitim sürecim boyunca da yanımda olan aileme ve sevgili eşim Dr. Halil İbrahim ÇAKIR'a desteklerinden dolayı çok teşekkür ediyorum.

Melek ALTINDAL ÇAKIR

2023 RİZE

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	I
ETİK BEYAN.....	II
ÖN SÖZ	III
İÇİNDEKİLER	IV
ÖZET	VIII
ABSTRACT.....	IX
KISALTMALAR.....	X
TABLolar LİSTESİ.....	XI
GİRİŞ	1
1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	6
1.1. Kimlik Kavramı	6
1.2. Kimliğe İlişkin Bazı Alt Kavramlar	9
1.2.1. Benlik	9
1.2.2. Özne.....	10
1.2.3. Kişilik	11
1.2.4. Bazı Kimlik Tipleri.....	11
1.2.4.1. Kişisel Kimlik	12
1.2.4.2. Kültürel Kimlik.....	14
1.2.4.3. Sosyal Kimlik	16
1.2.4.4. Kolektif Kimlik.....	18
1.2.4.5. Milli Kimlik	20
1.2.4.6.1. Türk Milli Kimliğinde Kadın	21
1.2.4.6.2. İslamiyet Sonrası Kadın Kimliği.....	22
1.2.4.6.3. Cumhuriyet Sonrası Kadın Kimliği	24
1.3. Kimlik İnşası	24
1.4. Kimlik ve Öteki.....	27
1.5. Giyim.....	29
1.5.1. Geleneksel Anlamda Tesettür Algısı	30
1.5.2. Modern Tesettür Algısı.....	32
1.5.3. Tesettür Algısını Etkileyen Faktörler	33

1.5.3.1. Dini Faktörler.....	33
1.5.3.2. Aile Faktörü	34
1.5.3.3. Sosyal Çevre Faktörü.....	35
1.5.3.4. Tüketim Kültürü	35
1.5.3.5. Sosyal Medya.....	36
1.6. Toplumsal Cinsiyet	36
1.6.1. Spor ve Sosyal Kimlik.....	37
1.6.2. Toplumsal Cinsiyet ve Spor	38
1.6.3. Kadın ve Spor	40
1.6.4. Kadın, Spor ve Din İlişkisi	41
2. YÖNTEM	44
2.1. Araştırma Yöntemi.....	44
2.2. Araştırma Grubu.....	44
2.3. Veri Toplama Teknikleri.....	45
2.4. Verilerin Analizi ve Yorumlanması	46
2.5. Geçerlilik ve Güvenirlilik	46
3. BULGULAR VE YORUMLAR	48
3.1. Sporla İlk Tanışma	48
3.1.1. Aile Etkisi.....	48
3.1.2. Okul ve Yaz Okulları.....	50
3.1.3. Bireyin Kendi İlgisi ve Merakı.....	51
3.2. Tesettürün Sporla Uyumu: Deneyimler ve Zorluklar	53
3.2.1. Tesettürün Spora Etkisi	54
3.2.2. Zorluklar ve Adaptasyon	55
3.2.3. Rahatlık ve Uyum.....	57
3.2.4. Başörtüsü ve Kıyafet Seçenekleri.....	58
3.3. Aile ve Toplumun Spor Destekleyici Rolü ve Tepkiyle Başa Çıkma.....	60
3.3.1. Destekleyici Aile ve Çevre Tepkileri	61
3.3.2. Karşıt Tepkiler ve Tepkiyle Başa Çıkma	63
3.4. Tesettürlü Sporcuların Toplumsal Kabulü ve Algılanmaları	65
3.4.1. Olumlu Tepkiler	66
3.4.2. Olumsuz Tepkiler	67

3.4.3. Karışık Tepkiler	68
3.5. Tesettürlü Kadın Sporcuların Karşılaştığı Zorluklar ve Farkındalık Oluşturma	69
3.5.1. Kıyafet Problemleri	70
3.5.2. Ayrımcılık ve Tepkiler	72
3.5.3. Tesettürlü Olmanın Avantajları	73
3.5.4. Tesettürlü Olmanın Dezavantajları.....	74
3.6. Tesettür ve Spor Performansı.....	76
3.6.1. Tesettür ve Performans.....	77
3.6.2. Kıyafet Sorunu.....	79
3.6.3. Hakem ve Ön Yargı.....	80
3.6.4. Sıcak Hava ve Rahatlık	81
3.6.5. Olumlu Tepkiler ve Destek	82
3.6.6. Farkındalık ve Düzgün Uygulama.....	83
3.7. Tesettürlü Kadın Sporcuların Deneyimleri ve Etkileri	84
3.7.1. Olumlu Dönüşler ve Teşvik.....	84
3.7.2. İnsan İlişkileri ve Farkındalık.....	85
3.7.3. Tesettürlü Sporcuların İlham Verici Etkisi.....	86
3.7.4. Kıyafet ve Mahremiyet.....	87
3.8. Tesettürlü Sporcuların Duygu ve Düşünceleri	88
3.8.1. Olumsuz Duygu ve Düşünceler	88
3.8.2. Direnç ve Kararlılık:.....	90
3.8.3. Endişe ve İkilem	91
3.8.4. Önemli Değil / Şanslıyım	92
3.9. Sporda Tesettür ve Dini Hayat.....	93
3.9.1. Olumlu Etki	93
3.9.2. Olumsuz Etki	94
3.9.3. Esneklik ve Uyum	95
3.10. Tesettür ve Spor: Uyum ve İkilemler.....	96
3.10.1. Kıyafet ve Tesettürle İlgili İkilemler	96
3.10.2. Karışık Cinsiyet Ortamları ve Dini Yükümlülükler	97
3.10.3. Vücut Hatları ve Sporun Tesettüre Uygunluğu	98

3.10.4. Kategori: Sporun Hayatın Bir Parçası Olması.....	99
3.11. Tesettür ve Spor Alanında Erişilebilirlik ve Farkındalık	100
3.11.1. Eksikliklerin Yaygınlaştırılması ve Algının Değiştirilmesi	100
3.11.2. Eğitim ve Farkındalık Yaratma	101
3.11.3. Kıyafet ve Erişilebilirlik.....	102
3.11.4. Spor Branşlarına Uygun Kıyafetler	102
3.12. Dindar Ailelerin Kızlarını Spora Teşvikindeki Farklı Tutumlar ve Spora Teşviki Etkileyen Faktörler.....	104
3.12.1. Dindar Ailelerin Kızlarını Spora Teşvik Etmeye Olumlu Bakanlar	104
3.12.2. Dindar Ailelerin Kızlarını Spora Teşvik Etmeye Olumsuz Bakanlar ..	105
3.12.3. Dindar Ailelerin Kızlarını Spora Teşvik Etme Durumu ile İlgili Karışık Görüşlere Sahip Olanlar	106
3.13. Tesettürlü Kadın Sporcuların Spor Dünyasında Karşılaştığı Zorlukların Aşılması İçin Öneriler	107
3.13.1. Kıyafet Değişikliği ve Çeşitlilik.....	107
3.13.2. Eğitim ve Antrenör Desteği.....	108
3.13.3. Toplumsal Algı ve Önyargıların Değiştirilmesi.....	109
3.13.4. Kadınların Özel Alanlara ve Gereksinimlere Erişimi	109
3.13.5. Güvenlik ve Sorunlarla Mücadele	110
3.14. Tesettürlü Kadın Sporcuların Toplumsal Katılımı ve Desteklenmesi	111
3.14.1. Olumlu Tutum ve İnançlar	111
3.14.2. Özgüven ve Özgürlük.....	112
3.14.3. Çeşitlilik ve Eşitlik	113
3.14.4. Aile ve Toplum Etkileşimi	114
4. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ.....	115
KAYNAKÇA.....	118
EKLER.....	131
ETİK KURUL KARARI	133

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Anabilim Dalı : Felsefe ve Din Bilimleri

Tez Türü : Tezli Yüksek Lisans

Danışman : Dr. Öğr. Üyesi Erol SENGUR

Hazırlayan : Melek ALTINDAL ÇAKIR

Yıl : 2023

Sayfa Sayısı : 133

ÖZET

GELENEK İLE MODERNLİK ARASINDA TESETTÜRLÜ SPORCULARIN KİMLİK İNŞA STRATEJİLERİ

Bu araştırmada gelenek ve modernlik bağlamındaki tesettürlü kadın sporcuların kimliklerini oluşturmada yaşadıkları sürecin nasıl anlamlandırıldığının irdelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma grubu en az 10 yıl spor geçmişine sahip ve en az lisans düzeyinde öğrenim görmüş ya da görmekte olan 10 tesettürlü kadın sporcudan oluşmaktadır. Araştırmaya katılan sporculara öncelikle “Bilgilendirilmiş Gönüllü Onam Formu” imzalatılmış, ardından araştırmacılar tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme soruları sporculara sorularak görüşmeler yapılmıştır. Görüşmeler Google Meet, Microsoft Zoom ve WhatsApp uygulamaları vasıtasıyla ekran ve ses kaydı alınarak gerçekleştirilmiştir. Görüşme kayıtları interaktif ortama yazılı olarak geçirilmiş ve ham veriler sayfalara yazılı olarak elde edilmiştir. Veriler analiz edilirken betimsel ve söylem analizinden faydalanılmış, verilen cevaplar sistematik olarak derlenerek tema ve kategoriler oluşturulmuştur. Yapılan analizler sonucunda 14 tema ortaya çıkmıştır. Elde edilen sonuçlar incelendiğinde ise spor yaşantısının dinden etkilenmediği, dindar çevre ve aile tutumlarının sporcuların düşünce ve davranış biçimlerini etkilediği, sporcuların kıyafet seçimlerinin sportif ve sosyal yaşantılarını ciddi anlamda etkilediği, son dönemlerde ise eski dönemlere göre kıyafet sorunsalının giderek değişim gösterdiği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Din Sosyolojisi, Kimlik İnşası, Tesettür

Recep Tayyip Erdogan University Institute of Graduate Studies

Department : Philosophy and Religious Sciences

Thesis Type : Master's Thesis

Supervisor : Assist. Prof. Dr. Erol SUNGUR

Author : Melek ALTINDAL ÇAKIR

Year : 2023

Pages : 133

ABSTRACT

IDENTITY CONSTRUCTION STRATEGIES OF HIJAB ATHLETES BETWEEN TRADITION AND MODERNITY

This research aims to examine how the process experienced by veiled female athletes in creating their identities in the context of tradition and modernity is interpreted. The research group consists of 10 hijab-wearing female athletes who have at least 10 years of sports history and have studied or are studying at least at the undergraduate level. The athletes participating in the research were first made to sign the "Informed Voluntary Consent Form", and then semi-structured interview questions developed by the researchers were asked to the athletes and interviews were conducted. The interviews were conducted by recording screen and audio via Google Meet, Microsoft Zoom and WhatsApp applications. The interview records were transferred to the interactive environment in written form and the raw data was obtained written on the pages. While analyzing the data, descriptive and content analysis were used, and themes and categories were created by systematically compiling the answers. As a result of the analysis, 14 themes emerged. When the results obtained are examined, it has been determined that sports life is not affected by religion, religious environment and family attitudes affect the thoughts and behaviors of athletes, clothing choices of athletes seriously affect their sports and social lives, and in recent times, the clothing problem has gradually changed compared to previous periods.

Keywords: Sociology of Religion, Identity Construction, Hijab

KISALTMALAR

Bkz.	:	Bakınız
Hız.	:	Hazreti
MS	:	Milattan sonra
TDK	:	Türk Dil Kurumu
vb.	:	ve benzeri
vd.	:	ve diğerleri
yy.	:	Yüzyıl

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Aile etkisi kategorisine ilişkin bulgular	49
Tablo 2. Okul ve yaz okulları kategorisine ilişkin bulgular	50
Tablo 3. Bireyin kendi ilgisi ve merakı kategorisine ilişkin bulgular	51
Tablo 4. Sporla nasıl tanıştığına ilişkin bulgular	52
Tablo 5. Tesettürün spora etkisi kategorisine ilişkin bulgular	54
Tablo 6. Zorluklar ve adaptasyon kategorisine ilişkin bulgular	56
Tablo 7. Rahatlık ve uyum kategorisine ilişkin bulgular	57
Tablo 8. Başörtüsü ve kıyafet seçenekleri kategorisine ilişkin bulgular	58
Tablo 9. Destekleyici aile ve çevre tepkileri kategorisine ilişkin bulgular	61
Tablo 10. Karşıt tepkiler ve tepkiyle başa çıkma kategorisine ilişkin bulgular	63
Tablo 11. Olumlu tepkiler kategorisine ilişkin bulgular	66
Tablo 12. Olumsuz tepkiler kategorisine ilişkin bulgular	67
Tablo 13. Karışık tepkiler kategorisine ilişkin bulgular	69
Tablo 14. Kıyafet problemleri kategorisine ilişkin bulgular	70
Tablo 15. Ayrımcılık ve tepkiler kategorisine ilişkin bulgular	72
Tablo 16. Tesettürlü olmanın avantajları kategorisine ilişkin bulgular	73
Tablo 17. Tesettürlü olmanın dezavantajları kategorisine ilişkin bulgular	74
Tablo 18. Tesettür ve performans kategorisine ilişkin bulgular	77
Tablo 19. Kıyafet sorunu kategorisine ilişkin bulgular	79
Tablo 20. Hakem ve ön yargı kategorisine ilişkin bulgular	80
Tablo 21. Sıcak hava ve rahatlık kategorisine ilişkin bulgular	81
Tablo 22. Olumlu tepkiler ve destek kategorisine ilişkin bulgular	82
Tablo 23. Farkındalık ve düzgün uygulama kategorisine ilişkin bulgular	83
Tablo 24. Olumlu dönüşler ve teşvik kategorisine ilişkin bulgular	84
Tablo 25. İnsan ilişkileri ve farkındalık kategorisine ilişkin bulgular	85
Tablo 26. Tesettürlü sporcuların ilham verici etkisi kategorisine ilişkin bulgular ...	86
Tablo 27. Kıyafet ve mahremiyet kategorisine ilişkin bulgular	87
Tablo 28. Olumsuz duygu ve düşünceler kategorisine ilişkin bulgular	88
Tablo 29. Direnç ve kararlılık kategorisine ilişkin bulgular	90
Tablo 30. Endişe ve ikilem kategorisine ilişkin bulgular	91

Tablo 31. Önemli değil / şanslıyım kategorisine ilişkin bulgular	92
Tablo 32. Olumlu etki kategorisine ilişkin bulgular	93
Tablo 33. Olumsuz etki kategorisine ilişkin bulgular	94
Tablo 34. Esneklik ve uyum kategorisine ilişkin bulgular.....	95
Tablo 35. Kıyafet ve tesettürle ilgili ikilemler kategorisine ilişkin bulgular	96
Tablo 36. Karışık cinsiyet ortamları ve dini yükümlülükler kategorisine ilişkin bulgular.....	97
Tablo 37. Vücut hatları ve sporun tesettüre uygunluğu kategorisine ilişkin bulgular	98
Tablo 38. Sporun hayatın bir parçası olması kategorisine ilişkin bulgular.....	99
Tablo 39. Eksikliklerin yaygınlaştırılması ve algının değiştirilmesi kategorisine ilişkin bulgular.....	100
Tablo 40. Eğitim ve farkındalık yaratma kategorisine ilişkin bulgular	101
Tablo 41. Kıyafet ve erişilebilirlik kategorisine ilişkin bulgular	102
Tablo 42. Spor branşlarına uygun kıyafetler kategorisine ilişkin bulgular.....	102
Tablo 43. Dindar ailelerin kızlarını spora teşvik etmeye olumlu bakanlar kategorisine ilişkin bulgular.....	104
Tablo 44. Dindar ailelerin kızlarını spora teşvik etmeye olumsuz bakanlar kategorisine ilişkin bulgular.....	105
Tablo 45. Dindar ailelerin kızlarını spora teşvik etme durumu ile ilgili karışık görüşlere sahip olanlar kategorisine ilişkin bulgular.....	106
Tablo 46. Kıyafet değişikliği ve çeşitlilik kategorisine ilişkin bulgular	107
Tablo 47. Eğitim ve antrenör desteği kategorisine ilişkin bulgular	108
Tablo 48. Toplumsal algı ve önyargıların değiştirilmesi kategorisine ilişkin bulgular	109
Tablo 49. Kadınların özel alanlara ve gereksinimlere erişimi kategorisine ilişkin bulgular.....	109
Tablo 50. Güvenlik ve sorunlarla mücadele kategorisine ilişkin bulgular.....	110
Tablo 51. Olumlu tutum ve inançlar kategorisine ilişkin bulgular	111
Tablo 52. Özgüven ve özgürlük kategorisine ilişkin bulgular	112
Tablo 53. Çeşitlilik ve eşitlik kategorisine ilişkin bulgular	113
Tablo 54. Aile ve toplum etkileşimi kategorisine ilişkin bulgular.....	114

GİRİŞ

Bilim ve teknoloji dünyasında yaşanan gelişmeler, toplumsal hayat içerisinde kültürel, sosyal ve ekonomik bakımdan büyük değişimler yaşanmasına sebep olmuştur. Yaşanan gelişmeler bir taraftan insan yaşamında rahatlatıcı rol oynarken, diğer taraftan kişileri modern dünyada bir anlam arayışıyla karşı karşıya bırakmıştır. Bu süreç içerisinde modernitenin etkisiyle değişen giyim şekilleri, kişilerin kendilerini ve çevrelerini sorgulamasına sebep olmuştur. Bu bağlamda özellikle tesettürlü kadınlar kıyafetleriyle toplum içerisinde tartışılmaya başlamıştır. Bunun en büyük nedeni modernite ile dinin kuralları çerçevesinde örtünmenin bazı noktalarda birbirleriyle ortak paydada buluşamamasından kaynaklanmaktadır. Bu konu bağlamında tesettürlü kadın sporcular da toplum içerisinde görüş farklılıklarından etkilenenler arasındadır. Bu durum, tesettürlü sporcuların seçmiş oldukları spor dalına ve spora katılım gösterip göstermemelerine kadar her bir noktada üzerlerinde bir baskı oluşturmıştır. Tüm bu baskılar ve görüşler, tesettürlü sporcuları toplum içerisinde bir kimlik arayışına sokabilmekte ve bireylerin kimlik oluşumunu etkileyebilmektedir. Burada bu bilgiler aklımıza kimlik nedir? sorusunu getirmektedir.

Kimlik, bireyin “Ben kimim?” ya da “Sen kimsin?” sorusuna verdiği cevapların tümüdür ve bireyin kendini, kendine ya da topluma karşı tanımlamasıdır. Bireyler ya da toplumlar, kendi varoluşunu diğer birey ya da toplumlara olan farklılığı üzerinden gösterme ihtiyacı duyarlar (Connolly, 1995: 93). Bireyin ve toplumun kendini tanımlama biçimlerinden kaynaklı, çok çeşitli kimlik tipleri bulunurken birey kendini, toplumsal kimlik, sosyal kimlik, ulusal kimlik, kültürel kimlik ya da dini kimlik gibi bir ya da birkaç, farklı kimlik tipleri üzerinden tanımlayabilir. Bireyin kimlik edinimi, doğması ile değil toplumsallaşması ile başlar (Connolly, 1995: 93).

Bireyin herhangi bir kimlik tipini sahiplenmesi, inşa süreci ile başlar. Birey toplumsal, sosyal ya da başka bir kimlik tipine aidiyet bağı kurarak inşa sürecine dâhil olur yani kimliğin inşası aidiyet bağı ile başlar. Bu nedenle bireyin içinde bulunduğu toplum, kültür ya da ulusla aidiyet bağı kurması ve kendini bu bağ üzerinden tanımlaması ve inşa etmesi gerekir (Marshall, 2005: 409). Bu kapsamda spor gibi ulusları ve milletleri bir araya getiren bir alanda, tesettürlü sporcuların yer almasının ve onlara karşı gösterilen tutumların, tesettürlü kadın sporcunun kimlik inşa sürecinin

şekillenmesinde ve oluşmasında önemli yer tuttuğu düşünülmektedir. Bu bağlamda tesettürlü sporculara karşı sergilenen tutum ve davranışlar onların kendilerini; toplumsal kimlik, sosyal kimlik, ulusal kimlik, kültürel kimlik ya da dini kimlik gibi bir ya da birkaç farklı kimlik tipi üzerinden tanımlaması noktasında önemlidir.

Sürekli gelişim içerisinde olan dünyamızda, toplumların da kimlik değişimlerine uğradığı düşünüldüğünde, bireylerin kimlik inşa süreçlerinde her jenerasyonda farklılıkların görülmesi muhtemeldir. Bu durum yenilenen jenerasyonun dini değerleri farklı değerlendirmesi ile sonuçlanabilir ve toplumdaki normların değişmesine neden olabilir.

Modernite sürecinde toplumsal alanlar içerisinde inanç temelli normlar ile bazı çelişkiler belirmiş ve evde çalışması daha uygun görüldüğü düşünülen kadın, toplumsal alanlarda söz sahibi olmaya başlamıştır. Bir başka ifadeyle din, modernleşen toplumsal hayatta kadınlar açısından farklı yaşantı biçimlerinin oluşmasında bir etki oluşturmamaya başlamıştır.

Ülkemizde Osmanlı Dönemi'yle birlikte etkisini göstermeye başlayan modernite ve sekülerleşme süreçleri, Cumhuriyet Dönemi sonrasında gözle görülür şekilde farklılaşmaya yol açmıştır. 1950 sonrasında dindar kesim, katı çizgisinden uzaklaşarak, değişen topluma uyum sağlamaya çalışmıştır (Özkan, 2019: 2).

Modernleşen toplumla birlikte dinin belirlediği sevap ve günah algısında farklılıklar meydana gelmiş, dindar kadınlar farklı tarzlar benimsemeye başlamıştır. Yaşanılan bu değişimler neticesinde, dindar kadınların modern yaşam alanlarına katılımını amaçlayan tatil köyleri plaj vb. yerler açılmıştır. Bu tür durumlar toplumda yeni bir kadın figürü ortaya çıkarmaya başlamıştır. Bu gelişmeler sonucu hedeflenen modern dindar kadın kimliğinin, geleneksel kimliği pasivize etmiş olabileceği düşünülebilir.

Başörtüsü ve tesettür geçmiş yıllarda dindarlığın bir simgesi olarak kabul edilirken, son yıllarda ortaya çıkan tesettür imgeleri ve stilleri, tesettürün farklı dinamiklerle etkileşim halinde olduğunu göstermektedir. Özellikle gençler açısından bakıldığında; aile, sosyo-kültürel çevre, sosyo-ekonomik düzey, okunan bölüm, bireysel eğilimler, modernleşmenin etkileri, modanın tesettür giyime etkisi, tesettür modası akımlarının oluşması gibi birçok faktörün kişilerin giyim tercihlerini ve tesettür algılarını etkilediğini söylemek mümkündür.

Kadınların spora katılımı, şüphesiz modernleşmenin getirdiği yeniliklerden biridir. Bu konuyla ilgili erken Cumhuriyet döneminde Türkiye'de birçok düzenleme yapılmıştır. Cumhuriyetin ilk yıllarında kadın, modernleşmenin önemli bir parçası olmuştur. Ayrıca bu dönem geleneksel kadından modern kadına geçiş dönemi olarak ifade edilmiştir (Kavasoğlu ve Yaşar, 2016: 120). Genel olarak geleneksel kadının işinin, ev ve çocuklarla ilgilenmek olduğu kabul edilirken, modern kadın işyerinde, sporda ve sosyal faaliyetlerde aktiftir. Bu iki tip kadın profili bugün Türkiye'de hâlâ görülebilmektedir. Yıkılmamış olan geleneksel toplumsal cinsiyet rollerinin bu geçiş sürecinde önemli bir engel oluşturduğu söylenebilir.

Araştırmanın Konusu

Çalışmamızda tesettürlü sporcuların gelenek ve modernlik dönüşümü bağlamında kimlik inşaları araştırılarak geçmişle günümüz arasındaki farklılıklar tartışılmış ve geline nokta tesettürlü sporcuların toplumda ortaya koyduğu görev ve davranışlar çeşitli boyutlarıyla ele alınarak açıklanmaya çalışılmıştır.

Araştırmanın Önemi

Bu çalışma tesettürlü sporcuların yaşadıkları problemleri, çevre tarafından algılanış biçimlerini, aileleri tarafından destek görüp görmemelerini, tesettürlü sporcu olmalarından dolayı yaşadıkları problemlerin nedenlerini, tesettürlü olmalarının başarılarının önüne geçip geçmediğini, dinin kuralları açısından yaşadıkları ikilemleri, sporun tesettürlü bireyler tarafından algılanış biçimini, uygulamada var olan çatışmaları, muhafazakar kitlenin, kadının spor yapması üzerindeki bakış açısını ortaya çıkarmada büyük önem taşımaktadır.

Bir inancın ifadesi, belli bir ahlâk ya da değer sisteminin uzantısı ve aidiyetin simgesi olarak algılanan tesettür olgusu, son dönemde dikkate değer bir dönüşüme uğramaktadır. Çünkü kafeler, kulüpler, partiler, eğlence merkezleri ve alışveriş merkezleri gibi birçok sosyal mekânda muhafazakâr ailelerin boy göstermesi, ailelerin yaşam tarzlarında, tüketim alışkanlıklarında ve iletişim tarzlarında gözle görülür bir değişim yaşandığını kanıtlamaktadır. Yaşanılan bu değişimler kapsamında tesettürlü sporculara karşı bakış açılarının sporcuların gözünden incelenmesi önemlidir. Dindar-muhafazakâr kitlenin onlarca yıl boyunca tepki göstererek tümüyle karşı durduğu

yaşam tarzlarına hızla uyum sağlamaya çalışması, spor alanındaki bakış açılarında yaşanan değişimleri incelememize neden olmuştur. Özellikle sporcuların psikolojileri üzerinde dışardan gelen tepkilerin önemli olduğu düşünüldüğünde, tesettürlü sporcuların algılarındaki değişimler incelenmeye çalışılmıştır. Çalışmamızda yaşanan bu değişimi yönlendiren faktörler ile tesettürün temsil ettiği paradigma arasındaki tutarlılık ve bahsi geçen kitlenin mevcut durumu algılayış biçimi analiz edilmiştir. Yaşanan değişimlerin ve dönüşümlerin psikolojik ve sosyolojik nedenlerinin ve boyutlarının, sürecin bizzat içerisinde bulunanların tanıklıkları ile kendi gözlem, deneyim ve değerlendirmeleri ışığında incelenmesi de doğrudan sonuca ulaşılması açısından çalışmamızı önemli ve özgün kılmaktadır.

Araştırmanın Amacı

Spor, tarihsel olarak erkeklerin daha fazla katılım gösterdiği ve sosyokültürel olarak daha etkin olduğu düşünülen bir alandır. Bu doğrultuda çalışmamızda spora yönelen tesettürlü kadın sporcuların, değişen toplumsal yapı içerisinde sporla birlikte kendisine hangi kimliği inşa etmeye çalıştığı veya bunu nasıl anlamlandırıdığı, süreci yaşayanların gözünden ortaya konulmaya çalışılacaktır.

Bu araştırmanın temel amacı, tesettürlü kadın sporcuların gelenek ve modernlik bağlamında sporcu kimliklerini oluşturma sürecini nasıl anlamlandırdıklarını inceleyip yorumlayabilmektir. Bu kapsamda araştırmanın temel amacına bağlı olarak iki farklı alt amacı bulunmaktadır. Bunlardan birincisi, kültürel olarak erkeklikle ilişkilendirilen spor alanında tesettürlü kadın sporcuların alandaki deneyimlerini açığa çıkarmaktır. Bu bağlamda birinci amaç ile ilişkili olarak ikinci alt amaç, tesettürlü kadın sporcuların spor alanındaki deneyimleri aracılığıyla kimliklerini nasıl inşa ettiklerini ve (kadınlık) kimliği inşa sürecinde maruz kaldıkları cinsiyetçi pratikleri dini değerler bağlamında incelemektir.

Problem Cümlesi

Bu çalışmanın temel problemi tesettürlü sporcuların alandaki deneyimleri aracılığıyla gelenek ve modernlik bağlamında kimliklerini nasıl inşa ettiklerini ve kimliklerini inşa etme sürecinde maruz kaldıkları cinsiyetçi pratikleri tesettür ve spor ilişkisi bağlamında irdelemektir.

Bu bağlamda “gelenek ile modernlik arasında tesettürlü sporcuların kimlik inşa stratejilerinin nasıl olduğu” sorusuna yanıt aranacaktır.

Alt Problemler

Araştırmanın ana problemine ilişkin olarak altı (6) farklı alt problemi bulunmaktadır.

1. Tesettürlü sporcuların spor alanında edindikleri deneyimler, kadınlık kimliği inşasında onlara ne tür avantajlar/dezavantajlar sağlamaktadır?
2. Tesettürlü sporcuların aile ve yakın çevrelerinden aldığı tepkiler kimlik inşalarını nasıl etkilemektedir?
3. Tesettürün, sportif performans üzerinde etkisi var mıdır veya ne düzeydedir?
4. Din, tesettürlü sporcuların sportif yaşamını olumlu ya da olumsuz anlamda etkilemekte midir?
5. Dinin getirmiş olduğu sorumluluklar ile spor arasında ne tür ikilemler ortaya çıkmaktadır?
6. Tesettürlü sporcu bağlamında spor dünyasında ne tür eksiklikler ön plana çıkmaktadır?

1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Kimlik Kavramı

Türk Dil Kurumu (TDK), kimlik kavramını “*insanı sosyal bir varlık olarak nitelendiren işaret, nitelik ve özelliklerin toplamı*” olarak tanımlamaktadır. Aydoğdu kimlik terimini “*kim soru kökünden türetilmiş olup aynı şekilde zorunlu bir mensubiyeti (aidiyet), aynı olmayı, tek olmayı, hangi kişi olmayı ifade eder*” şeklinde kimliğin etimolojisine vurgu yaparak açıklamaktadır (Aydoğdu, 2004: 114).

Kimlik, sosyal bilimlerin en önemli ve en tartışmalı kavramlarından biridir. Sosyal bilimlerin birçok disiplinlerinin kimlik kavramı üzerinde durmasının sebebini Türkbağ (2003) “*kimliğin çok boyutlu olmasına*” dayandırmaktadır. Sosyoloji, psikoloji, sosyal-psikoloji, antropoloji, tarih ve felsefe gibi disiplinler kimliğin farklı boyutları ile ilgilenmelerinden dolayı kimliğin kesin, net ve tek bir tanımı bulunmamaktadır. Yanık’a göre, farklı disiplinlerin, kimlik kavramıyla yoğun olarak ilgilenmesi “*kavrama ilişkin entelektüel ilginin artmasına*” neden olmaktadır (Yanık, 2013: 227).

Güvenç (1993), kimlik kavramını “*kişilerin, grupların, toplum ya da toplulukların, ‘kimsiniz, kimlerdensiniz?’ sorusuna verdikleri yanıt ve yanıtlar*” olarak açıklamaktadır. Bilgin ise kimliği, “*bir kişi veya grubun kendisini tanımlaması ve kendini diğer kişi veya gruplar arasında konumlaması*” şeklinde tanımlamaktadır (Bilgin, 2007: 11).

Connolly, kimliğin bireyin seçtiği ve istediği şeyler olmayıp, bireyin aslında ne olduğu ve ne şekilde tanındığının bireyin kimliği olduğunu ifade etmektedir. Ayrıca Connolly, kimliğin bireyin varoluşunun delili olduğunu, bireyin kendisini ötekine tanıtmaya ve ötekinin bireyi tanıma biçimi olduğunu ve böylelikle kimliğin devamlı olarak farklılığa ihtiyaç duyduğunu aktarmaktadır (Connolly, 1995: 92-93).

Ergun ise, bireyin sahip olduğu bütün özelliklerinin bireyin kimliği olduğunu ifade etmektedir (Ergun, 2000: 79). Aşkın, kimliğin bireyin niteliklerini ve tüm özelliklerini kapsayan, bireyi ben yaparken bir taraftan da diğerlerinden ayıran ve farklılıkları ortaya koyan kavram olduğunu açıklamaktadır (Aşkın, 2007: 213).

Berger ve Luckmann’a göre ise kimlik, bireyin toplumla olan alışverişinden oluşur. Toplum bireyleri ve kimlikleri ürettiği ve biçimlendirdiği gibi çeşitlendire de

bilir. Birey toplumla olan gündelik yaşamında yani toplumla girdiği etkileşimde, kendini ve kimliğini tanıyabilir (Berger ve Luckmann, 2008: 251).

Weinreich’e göre kimlik, bireyin benlik kurgusunun bütünüdür. Bireyin geçmişte ve şimdi kendi benliğini nasıl tanımladığı ile gelecekte kendisinin nasıl biri olmayı istediğine dair algılamalarının tümü bireyin kimliğidir (Weinreich, 2005: 26).

Peek, kimlik kavramının, “*bireylerin benlik bilincini, gruba olan bağımlılıklarını, edinilmiş ve atfedilmiş statüleri ile yapısal statülerini*” kapsadığını ifade etmektedir (Peek, 2005: 217).

Connolly’ye göre kimlik ontolojik bir kavramdır, bireyin ve toplumun varoluşunun gösterim biçimidir. Kimlik varoluşu göstergeleştirdiğinden, farklılığa ihtiyaç duyar. Connolly, farklılığın toplumsal düzlemde ötekiliği yarattığını ve ötekiliğin ise çoğunlukla çatışma ve ayrışmayı ortaya çıkardığını ifade etmektedir (Connolly, 1995: 93-97).

Bireyin toplumsal varlık olması ve kimliğinin de toplumsal ürün olması, bireyin kültür aracılığıyla toplumla etkileşim kurmasını gerektirir. Aydın ise bireyin kimliğinin kültürüyle biçimlendiğini, kimliğin toplumun kültürüyle ayrı tutulamayacağını aktarmaktadır (Aydın, 2018: 51-52).

Birey, varlık gösterdiği toplumdan, örgütlü güç olan devletten ve üzerinde açık ya da gizli her türlü baskı kuran diğer tüm otoritelerden bağımsız olarak benlik kurgusunu ve kimliğini oluşturmaya çalışır. Birey böylelikle, özgür olarak düşünme ve hareket etme alanlarını genişletmiş olacaktır. Bireye bütün kimlikler, toplumsal alanda görünür olma yeteneği verdiği için birey hür benliği ile kimliğini seçerek, bağımsız birey olarak varoluşunu kanıtlamak isteyecektir (Aydın, 2018: 51-52).

Birey toplumsal ürün olduğundan kimliği de içinde yaşadığı toplumdan bağımsız olması mümkün değildir. Birey kimliğini edinirken, toplumun kültürü, örf âdeti, gelenek ve göreneği, normları, tarihi, dini, dili ve kendi biyolojik cinsiyetinden çok toplumsal cinsiyetinden etkilenmesi ve kimliğini bunlar üzerine inşa etmesi kaçınılmaz olmaktadır. Bauman, modernizmin, küreselleşmenin ve iktidar çevrelerinin birey üzerine kurduğu hâkimiyetten dolayı, kimliğin aynılık, tutarlılık ve süreklilik özellikleri göstermesi gerektiğini ifade etmiş ancak bu görüşe rağmen parçalı ve tutarsızlık gösterdiğini de belirtmiştir (Bauman, 2018: 197).

Yapılan araştırmalarda, kapalı ve açık toplumların kimlik edinme şekillerinin farklı olduğu belirtilmektedir. Kapalı toplumlarda yaşayan bireylerin baskı altında olduğu ve özgür olmadıkları gibi özgürlükten de kaçındıkları için kendilerine verilen kimliğı kabul ettiklerini ve bireysel kimlik edinmedikleri görölmektedir. Kapalı toplumun bireyleri verili kimliğe aidiyet bağı ile bağlanırlar. Açık toplumlarda ise kimlik tipleri çok fazladır ve kimlikler arası bireylerin dolaşımı kolaydır. Bireylerin içinde bulunduğu toplum, bireylerin kolay kimlik edinmelerini ve değıştirmelerini teşvik eder (Özyurt, 2005: 187-188). Ayrıca açık toplumlarda bireysel kimlik ve bireyseliğin ön planda olduğu ancak kapalı toplumlarda kolektif kimliğin ve kolektivitenin ön planda olduğu vurgulanmaktadır (Bilgin, 1995: 84).

Kimlik, ilk çağlardan günümüze insanların sahip olduğu bir olgu olmasına rağmen 20. yüzyıldan başlayarak tartışılmaya ve araştırılmaya başlanmıştır. Modernizm, kimlik kavramını toplumsal alana taşıymıştır. Modernizmin etkisiyle ortaya çıkan bireyselleşme, bireyleri birbirinden farklı olmaya iterken kolektif olarak da diğer kolektivitelerden ayırmak için benzerlik alanında toplanmaya itmiştir. Birey kimlikte, “öteki” ve “ötekilerden” ayrışmak için farklılığını açığa çıkarırken, diğer taraftan da kendi sosyal grubu ya da toplumu ile “biz” olmak ve aidiyet bağını kuvvetlendirmek için kimliğı üzerinde benzerliğini ortaya koymuştur (Özyurt, 2005: 183-184).

Kimlik kavramından önce kimlik yerine, “benlik”, “özbilinç”, “bilinç” ve “kişisel kimlik” tanımları kullanılıyordu. Özyurt, bireyin modernizmden önce feodal toplumda da kimliğin olduğunu ancak kimliğin etnik ve dini özellikte olduğunu açıklamaktadır. Araştırmalarda feodal dönemde toplumların, farklı toplumlarla karşılaşmadıklarından kültürel kimliklerinin farkında olmadıkları belirtilmektedir. Feodal toplumların yerini alan modern toplumlarda ulusal kimlik ve kültürel kimlik öncelikli olmuş, toplumlar kendi kolektif kimliklerini inşa etmekle kalmayıp, içlerindeki farklı kültürleri de asimilasyona zorlamış ve toplumsal alanda ciddi kimlik çatışmaları yaşanmıştır (Özyurt, 2005: 183-184).

Kimlik tiplerindeki farklılaşma, çeşitlenme ve kimlik çatışmaları en çok II. Dünya Savaşı sonrası yaşanmıştır. Bu dönemde savaşın toplumsal alanlardaki yıkıcı etkileri, küreselleşme, modernleşmeyle gelen bireyselliğin ve nesnelliğin artması, toplumlar üzerindeki etnik, dini, siyasi, kültürel ve ekonomik baskıların artması,

savaşın ve terörün neden olduğu göç ve göçmen sorunları, ideolojik akımların toplumlar üzerinde etkinliklerinin azalması ve toplumsal cinsiyet farkındalığı gibi etkiler kimlik tiplerinin artmasına, kimliğin öznellesmesi ve nesnellesmesine neden olmuştur.

1.2. Kimliğe İlişkin Bazı Alt Kavramlar

Kimlik, bireyler ve toplum arasındaki iletişim ve ilişkilerden ortaya çıkan bir olgu, toplumsal bir üründür. Kimlik oluşumu, bireyin sosyalleşmesi ile başlar. Birey sosyalleştiğinde, kimlik oluşturma süreci başlar ve bireyin doğuştan gelen birçok özelliği, kimliğinin oluşumuna katkıda bulunur. Bireyin içinde yaşadığı sosyal çevrenin yanı sıra fiziksel çevre koşulları, bireyin biyolojik özellikleri ve sağlık durumu da kimliğini etkiler. Bireyler, içinde bulundukları tüm sosyal ve biyolojik koşulları deneyimledikleri ve yorumladıkları ölçüde kimliklerini ortaya koyarlar. Bireye, “sen kimsin?” sorusu sorulduğunda birey, id, ego, süperego, özne, benlik ve kişiliğin yanı sıra sosyal kimlik, kolektif kimlik, ulusal kimlik, toplumsal cinsiyet kimliği, kişisel kimlik, kurumsal kimlik gibi daha birçok kimliğin alt kavramlarına dayanarak kendini tanıtır ve kimliğinin yapısı ve biçimi hakkında bilgi verir (Connolly, 1995: 94-96).

1.2.1. Benlik

Benlik, TDK tarafından, “*bir kimsenin öz varlığı, kişiliği, onu kendisi yapan şey, kendilik, şahsiyet ve kendi kişiliğine önem verme, kişiliğini üstün görme, kibir, gurur*” olarak tanımlanmıştır. Benlik, bireyin sosyalleşmesi ile oluşmaya başlamış, sosyal yaşanmışlıklarla biçim almıştır. Benlik, bireyin zihninde, kendiliği ve şahsi sosyal yapısı olarak potansiyel varlık göstermektedir (Özen ve Gülaçtı, 2010: 22).

Benlik, bireyin öz farkındalığıdır ve kendini diğer bireylerden farklı görmesi ve kendini onlardan ayırmasıdır. Benlik kavramını psikolojide ilk kez tanımlayan ve çalışmalar yapan James (1963)’e göre benlik, bireyin kendi hakkında verdiği bütün bilgilerin toplamıdır. James, benliğin birey hakkında her şeyi bilmesi ve farkında olmasını, benliğin ikilik durumunu da ihtiva ettiğini belirtmektedir. İlk önce “Bilen benlik”, ve sonrasında “Bilinen benlik” olup benliğin iki biçiminin olduğunu açıklamaktadır. Bilen benlik, bireyin yalnızca kendisinin bildiği ve kendisinin farkında

olduğu benliğidir, kimse bilmez yalnızca kendisi bilir. Bilinen benlik ise birey gibi başkalarının da bildiği benliktir. Benliğin dışı vuran, kendini belli eden tarafıdır. James bu nedenle bilinen benliğe, bilen benliğin kimliği olduğu açıklamasını yapmaktadır. Bilen benlik, benliğin öznel olan yönü, bilinen benlik ise benliğin nesnel yönüdür. Nesnel benlik, benliğin dışarıdan tanınan ve bilinen yönü olmakla birlikte, dış dünyanın da doğrudan etkilediği ve şekil verdiği yönüdür (Özen ve Gülaçtı, 2010: 23-24).

Psikoloji alanı, benliği bireyin kimliği olarak tanımlar. Bunun bireyin içsel algısı olduğunu ve bireyi diğerlerinden farklı yapan ve ayıran şeyin benlik olduğunu vurgular. Sosyoloji ise benliği, bireyin sosyal yönü, toplum tarafından şekillendirilen ve bireyi diğerleriyle eşit kılan yapı olarak tanımlar. Bireyler kendilerini tanımlamak ve şekillendirmek için topluma ihtiyaç duyarlar ve kendilerini sosyal ve fiziksel çevreleriyle karşılaştırarak algılarlar. Bireyler, farklı sosyal gruplarda ve farklı bireylerle ilişkilerde farklı benliklerle iletişim kurabilirler. Bir aile üyesiyle kendi kendine ilişki, okul veya iş gibi başka bir sosyal gruptan biriyle olan kendi kendine ilişkiden farklıdır. Bu, kişinin ayrı bir benliğinin olduğunun en açık göstergesidir (Özen ve Gülaçtı, 2010: 23-24).

1.2.2. Özne

Öznenin TDK'daki sözlük anlamı, “*yüklemcin belirttiği fiili eyleyen, fail*” anlamındadır. Williams’a göre ise “*düşünme ile eyleme geçen, etkin düşünen*” (Williams, 2005: 374). Felsefe ve sosyoloji disiplinlerinde özne düşünen, tasarlayan, varlığını düşünmeyle kanıtlayan, düşünme vasıtasıyla eyleme geçen, eylemle toplumsal alanda görünür olan, eyleyen ve fail gibi anlamlarda kullanılır. Ancak benlik ve kimlik gibi öznenin de üzerinde uzlaşılmış net bir anlamı bulunmamaktadır.

Foucault’a göre ise özne iktidarın inşa ettiği, kimliğe ve biçime sahip olan varlıktır. Toplumun iktidar erkleri, bireye kültürü araçsallaştırarak, tahakküm kurar ve bireyi nesnelleştirir. Foucault’a göre özne eyleyen, düşünen, harekete geçen değil edilgendir. Modern toplum, eğitim, ekonomi, okul, hastane ve hapishane gibi kurumsal yapılarıyla bireyi etkisi altına alır, ehlileştirir ve iktidar olanın nesnesi olarak toplumsal yaşamda varlık göstermesine izin verir. Foucault, öznenin iktidarın ürünü olduğundan,

iktidarlar ve koşullar değıştikçe ürün olan öznenin, farklı nesnel şekillerde yeniden biçimleneceğini ifade etmektedir (Foucault, 2005: 107).

1.2.3. Kişilik

Kişilik, bireyin ayırt edici tutum ve davranışlarının toplamıdır. Psikoloji bunu, bireyin kişilerarası ilişkilerinin karakter oluşumunda etkili olduğu psikolojik bir yapı olarak tanımlamaktadır. Sosyoloji ise kişiliği, bireyin sosyal yapısının, sosyal gerçeklerinin ve sosyal ilişkilerinin bireyin ruhu üzerindeki etkisiyle şekillenen, bireyin davranış ve tutumlarının toplamı olarak aktarır (Ergun, 2000: 82).

Marshall (2005), kişiliği “*bir bireyi diğerlerinden ayırt eden, (başkalarının değerlendirmeleri veya yargılamalarına göre) az ya da çok kalıcı özellikler kümesi*” olarak açıklamaktadır. Marshall, bireyin kişilik özelliklerinin, bireyin toplumsal çevresi ile biçimlendiğini ve davranışların nedenini oluşturduklarını belirtmektedir.

Kişilik, bireyin nesnel yanı, yani dışarıdan değerlendirilen, bilinen ve tanınan yanıdır. Bireyin kişiliği, fiziksel çevresi, sosyal çevresi ve kendi fizyolojik durumu, kendine özgü tutum ve davranışlar geliştirmek için psikolojisini etkiler. Bireyin tutum ve davranışları, o kişinin kimliğinin ifadesi ve toplumsal alanda algılanmasının ve beğenilmesinin nedenidir (Ergun, 2000: 82).

1.2.4. Bazı Kimlik Tipleri

Bireyin, sahiplendiği ve toplumsal düzlemde kendini ifade ederken araçsallaştırdığı birçok farklı kimlik tipi karşımıza çıkmaktadır. Bireyler “ben kimim?” soruna farklı bir ya da birkaç kimlik tipi üzerinden yanıt verebilmektedir. Kimlik tiplerinin oluşması ve farklılaşmasını Berger ve Luckmann, “*kimlik, birey ile toplum arasındaki diyalektikten doğan bir fenomendir, kimlik tipleri ise sosyal ürünlerdir, yani nesnel sosyal gerçekliğin görece istikrarlı öğeleridir*” şeklinde açıklar (Berger ve Luckmann, 2008: 251).

Berger ve Luckmann’a göre, kimlik sosyal üründür. Kimlik, bireyin kendi algısı ve sosyal yapının iletişime geçmesi ile inşa edilmekte ancak insanın oluşması süreçler halinde gerçekleşmektedir. Kimliğin inşa edilme sürecinde yaşanan farklılıklar, kimliğin değişmesine ve farklı kimlik tiplerinin oluşmasına neden olmaktadır. Bu nedenle, bireyin kimlik yapısının ve tipinin tam olarak anlaşılabilmesi

için bireyin çevrelendiği toplumun yapısının iyi bilinmesi gerektiği düşünülmektedir. Berger ve Luckmann ayrıca kimliğin günlük yaşam içinde doğrulanabileceğini ve gözlemlenebileceğini ifade etmektedir (Berger ve Luckmann, 2008: 251).

Bokser-Liverant ise kimliğin farklılaşması ve farklı kimlik tiplerinin ortaya çıkmasını, kimlikleri birleştiren ya da birbirinden ayıran coğrafi sınırların ortadan kalkması ya da çözünmesine dayandırmaktadır. Bokser-Liverant, küreselleşme ile yerel, ulusal ya da bölgesel alanlar arasındaki iletişim ve etkileşimin fazlalaşması, devletin ekonomik, siyasi ve kültürel alandaki baskı ve otoritesinin zayıflaması ile farklı kültürlerin farklı toplumlarda önem kazanmasını kimlik tiplerinin artmasına neden olarak göstermektedir (Bokser-Liverant, 2003: 3).

Bauman'a göre, küreselleşme ile toplumların küçülmesi ve iç içe geçmesi dünyanın hızlı akmasına ve akışın nasıl ve hangi yöne gideceğinin belirsizleşmesine neden olmuştur. Bauman, hızlı akış içinde yol alabilmek ve belirsizlik içinde varlık gösterebilmek adına bireylerin ve toplumların daha çok bireyselleştiklerini belirtmekte ve kimliklerini de yaşam sürdürdükleri evrenin şartlarına göre değiştirip, çeşitlendirdiklerini aktarmaktadır (Bauman, 2018: 197).

1.2.4.1. Kişisel Kimlik

Bireyin, çocukluğundan itibaren benlik algısının oluşması ve şekillenmesi ile kişisel kimliği inşa süreci başlar. Yurdağül (1987)'e göre benlik işlevseldir ve birçok görevi yerine getirir. Yurdağül benliğin, *“toplumsal çevreye adaptasyon sağlamak, uyarıları algılayıp değerlendirmek, tanımlamak ve sınıflamak, hafıza geliştirmek ve uyarılara gereken yanıtı bulmak gibi görevleri olduğunu”* ifade etmektedir.

Benlik, bireyin sosyalleşme aşamasında oluşmaya başlar, kişiliği şekillendirir ve biçimlendirir. Biyolojik ve genetik özellikler, bireyin sadece sosyal ve fiziksel çevresinin etkisiyle şekillenmez, aynı zamanda benliğinin şekillenmesine de katkıda bulunur. Birey, kendi benlik algısı çerçevesinde, toplumsallaşmaya başlamasından itibaren “ben” ve “ben değil”, “ben” ve “öteki” ayrımını ve tanımlamasını yaparak öteki olanları sınıflandırır (Gürlek ve Tuna, 2018: 38-41). Bireyin sahiplendiği kişisel kimliği, benlik algılamasının sonucudur. Gürlek ve Tuna (2018) kişisel kimliği, *“kişiyi sahip olduğu ayırt edici özellikler (spesifik kişilik özellikleri) nedeni ile diğer kişilerden farklı ve benzersiz kılan kimliği”* olarak ifade eder.

Madran (2012) ise kişisel kimliği, “*kişisel kimliğimiz, genel davranış eğilimlerimiz, kişiliğimiz, düşüncelerimiz, tercihlerimiz ve yeteneklerimiz temelinde bizi diğerlerinden ayıran nitelikler*” şeklinde açıklar.

Şimşek (2002), bireylerin kimliklerinin, kim olduklarına, niteliklerine ve statülerine ilişkin sosyo-duygusal algılarına karşılık geldiğini ancak bu algıların diğer kişi ve gruplarla etkileşim ve karşılaştırma sürecinde oluşması gerektiğini ifade etmektedir.

Sosyal kimlik kuramcılarında Tajfel ve Turner, bireylerin benlik algısının sosyal ve kişisel kimlik olarak iki tür kimlik oluşturduğunu vurgulamış ancak bireysel ve sosyal kimliği net olarak birbirinden ayrı iki kavram olarak tanımlayamamıştır. Çünkü birey, sosyal ve bireysel kimliğini birbiri ile karıştırmakta, kendisi dahi bunun net ayırımına varamamaktadır (Tajfel ve Turner, 1979: 33-37). Birey, geçmiş yaşam tecrübeleri ve psikolojik yapısının etkisi ile toplum ve tüm evreni, algılar ve tanımlar. Birey, içinde yaşadığı toplumun ya da üyesi olduğu sosyal grubun, özelliklerine göre de kendini tanımlama ve sınıflama yoluna gidebilir. Bu durum, bireyin bireysel kimliği ve sosyal kimliği arasındaki sınırı belirsizleştirebilir (Bilgin, 2007: 210-212).

Bilgin (2007)’e göre, kişisel kimliğin inşasında ilk unsur bellektir. Bilgin, belleği “*insanın bilincinde iz bırakan şeyleri saklama ve hatırlama*” yeteneği olarak açıklar. Bellek, sinir sisteminin görevidir ve birey tüm yaşam öyküsünü, deneyimlerini, öğrendiklerini, duygu ve hissettiklerini bellek aracılığıyla zihninde taşır. Bilgin’e göre birey, bellek aracılığıyla benlik algısını geliştirir, “ben ve “diğeri” arasındaki karşılaştırma, sınıflama ve tanımlamayı yapar. Belleğinde sakladığı bilgiler ona, kişisel kimliğini inşa etme imkânı verir.

Kişisel kimlik zaman içinde oluşur, biçimlenir ve gelişir. Bireyin benlik algısı ve kişisel kimliği çocukluk yaşlarında, fiziksel çevresini ve kendisini algılamaya başladığı dönemde oluşum ve gelişim gösterir. Bilgin’e göre, bireyin benlik algısı ve dolayısı ile kişisel kimliği ilk oluşum sürecinde daha yalın iken, bireyin sonraki süreçlerde, bellekteki bilgilerin artması ve benlik algısının derinleşmesi ile kişisel kimliği farklılaşma gösterir. Bilgin ayrıca, zamanın geçmesi ile birlikte bireyin de değiştiğini ancak kişisel kimliğinin süreklilik ve tutarlılık gösterdiği gibi aynı zamanda da değişken olup, zaman ve mekânâ göre özellik gösterebildiğini ifade eder (Bilgin, 2007: 212-213).

1.2.4.2. Kültürel Kimlik

Latince “cultura” kelimesinden türetilen, toprağı işlemek, ekip biçmek anlamlarına gelen kültür kavramına, Gökalp “*bir milletin dini, ahlaki, hukuki, muakelevi, bedii, iktisadi ve fenni hayatlarının ahenktar bir mecmuası*” olduğı açıklamasını getirmiştir (Gökalp, 2015: 25).

Kültürün temel işlevleri vardır ve bütün farklı kültürlerde de aynı işlevsel yapı mevcuttur. Güney (2015), kültür kavramının temel özelliklerini; “*toplumsaldır, öğrenilir, değişebilir, aktarılır ve süreklidir, ihtiyaç gidericidir, kültürel öğeler kendi aralarında ahenge sahiptir, kurallar sistemidir ve kültür bütünleştiricidir*” şeklinde ifade etmektedir.

Kültür, gelişmiş ya da gelişmemiş tüm toplumların ürettiğı, kendisinden sonraki kuşağı miras bıraktığı, gelenek, görenek, örf, adet, din, dil, ırk, ahlaki normlar, mimari gibi maddi ve soyut ürünlerdir. Birey, toplumsal gruplar ya da toplumun tamamı, sahip oldukları kültürel varlıklarla, kendilerini dış dünyada görünür kılarlar. Kültürel kimlik ise bireyin ya da toplumun, kendini kültürel bir varlık olarak, dış dünyada görünür kılma biçimidir. Kültürel kimlik kapsamlı bir kavram olup toplumun ya da bireyin sahip olduğı kültürel varlıklar ve yeme-içme gibi kültürel alışkanlıkları da içine alır (Güney, 2015: 30).

Kültürel kimlikler diğer bütün kimlikler gibi birey ya da toplumu tanımlayan, diğer bireylerden, toplumlardan ayrı tutan ya da benzeştiren niteliktedir. Kültürel kimlik, bireyin ya da toplumun kozmopolit evrende kaybolmasının ya da savrulmasının önüne geçen bir bağ işlevi görür. Birey miras aldığı kültürel varlıklar ile kendi kültürel köklerine tutunur. Kültürel kimliğin oluşumunda en etkili faktörler dil, din ve toplumsal cinsiyettir (Güney, 2015: 31).

Kültürel kimlik, gelenek, görenek, dil, din, örf, adet gibi toplumun tarihsel mirasından oluşur ancak geleceğı aktarılabilmesi için günün değişken dinamizmine ayak uydurması da gerekir. Bu durum kültürel kimliğı, yaratıcı ve dinamik kılar. Kültürel kimlik tarihin izlerini taşıdığı gibi her birey ya da kuşakla yeniden inşa edilen bir kavramdır (Güney, 2015: 31-32).

Kültürel kimliğı etkileyen en önemli konu küreselleşmedir. İletişimin gelişmesi ve yaygınlaşması, küresel ticaretin gelişmesi, serbest piyasa koşullarında malların serbest dolaşımı, kültürel ürünlerin mübadelesinin kolaylığı gibi unsurlar

kültürel kimliği etkilemektedir. Sarıbay'a göre, küreselleşme çok kültürlü ortak alan oluşturarak farklı kültürlerin etkileşim içinde olmalarına olanak sağlamaktadır. Sarıbay, farklı kültürlerin etkileşimi ve mekânlar arası rahat dolaşımı, yeni kültürlerin ve pratiklerin oluşmasını sağlamakla birlikte bireyler ve toplumlar arasında ortaklık ve benzerliklerin arttığını aktarmaktadır. Sarıbay, çok kültürlü ortamın ayrıca bireyler ve toplumlar arası kültür çatışmasını önlediğini belirtmektedir (Sarıbay, 2002: 50).

Tok ise küreselleşmenin ve iletişim araçlarının gelişimi ile kültürel kimliklerin daha önemli hale geldiğini, bireylerin ulusal, dini, etnik gibi kimlik farkındalığının arttığını ve kimliklerine daha fazla önem verdiklerini belirtmektedir. Ayrıca kültürel kimliğin bireyler ve toplumlar arasında etnik, dini ve kültürel nedenlerle çatışmaların merkezi olduğunu belirtilmektedir (Tok, 2003: 310).

Huntington, küreselleşme ile dünya küçülürken, farklı medeniyet mensubu bireylerin birbirleriyle daha fazla etkileşim halinde olduklarını, benzer yönlerini fark ettikleri gibi farklılıklarının da bilincine vardıklarını belirtmektedir. Farklı kültürlerle etkileşim halinde olmanın fundamentalizmi getirdiğini, toplumların eskisinden daha çok etnik ve dini kökenlerine tutunduklarını açıklamaktadır. Huntington, Batının gücünün zirvesinde olduğunu ve küreselleşen dünyada söz sahibi olanın yalnızca Batı olduğunu ifade etmektedir. Huntington, Batı olarak yalnızca Amerika ve Batı Avrupa'yı kastederek, Batının kendi değerlerini tüm dünyaya demokrasi ve liberal değerler olarak sunduğunu ve kabul ettirmeye çalıştığını ayrıca askeri üstünlüğünden ve ticari ayrıcalıklarından vazgeçmeyerek, genişlemeye çabaladıklarını aktarmaktadır. Huntington, buna karşılık diğer ülke ya da toplumların benzer medeniyet, etnik ya da dini kimlik etrafında toplanarak güç oluşturmaya çalıştıklarını, böylelikle kimlik çatışmalarının medeniyet çatışmasına dönüştürüldüğünü belirtmektedir. Huntington ayrıca, medeniyet çatışmasının makro ve mikro olmak üzere iki düzeyde olduğunu aktarmaktadır. Makro düzeydeki medeniyet çatışması, devletlerin ve farklı medeniyetlerin bir araya gelerek, askeri ve ekonomik birliktelikler kurarak, başka devletler üzerinde güç oluşturmaya kalkışmasıdır. Mikro düzeydeki medeniyet çatışması ise yereldeki toplumsal grupların şiddetli çatışmayla iktidar mücadelesine girmeleridir (Huntington, 1993: 71).

Smith (2014) ise küreselleşmenin kültürel değerlere teknolojik, bilimsel ve evrensel olmayı dayattığını, bundan dolayı geleneksellik taşıyan kültürel değerlerin,

ticari değeri olan ve serbest piyasa koşullarında dolaşıma sokulan meta halini aldığını ifade etmektedir. Bu şekilde kültürel değerlerin metalaşması, kültürel kimliğin parçalanmasına neden olmaktadır.

1.2.4.3. Sosyal Kimlik

Sosyal kimlik, bir bireyin kendini bir veya daha fazla sosyal gruba ait olarak tanımlaması, duygusal bağlılığı ve o gruba ait olma anlamıdır. Turner (2010)' a göre bireyler, mekanik olmaktan çok psikolojik olan sosyal gruplara ait olma bağlarıyla bağlıdırlar. Turner (2010) sosyal grubu, *“iki ya da daha fazla bireyin, ortak sosyal sınıfı ya da sosyal kimliği paylaşması ve üyesi olduklarını kabul etmeleri ile oluşan topluluk”* olarak açıklamaktadır. Sosyal Kimlik Kuramını 1970’li yıllarda geliştirmiş bilim insanları olan Tajfel ve Turner ise sosyal kimliğin inşa sürecinin psiko-sosyal olduğunu açıklayarak sosyal gruba bireyin yüklediği anlam ve duyduğu psikolojik bağ ile kendi benliğini nasıl tanımladığı ve diğer grupları nasıl değerlendirdiği üzerinde durmuşlardır (Tajfel ve Turner, 1979: 39).

İnsan sosyal bir varlık olduğu için bireyin sosyal bir kimlik edinme ihtiyacı kendi doğasından kaynaklanmaktadır. Bireyler sosyalleşmeye başladığında, sosyal kimlik oluşturma süreci başlar. Benlik saygısını ait olduğu gruplara göre ve aynı zamanda ait olmadığı “diğer” gruplara göre oluşturur. Tajfel ve Turner’a göre bireyin kendini onaylama ve kendini geliştirme amacı onu bir veya daha fazla sosyal gruba ait olmaya itmektedir. Tersine, bireyler, sosyal gruplarının başarısı ve olumlu sosyal konumları ile geliştirilebilirken, kendilik algıları, sosyal gruplarının başarısızlığı ve olumsuz sosyal konumları tarafından azaltılabilir. Aynıısı rekabet halindeki “diğer” sosyal gruplar için de geçerlidir. Birey öteki sosyal gruplar başarısız olduğunda kendini başarılı hissedebilir, öteki sosyal gruplar başarılı olduğunda ise kendisinin başarısız olduğunu hissedebilmektedir (Tajfel ve Turner, 1979: 37).

Tajfel (1982)’e göre bireyin sosyal kimliğinin inşasında, herhangi bir sosyal gruba duyduğu “mensubiyet” ve “aidiyet” bağları önem taşımaktadır. Herhangi bir sosyal grup içinde doğması ya da sosyal gruba aitmiş gibi görünmesi, bireyin sosyal kimliğine etki etmez. Birey kan bağı olan bir etnik gruba ya da kimliğinde yazan dine kendini ait hissetmeye bilir, o halde kimliğinde yazan etnik bağ ya da din sosyal kimliğinde etkisiz kalır.

Bilgin, bireylerin kişisel kimliklerini sosyal kimliklerinin üzerinde inşa ettiklerini, sosyal kimliklerini kodlayan sosyal grupların algılarını kişisel kimliklerine aktardıklarını ve bu sayede kendilerini ifade ettiklerini belirtmektedir. Bilgin ayrıca bireylerin bir grubun üyelerini ve grubu diğer gruplardan ayıran özellikleri biz kavramıyla, diğer grupların üyelerini ise ötekiler grup kavramı ile tanımladıklarını açıklamaktadır (Bilgin, 1995: 86).

Demirtaş (2003), Sosyal Kimlik Kuramının temellerini dört maddede açıklamıştır. Bunlar ise;

- Bireyler kendilerini ait oldukları sosyal gruba göre tanımlar ve sınıflandırır. Bireyler sosyal grupları ile özdeşleşirler.
- Bireyler ayrıca ait olmadıkları “diğer” gruplarla da özdeşleşirler. Üyesi olduğu sosyal grubu ve kendi sosyal kimliğini, diğer gruplarla kıyaslayarak belirler ve açıklarlar.
- Bireyler, diğer grupları küçümserken ait oldukları grubu yüceltme eğilimindedir. Bu sosyal karşılaştırmayı, kendini yükseltme ve sosyal kimliğini olumlama ihtiyacından yapmaktadır.
- Bireyler, ait oldukları sosyal grup zayıf bir sosyal statüye sahip olsa bile, her zaman sosyal kimliklerini onaylarlar. Bununla birlikte, grubun sosyal statüsü inkâr edilemeyecek kadar düşükse, o zaman kişi, kendi hayatında başarılı bir sosyal statüye sahip olmasına rağmen, olumsuz bir sosyal kimlikle özdeşleşebilir.

Bireyin, sosyal kimlik inşasını tamamlamada geçirdiği en önemli süreçlerden biri de sosyal sınıflandırmadır. Birey her şey de olduğu gibi toplumsal düzlemde de gördüğü, algıladığı, tanık olduğu her şeyi kategorilendirir. Bilgin’e göre, birey bir taraftan başka bireyler gibi olmak, onlara benzemek ve onlarla bütün olmayı isterken, diğer taraftan ise başka bireylerden farklı olma, onlardan üstün ya da gelişmiş olmayı ve onlara benzememeyi istemektedir. Bireyin yaptığı sosyal sınıflandırma, bireyin bu davranışsal isteğini ve kendisini başkaları ile kıyaslama ihtiyacını kolaylaştırmaktadır (Bilgin, 2007: 110).

Madran (2012) ise, bireyin üyesi olduğu grubu “iç grup” olarak adlandırırken, üyesi olmadığı diğer yani öteki grupları ise “dış grup” olarak adlandırmaktadır. Bireyin iç grup ve dış grup algısını ve gruplara olan yaklaşımını şu şekilde ifade etmektedir:

- Birey, iç grubunu genel olarak kusursuz, birinci sınıf ve uzman görürken, dış grubu ise ahlaki olarak zayıf, yetersiz ve ikinci sınıf olarak görür.
- Birey, kendi iç grubunun değerlerini evrensel ve doğru bulurken, dış grubun değerlerini reddeder, yanlışlar.
- Birey, iç grubunu güçlü görürken, dış grubu zayıf görür.
- Birey, iç grubunun üyeleri ile iş birliği yapmayı seçerken, dış grup üyeleri ile işbirliği yapmayı reddeder.
- Birey, kendi iç grubunun otoritelerine boyun eğerken, dış grubun otoritelerine karşı gelir.
- Birey, iç grubunun üyeliğini devam etmekte istekli olurken, dış grubun üyeliğini kabul etmez.
- Birey, kendi iç grubuna güven duyarken, dış gruba güven duymaz.
- Birey, kendi iç grubunun üyelerine karşı olumlu duygu ve davranış beslerken, dış grubun üyelerine olumsuz duygu ve davranışlarda bulunur.
- Birey, kendi iç grubunun başarılarından kendine de pay çıkarırken, iç grubunun başarısızlık ya da olumsuz durumlarından, dış grubu sorumlu tutar.

Birey, sosyal kimliğini inşa ederken takip ettiği süreçlerden biri de kendisini başkaları ile kıyaslayarak tanımlaması ve sınıflandırmasıdır. Bu davranışı Festinger, “Sosyal Karşılaştırma Kuramı” olarak kavramsallaştırmıştır. Festinger (1954)’e göre, birey sosyal karşılaştırma yapması, bireyin sosyo-psikolojik ihtiyacından doğmaktadır. Birey kendisini tanımak ve anlamlandırmak için diğer sosyal grupları ya da bireyleri ayna gibi kendine tutarak, kendini onlara göre kıyaslar. Kıyaslama sonucu kendisi ve ötekiler için yargılar edinir, kendince henüz aydınlanmamış yönleri açığa çıkarır. Birey sosyal karşılaştırmayı, bireysel düzeyde yaptığı gibi gruplar arasında da yapmaktadır.

1.2.4.4. Kolektif Kimlik

Kolektif kimlik, bireylerin oluşturduğu toplulukların bir araya geldiği, birlikte ürettiği ve aidiyet bağlarıyla bağlı olduğu bir kimliktir. Bilgin’e göre kolektif kimlik, belirli bir grup insanın bilinci ve kendileri hakkındaki duygularıyla ilgilidir ve grupların kendilerine has özellikler taşıdığı yönündeki bilinci ve aidiyet duygusudur. Ayrıca Bilgin’e göre kolektif kimlik, toplumsal kimliğe göre geniş bir sosyal grup veya

topluluk tarafından kabul edilen ortak bir kimliktir. Ait oldukları topluluğun sınırları ve kolektif kimliklerinin sınırları belirlenir. Bilgin, geniş toplulukların benimsediği dini, etnik, kültürel ve ulusal kimlikler gibi kimliklerin, kolektif kimliğin farklı biçimleri olduğuna dikkat çeker. Diğer kimlikler gibi kolektif kimlikte de topluluklar tek başlarına bir kimlik oluşturamaz ve üretemezler. Kolektif kimliğin de kendini tanımlaması, biçimlendirmesi ve sınırlarını çizmesi için “öteki” bir kolektif kimliğe ihtiyacı vardır. Topluluklar birbirleri ile girdikleri etkileşim ve iletişim sonucu kolektif kimliklerini üretirler (Bilgin, 2007: 187).

Bilgin’e göre kolektif kimliğin ilk aşaması kolektif hafızadır. Toplumlar, kolektif bellekleri ile bir topluluk olma, ortak kimliğe sahip olma ve sıkı aidiyet bağları geliştirme yoluna girerler. Bu nedenle uzun tarihsel geçmiş, bellek, din, dil, tarih, kültür, toplum mekânı gibi unsurlar kolektif kimliğin şekillenmesinde etkilidir. Bir toplumun kolektif hafızası, gelenek, görenek, mimari, el sanatları ve diğer sanatsal ürün ve inançlardan oluşan geçmişin mirasıdır. Topluluklar, geçmişin mirasını, kimliğin temel yapısını ve öğelerini bozmadan, güncel ihtiyaçları dikkate alarak yeniden üretirken, topluluğun gelecekteki üyelerine aktarır (Bilgin, 2007: 187-189).

Bireyin sahip olduğu diğer kimlikler gibi kolektif kimliği de kendisinin, dış dünyada varlık göstermesine, yaşamın getirdiklerine karşı strateji geliştirmesine, zamansal ve mekânsal uzamda belirgin konum almasına, gündelik yaşamın hızlı dinamikleri arasında savrulmamasına ve tek başına değil ait olduğu toplulukla kendi varlığını garantilemesine neden olmaktadır. Kimlikler ve özellikle kolektif kimlikler, bireyin ontolojik ihtiyacından ileri gelir. Birey, varlığına ve varlık nedenlerine kimlik üzerinden yanıt arar (Özdemir, 2001: 109).

Bauman’a göre, günlük yaşam içindeki “ben” ve “öteki” tipleştirmesi, kolektif yaşam içinde de “biz” ve “onlar” olarak kendini gösterir. Bauman, bireyin aidiyet kurduğu topluluktan korkmadan, severek ve isteyerek içlerinde yaşadığını ancak aidiyet kurmadığı öteki topluluklara karşı korku ve endişe besleyerek güvenmediğini ve hiçbir şekilde ilişki kurmak istemediğini aktarmaktadır. Bauman, ayrıca bireyin kendi iç grubunda yaşanan her şey için tahammül göstererek anlayışlı olduğunu, dış gruba ise hiçbir şekilde tahammül göstermediğini aktarmaktadır. Birey, dış gruba karşı hissettiklerinin aynısını dış grubun üyelerince kendi grubuna hissedildiğinden emindir ve bu nedenle vicdanen rahattır. Bauman’ın işaret ettiği “biz” ve “onlar” tipleştirmesi,

kolektif kimliğin temsil ettiği, din, kültür, etnisite, ırk, toplumsal cinsiyet, ideoloji ve ulus gibi unsurlar, bireyi tek tipleştirici ve diğerlerinden ayırıcı niteliklerinden ileri gelmektedir. Kolektif kimlik, kültür, din ya da etnisite üzerinden bireyleri “biz” yaparken, kendisi gibi olmayanları “onlar” yapmaktadır. Bu nedenle de ulus-ötesi ya da yerel alanlarda kolektif kimliğin, fundamentalizm, şiddet ve fanatizme kaynaklık ettiği, çatışmacı alanlar yarattığı görülmektedir (Bauman, 2012: 122).

1.2.4.5. Milli Kimlik

Milletler, feodal sistemde yalnızca kralın kendi uyruğu kabul edildiğinden ve kralların iktidarlarını halktan almadıklarından, millet kavramı için herhangi bir tanıma ve kimliğe ihtiyaç duyulmamıştır. Yıldız, feodal dönemde devletlerin iktidarlarının yasallığını toplumun kabulünden ve onayından almadıkları için devletlerin kendilerini bir kimlik üzerinden tanımlamadıklarını ifade etmektedir ve bu nedenle toplumun tümünün aidiyet duyduğu ortak kimliklerinin olmadığını belirtmektedir. Yıldız, feodal dönemde toplumun yalnızca etnik ya da din üzerine kimlik geliştirerek birlik içinde olduklarını açıklamaktadır. Modern dönemde ise devletlerin siyasal iktidarlarının yasallığını toplumun kabulünden ve onayından aldıklarından dolayı, devletlerin ve toplumların kendi millet kavramını oluşturmaya gereksinim duyduklarını belirtmektedir (Yıldız, 2007: 14-15).

Modern devletlerin toplumun sadakatinde aradıkları meşruiyeti, kolektif bir kimlik üzerinden pekiştirme ve inşa etme sürecine girmişlerdir. Modern dönemde ulus devletlerin ortaya çıkması ile birlikte millet, milliyetçilik, etnisite ve milli kimlik gibi kavramlar tanımlanmaya ve tartışılmaya başlanmıştır. Smith millet kavramını, “*tarihi bir toprağı/ülkeyi, ortak mitleri ve tarihi belleği, kitlesel bir kamu kültürünü, ortak bir ekonomiyi, ortak yasal hak ve görevleri paylaşan bir insan adı olarak tanımlanabilir*” şeklinde açıklamaktadır (Smith, 2014: 126). Smith (2014), milli kimlik ve millet kavramlarının “*birbirleriyle ilişkili etnik, kültürel, territorial, ekonomik ve yasal-siyasi pek çok unsurdan oluşan karmaşık yapılar*” olduklarını, milletin karakterinin, milli kimliğinin ifadesine birebir yansıdığını belirtmektedir.

Milli kimlik, bir milleti diğer milletlerden farklı tutan veya benzerlik kuran temel özelliklerinin tümüdür. TDK ise milli kimliği “*bir milletin kendine özgü düşünüş*

ve yaşayış biçimi, dil, töre ve gelenekleri, toplumsal değer yargıları ve kuralları ile oluşan özellikler bütünü, milli hürriyet” şeklinde tanımlamıştır (Özlü, 2011: 172).

Milli kimlik topluma, ortak geçmiş ve gelecek, ortak örf ve adetler, bayramlar gibi birleşmek ve bütünleşmek için birtakım alanlar sunmaktadır. Ayrıca, milli kimlik toplumun tümüne sunduğu ortak düşman ve ötekiler etrafında da toplumun birleşmesini ve bütünleşmesini sağlamayı amaçlamaktadır. Milli kimlik bir taraftan da kendi gibi olmayan toplumsal grupları asimilasyona zorlamaktadır (Özlü, 2011: 172). Kadın sporcular açısından milli kimlik kavramının önemine baktığımızda tesettürlü kadınlar tarafından spor alanlarında elde edilen başarıların toplumu bütünleştirme yolunda milli kimliğe etken bir unsur olduğunu söylememiz mümkündür.

1.2.4.6.1. Türk Milli Kimliğinde Kadın

Günümüzün Türk kadın kimliğini anlamak için Türk kadın kimliğinin, başkalaşım geçirdiği tarihsel süreci incelemek gerekmektedir. Genel olarak bu süreç üç kısımda incelenmektedir. Türklerin İslam’ı kabul etmeden önceki göçebe yaşamın olduğu dönem, Türklerin yerleşik yaşama geçtiği ve İslamiyet’i kabul ettikleri dönem ve Cumhuriyetin ilan edildikten sonraki dönemdir. Bu tarihsel dönemler içinde Türk kadın kimliği önemli değişim geçirmiş olduğundan, dönemin tarihsel, kültürel, dinsel ve toplumsal açılarından bakılarak Türk kadın kimliği anlaşılmaya ve açıklanmaya çalışılmıştır (Gündüz, 2012: 132).

Göçebe tarzı yaşamda, kadın erkekle eşit hak ve statüye sahiptir. Siyaset ve savaş alanları başta olmak üzere yaşamın her alanında erkeklerle eşit olarak yer alabilmektedir. Bu dönemde Türk kadın kimliğinin değişim gösterdiği, sonraki dönem kadınlarına göre edilgen değil, nispeten daha bağımsız bir kimliğe sahip olduğu görülmüştür (Gündüz, 2012: 132-134). Göçebe Türk kadınının, göçebe toplumsal düzen içinde annelik kimliğinin kadınlık kimliğinin önünde olmasını, kadının toplumun en küçük yapı birimi olan aileyi kurma ve çoğaltmadaki görevlerinin geniş olmasına dayandırmaktadır. Ayrıca kadının aileyi kurmasının, çocuklarının bakımı ve ilk eğitimlerini vermesinin aileyi güçlendirdiği, güçlü ailenin toplumu dolayısıyla da devleti güçlendirdiği dile getirilmiştir (Yılmaz, 2004: 120).

Yılmaz (2004), Türklerin Anadolu’da yerleşik düzene geçmesi ve *İslamiyet’i kabul etmesinin*, ilk dönem göçebe kadın kimliğinde farklılığa neden olmadığını

sebebinin ise devletin, toplumun ve İslam dininin aileye ve anneye önem vermesi olduğunu ifade etmektedir. Göçebe kadın kimliğinde önemli değişimlerin daha sonraki dönem olan “Osmanlı döneminde” yaşandığı, kadının kamusal alandan soyutlanarak ev ve aile yaşamı arasına sıkıştırıldığı belirtilmiştir. Kadının toplumdan soyutlanışının ve edilgen pasif kimliğinin oluşmasının nedeni ise “Anadolu’da hâkim olan İran ve Bizans hayat tarzlarına” bağlanmıştır.

Cumhuriyet döneminde ise Osmanlının son dönemlerinde başlayan eğitim, meslek, çalışma gibi kadının kamusal alana aktif katılımını sağlayan yenilikçi düzenlemelerin katlanarak devam ettiği görülmektedir. Batıda başlayan kadının toplumsal cinsiyet eşitsizliğini iyileştirici ve kadının karşı karşıya olduğu yasal eşitsizlikleri düzeltici talepler, Türkiye’de de toplum tarafından talep edilmiştir. Cumhuriyet dönemi ve sonrasında, kadının yalnızca anne olduğu için değil öncelikle insan olduğu için kadına ve dolayısı ile kimliğine yapılan ayrımcılığın kabul edilemeyeceği, toplumsal düzlemde geniş yer bulmuştur (Yılmaz, 2004: 121).

1.2.4.6.2. İslamiyet Sonrası Kadın Kimliği

Türkler, Talas savaşıdan sonra İslam dini ile tanışmış ve hızla İslamiyet’i kabul etmiştir. Hz. Muhammed’in “*cennet anaların ayakları altındadır*”, “*sizin kadınlarınız üzerinde hakkınız olduğu kadar, kadınlarınızın da sizin üzerinizde hakları vardır*” sözleri Türk toplumunda kadının hak ve statüsünün artmasına neden olmuştur (Sevinç, 2007: 36). Bu nedenle İslamiyet sonrası Orta Asya Türk kültüründe kadın erkek eşitliği bütün kamusal, sosyal, ticari ve aile yaşamında dikkate alınan ve önemsenen bir konu haline gelmiştir (Acar, 2019: 367).

Türk kültüründe bazı dönemlerde kadının statüsünün değişmesine ise Türklerin Anadolu’da ilerlemelerinin, farklı kültürlerle bir arada olmalarının ve onlardan etkilenmelerinin neden olduğu düşünülmektedir. Türklerin Arap, Fars ve Bizans kültürleri ile tanışmaları, bu kültürlerde kadının sosyal yaşamdan uzak olması, Türk kadınlarının da bu kültürel etkileşim sonucu sosyal yaşamlarının ve sosyal statülerinin olumsuz yönde etkilendiği düşünülmektedir. Kadını sosyal yaşamdan uzaklaştırdığı düşünülen diğer bir etken de devletin toprağa sahip olduğu ve gelirini asker ve toplumun önde gelen kişilerine verdiği bir tür ekonomi sistemi olan ikta sistemine geçilmiş olmasıdır. Ayrıca Anadolu’da kurulan Türk devletlerinin siyasal

otoritelerinin zayıfladıkça kadınların toplumsal statülerinin de gerilediği aktarılmıştır (Acar, 2019: 401).

Bu konu bağlamında bazı gruplarda Türklerin İslamiyet'i kabulünden sonra kadının, toplumsal statülerindeki gerilemenin İslam'ın kadını baskıladığı için olduğu yönünde düşünceler ortaya çıkmıştır. Ağçoban (2016) bu kapsamda kadınlar üzerindeki baskının İslam'dan değil İslam dininin yanlış yorumlanmasından kaynaklandığını belirtmiştir. Çakır (2016) ise Osmanlı döneminde kadınların geçmiş dönemlere göre daha çok kısıtlandıklarını, erkek ve kadınların sosyal yaşam içinde tamamen ayrıldıklarını ve kadınların aile ve sosyal yaşamları, eğitim, eğlenme, giyim ve ulaşımı kullanmalarına kadar hemen hemen yaşamlarının her alanının belirli kurallar çerçevesinde sınırlandırıldığını açıklamaktadır.

Osmanlının ilk dönemlerinde göçebe kültürünün ve tarıma dayalı ekonominin etkisi ile kadının toplumsal yaşamdaki erkeklerle olan eşitliği devam ederken, İstanbul'un fethedilmesi ve arkasından gelen saray kültürü ile kadının toplumsal hiyerarşideki yeri değişim göstermiştir. *"Saraylı ve kentli kadın kısıtlanırken, kırsalda kadın eşiyile birlikte üretimin ve toplumsal yaşamın parçası olmaya devam etmiştir"* (Özcan ve Kaya, 2017: 180). Tanzimat'ın (3 Kasım 1839) ilan edilmesinin ardından, kadınlara sınırlı olarak çalışma ve eğitim hakkı getirilmiş, bu dönem Ebelik Okulu, Sanat Okulu ve Kız Öğretmen okulu açılarak kız çocuklarının ilk ve orta öğretim eğitimlerini almaları sağlanmıştır. Kız çocuklarının eğitimleri, yalnızca öğretmenlik ve ebelik meslekleri ile sınırlı olmuştur (Kaymaz, 2010: 337).

Tanzimat döneminde kısıtlı haklar edinen kadınlar, II. Meşrutiyetin getirdiği fikir özgürlüğü ortamında ise haklarını genişletmiş ve kadınlar siyasal, ekonomik, toplumsal ve kültürel alanlarda görülmeye başlanmıştır. II. Meşrutiyet döneminde, Batıdaki feminist hareketi ülkemizde de başlamış, kadınlar kadın haklarını gazete ve dergilerde köşe yazıları yazarak savunmuş, çeşitli kadın örgütleri kurarak kadının özgürlük alanları genişletilmeye çalışılmıştır. Bu dönem kadınlar için önemli olan bir diğer gelişmenin de hukuk alanında olduğu belirtilmiş ve İslam hukuku yerine aile hukukunun getirilmesi, evlilik ve nişanlılığın devletin resmi kayıtlarına geçmesi, devletin memuru ve iki şahit olmadan evliliğin resmiyet kazanamaması, kadın ve erkeklerin evlilik yaşlarına alt sınır getirilmesi, boşanmaların aile kurulları tarafından görüşülerek gerçekleştirilmesi, miras ve mülkiyet hukuku gibi alanlarda

düzenlemelerin olduğu görülmüştür. Tanzimat döneminde kadınların kısıtlı da olsa bazı haklar edinebilmesi ve arkasından II. Meşrutiyetin getirdiği özgürlükçü ortamda kadının özgürlük alanının genişletilmesi, kadın kimliğini evrensel değerlere ulaştırmış, kadının toplumsal ve kamusal alanlarda kimliği ile var olabilmesinin önünü açmıştır (Demir, 1999: 110).

1.2.4.6.3. Cumhuriyet Sonrası Kadın Kimliği

II. Meşrutiyet dönemi başlayan kadın hareketleri, kadının toplumsal, siyasal, ekonomik ve hukuki haklarının genişletilmesi adına yapılan Batılı tarzda reformlar, Cumhuriyetin ilanından sonra da devam etmiş, kadın erkek eşitliği, öncelikli olarak sağlanmaya çalışılmıştır. Atatürk'ün birçok söylevinde, kadın erkek eşitliğini vurguladığı, eğitim alanında öncelikli olarak kadınlarında erkeklerle aynı eğitimleri alması gerektiğini, toplumun geleceği için bunun ön şart olduğunu dile getirdiği görülmektedir. Cumhuriyet döneminde 1924 yılında başlayarak yapılan eğitim alanındaki yeniliklerle, kadınların eğitim ve öğretim almalarının kolaylaştırılması, kadınlara seçme ve seçilme hakkı (1930 yılında kadınların muhtarlık ve belediye, 1934 yılında milletvekili seçme ve seçilme hakkı) verilmesi ve 1936 yılında iş kanununda yapılan düzenlemeler ile kadınların çalışma alanlarına girişlerinin kolaylaştırılması sağlanarak, kadın haklarının genişletilmesi amaçlanmıştır. Bu dönemde gerçekleştirilen eğitim-öğretim, miras ve mülk edinme, ücretli çalışma, seçme ve seçilme ve evlilik üzerindeki düzenlemelerle, kadının toplumsal, hukuksal, ekonomik ve kamusal hak, statü ve rollerinin erkeklerle eşitlenmesine çalışılmıştır. Cumhuriyet döneminden günümüze kadınlara yönelik birçok yasal düzenlemeler yapılmıştır. Ancak kadınların yasal düzenlemelere rağmen toplumsal, kültürel, ekonomik ve eğitim alanlarında maruz kaldığı eşitsizliğin devam ettiği görülmektedir (Özcan ve Kaya, 2017: 184-185).

1.3. Kimlik İnşası

Kimlik olgusu, insanlık tarihi kadar eskidir ve özellikle 20. yy. ile aydınlanma düşüncesinin bir ürünü olan modernite aracılığıyla gündeme gelmeye ve tartışılmaya başlanmıştır (Aydoğdu, 2004: 122). İlk çağlarda yaşayan insanların şüphesiz kimlikleri vardı ancak kimlik olgusunun tartışılması ve üzerinde düşünülmesi,

araştırılması son yüzyılda etkili şekilde gerçekleşmiştir. Bilgin (2007), insanın tarihsel bir inşa ürünü olduğunu belirtmektedir. Kimlik, bireyin bir sosyal gruba ya da kültüre, ulusa, etnisiteye, cinsiyete veya birkaçına birden aidiyet bağı ile bağlı olmasına, kendini aidiyet bağları üzerinden ifade edebilmesine olanak sağlamaktadır. Kimlik bireyin ontolojik ihtiyacından ileri gelmektedir. Birey toplumun ve toplumsal iktidarın inşa ettiği ürün iken, sahip olduğu tüm kimliklerde, kendinin ve toplumun ürünü ve icadıdır (Aydoğdu, 2004: 122).

Etnik kimlik, Göka tarafından “*ortak dil, ortak kadim inançlar, kozmoloji-kozmogoni ve ortak yaşam gelenekleri etrafında kendisini organize edebilmiş insan topluluğu*” olarak kavramsallaştırılmıştır. Ayrıca, etnik kimlik etrafında toplanan bireylerin, ortak ırksal bir kökene, ortak tarihi geçmişe, gelenek ve mitlere sahip olduklarını ifade etmektedir (Göka, 2006: 311). Etnik kimlik doğuştan gelen verili bir kimlik gibi görünse de etnik kimlikteki kolektivite, inşa edilmiş yapısalıktır. Biyolojik ırksal özellikler, bireye doğumuyla geçerken, etnik kimliğin tüm özellikleri ise bireyin toplumsallaşmaya yani sosyal çevresi ile iletişim kurmaya başlaması ile birlikte öğretilir. Bireyin kimlik inşası doğumuyla birlikte değil toplumsallaşmaya “öteki” ya da “diğeri” ile etkileşime girmesi ile başlar.

Giddens, bireyin iki cinsiyet kimliği taşıdığını, birinin biyolojik cinsiyet kimliği ve diğerrinin toplumsal cinsiyet kimliği olduğunu ifade etmektedir. Ayrıca Giddens, çocukların, toplumsal ilişkiler yoluyla, kendi cinsiyetlerine uygun davranış, norm ve beklentileri öğrenerek içselleştirdiklerini belirtmektedir. Toplum bireye, biyolojik cinsiyetinin toplumsal kalıplarını yani toplumsal cinsiyetin tutum ve davranış kalıplarını, birey için inşa eder ve kültür yoluyla bireye öğretir ya da giydirir. Cinsiyet arasındaki farklılıklar, toplumun toplumsal cinsiyet kimliğinin inşasının sonucu olarak karşımıza çıkar. Kadınlık ve erkeklik, bedensel ve hormonal gibi biyolojik farklılıkların değil toplumsal yargı ve beklentilerinin ayrıştırdığı farklı kimliklerdir (Giddens, 2012: 506). Sosyoloji ve sosyolojinin alt alanlarında, bireyin toplumla girdiği iletişim ve etkileşimle, kimlik inşasının başladığına yönelik geniş kabul vardır. Toplumun bireyin kimliğini inşa etmesi, toplumsal kültürün araçsallaştırılması ile mümkün olmaktadır.

Marshall, Edward Tylor’ın 1871 yılında yapmış olduğu kültür tanımına yer vererek, kültürü “*bilgi, inanç, sanat, ahlak ve gelenek olarak öğrenilmiş yapı*” şeklinde

tanımlamaktadır. Toplum, örf, adet, gelenek, görenek ve inanç gibi sözlü kültürel yapıları ile bireyi eğiterek biçimlendirir, şekil verir. Birey kültürel öğrenim sonucu kimliğini inşa eder ya da toplum, kurumsal yapıları ile bireye kimliği giydirebilir (Marshall, 2005: 409). Toplumun kültür aracılığıyla bireyi ve kimliğini inşa etmesinden dolayı Adorno vd. (2014), kültürü bir endüstri olarak görmektedir. Kültürün, endüstriyel çalışmayla kendini ve bireyi ürettiğini, bununla birlikte toplumsal hiyerarşiyi de ürettiğini belirtmektedir. Adorno vd. (2014), endüstriyel yapının dümeninde olan kişilerin tekel oluşturduklarını, kültürün toplumun tamamının değil dümeni elinde tutan tekel yapının ürünü olduğunu ileri sürmektedir. Tekel yapı, bireye yaşam ve düşünüş koşulları yani varoluş koşulları sunarak, bireyi ve kimliğini endüstriyel ürün olarak üretir ve toplumsal hiyerarşide görünür kılmaktadır.

Bireyin kendi gibi kimliği de içinde yaşadığı toplumdan bağımsız olmadığından, bireyin zorunlu ya da gönüllü herhangi bir sebepten dolayı göç hareketi ile yer değişikliği yaptığı ve kendini çevreleyen toplumsal yapı tümünden farklılaştığında bireyin kimliğinin bir süre sonra değişim yaşaması kaçınılmazdır. Birey, toplumsal çevreye uyum sağlamak adına kimlik inşasını devamlı tutar. Kimlik inşası, bireyin toplumsal adaptasyon becerisidir ve birey, her yeni toplumsal koşula bu adaptasyon becerisi ile uyum sağlar, varlık gösterir ve bunu sürekli kılar (Bauman, 2019: 57). Bauman, toplumun bireye, kimliği inşa etmesinin zorunlu olduğunu, inşayı bir amaç edinerek ve üzerinde yoğun çaba göstererek yapabileceğini vurguladığını belirtmektedir. Ayrıca, toplumun bireye çokça kimlik seçenekleri sunduğunu ve bireyin seçenekler arasından kendi kimliğini seçmesi ve kimliği korumak için de yoğun çaba göstermesi gerektiğini belirtmektedir. Ek olarak bireyin toplumsal baskıdan kaçarak, kendini keşfederek kimliğini bulmasının önemli olduğunu vurgular.

Bauman'a göre bireyler "akışkan ve müphem" bir evrende yaşamaktadırlar. Her şeyin aniden değiştiği ve sonraki anın nasıl olacağının belirsiz olduğu bu evrende, bireyselleşmenin teşvik edildiğini ve bireyselleşmiş bireylerin ise kendini toplumda var kılmanın en önemli aracı olarak kimlik olgusunu gördüklerini ifade etmektedir. Bauman, salt sınırları olmayan ve anlamların başkalaştığı modern ama belirsiz evrenin sakinleri olan bireylerin, farklı farklı çok sayıda kimlik seçenekleri olduğunu ve bireylerin istedikleri kimliği, istedikleri şekilde edindikleri ve istedikleri zaman kimliklerinden vaz geçebildiklerini belirtir. Ayrıca kimliğin rahat değiştirilmesinin ve

bireyin sürekli kimlik değişimine teşvik edilmesinin, bireyin kimliğe aidiyet bağı kurmamasına, kimliğin süreklilik ve aynılık göstermemesine ancak bireyinde akışkan evrende rahat manevra yapabilmesine, evrende ansızın yaşanabilecek değişimlere karşı rahat pozisyon alabilmelerine olanak sağladığını vurgulamaktadır (Bauman, 2018: 225).

Kimlik inşasının en önemli ve zorunlu koşullarından biri de “öteki” kavramıdır. Marx (1993), öteki kavramını “insan kendi kendisinin karşısında iken onun karşısında olan ötekidir” şeklinde açıklamaktadır. Birey toplumsallaşırken her şeyden önce ilk fark ettiği öteki ve ötekinin aynasında gördüğü kendisidir. Ötekinin keşfi, bireyinde kendini keşfetmesine, dolayısı ile ötekine benzemeyen yanlarından kimliğini oluşturmaya neden olmaktadır. Bireyin öteki ile karşılaşması ile benlik bilinci yani öz farkındalığı gelişir. Benlik bilinci, bireyin kişilik özellikleri gibi kendine has tutum ve davranış geliştirmesine, öteki olandan farklı kimlik inşa etmesine neden olmaktadır. Birey, benlik bilincinin güçlenmesi ile her zaman ötekinden farklı olmak ve ötekiyle olan farkını ise güçlü tutmak ister. Connolly, kimliğin bireyin varoluşunun göstergesi olduğunu ve bireyin kendi varoluşunu kimliği ile göstergeleştirdiği içinde farklılığa ihtiyaç duyduğunu açıklar. Her birey, her toplumsal grup, her toplum ve her ulus bir diğerkinin ötekisidir. Bu nedenle; bireysel ve kolektif kimlikler inşa edilirken, öteki ile olan aykırılık güçlü tutulmaktadır (Connolly, 1995: 57).

1.4. Kimlik ve Öteki

Birey, kendini tanımlarken kendisi olmayan tarafından yani başkası “öteki” üzerinden tanımlamaktadır. Bireyin kimlik tanımlamasında ve inşasında zorunlu olarak “öteki” olana ihtiyacı vardır ve birey, kimliğinin sınırlılıklarını da yine “öteki” olanın sınırlarına dayandırır. Birey tek başına güzel ya da çirkin, uzun ya da kısa, iyi ya da kötü değildir, ancak öteki ile girdiği kıyasta kendini karşılaştırarak bunun hükmüne varmaktadır.

Öznenin kendisini tanımlayabilmesi, varoluşu hakkında bilgi verebilmesi için “öteki” olanın varlığının zorunlu olduğu aktarılmaktadır. Her birey ya da her toplum bir diğerkinin ötekisidir. Kişisel kimlik gibi ulusal, kolektif, kültürel ya da sosyal kimlik tiplerinin yer aldığı çeşitli kimlikler, kendilerini öteki üzerinden inşa etmektedirler.

Öteki ya da ötekiler kimlik inşasının zorunlu koşulları olarak ifade edilmektedir (İnceoğlu ve Çoban, 2014: 8).

Öteki, bize ayna görevi gören, bize benzer özellikleri olan ama tam olarak bize benzemeyendir. Bauman, öteki ile yabancıyı birbirinden ayırmaktadır. Bauman’a göre öteki bize benzeyen olup, yer yer aynılık ve farklılık gösterirken yabancı bize hiç benzemeyen, ortak özellik göstermeyendir ve bireylerin yabancılara ilgisiz davranarak, toplum içinde soyutlayıp fiziksel alanlarını daraltarak, yabancının varlığına tavır aldığını savunmaktadır. Çünkü yabancının toplumsal yaşam içindeki varlığı, bireyin varoluşuna, yaşamına ve kimliğine apaçık tehdit olarak algılanmasına neden olmaktadır (Bauman, 2016: 217).

Birey, kişisel kimliğinin inşasını ötekini gözeterek kurarken, aidiyet bağları ile bağlı olduğu sosyal grubun kimliğini de yine öteki üzerinden inşa etmektedir. Tajfel’e göre birey her zaman kendini ve ötekileri sınıflandırma ve kalıp yargılama eğilimi içindedir. Ayrıca birey kendini ve ait olduğu sosyal grubu olumlu ve yüceltirken, öteki grubu küçümseyerek grupla iletişim kurmaktan çekinmektedir (Tajfel, 1982: 23).

Bauman ise bireyin gündelik yaşam içinde “ben” ve “öteki”, “biz” ve “onlar” ayrımı içine girmesinin bireye konfor, rahatlık, güven ve mutluluk verdiğini açıklamaktadır. Ayrıca bireyin, sınıflama sayesinde kendi küçük iç grubu ile güven içinde olduğunu ve tüm olumsuzlukları “ötekiler” üzerine yükleyip onlarla bağ kurmayarak güvenli alanını inşa ettiğini belirtmektedir. Bauman, bireyin ötekine yüklediği olumsuzlukları, onların da kendisine yüklediğine ve ötekilerin devamlı bireyin kötü koşullarda olmasını istediklerine inandığı için iletişim kurmasının gerekmediği bilincine sahip olduğunu belirtir (Bauman, 2012: 51). Bauman’a göre bireyler “ötekilere duyduğu korku ve endişeden dolayı” bugününe ve geleceğine güvenle bakamaz, güvenlik arayışına girer ve devletin baskısını gönüllü olarak kabul ederler (Bauman, 2019: 31).

Devlet, kendi normları doğrultusunda yeni bir ulus prototipi belirler ve prototip ulusun özelliklerini, ulusal kimliğe aktararak toplumun her bireyine dayatır. Bauman’a göre devletin kimlik alanını tek elde tutma ısrarı vardır. Resmi otorite kendi kimlik kararlarına karşı aykırı söylemi kabul etmez ve rakipte istemez. Devlet, kendi yargıları ile biçimlendirdiği ulusal kimliği, bireye dayatır, kimliği kabul eden birey, devletin himayesi altına alınarak gözetilir ancak dayatmaya direnç gösteren bireyleri, öteki

kabul ederek, tüm kurumlarınca sistem içinde ehlileştirmeye kalkar ve ehlileşmeyen, devletin kimlik tanımına aykırılık gösteren bireyleri, toplumsal alanın dışında tutarak, öteki olarak kalmalarını sağlar (Bauman, 2019: 32). Bireyin kolektif kimlik edinme isteğinin de altında yatan asıl sebep yine ötekine karşı güvende olma çabasıdır. Birey, aidiyet bağı ile bağlı olduğu toplulukta, öteki topluluklara karşı korunma altındadır. Bütün bilinmeyenler gibi bilinmeyen öteki de bireyi korkutur. Bauman, bireyin öteki hakkında bilgi edinmek istemediği ancak ötekini tanımadığı için ondan korktuğunu açıklamaktadır (Bauman, 2012: 52).

Özyurt’a göre birey, modernleşme ve küreselleşmenin etkisiyle öteki ile devamlı olarak karşılaşmakta ve bu sebeple bireyin öteki sorunu bitmek bilmemektedir. Bireyler küreselleşme ile dil, din, etnik ve kültürel gibi ayrıştırıcı kimliklere mensup bireylerle etkileşim içine girmekte ve aynı mekânı paylaşmak zorunda kalmaktadır. Bireylerin aynı mekânı paylaşmak zorunda olmaları, ben ve o ve biz ve onlar, karşıtlığının oluşmasını sağlamaktadır. Ötekilerin mekânda bulunması, mekânda önceki yaşayanlar için kendi yaşam biçimlerinin devamlılığını sonlandıracağı inancına varmalarına sebep olur ve bu durum onlar için mekânlarını ve kendi topluluklarını koruma altına alma güdüsü uyandırır. Bu karşıtlıklar, Özyurt’a göre daha çok kimlik çatışmasına, düşmanlığa ve biz ve ötekiler arasındaki mesafenin derinleşmesine yol açmaktadır. Bireyin öteki ile karşılaşması yalnızca kimlik çatışması, ayrışma ya da düşmanlık gibi sorunlar doğurmaz. Bireyin ötekilerle sıkça karşılaşmasına neden olan küreselleşme gibi nedenler, biz ve ötekilerin uzlaşım sağlamasına, bir arada yaşama, tahammül ve hoşgörü kültürü geliştirmelerine de neden olmaktadır (Özyurt, 2005: 184).

1.5. Giyim

Giyim, varoluşumuzdan beri hayatımızda yer edinen belli işlevleri olan önemli bir kavramdır (Tezcan, 1983: 37). Giyim ya da giysi, Türk Dil Kurumu tarafından hazırlanan Türkçe Sözlükte; “*giymek işi, giyme biçimi, giyilen şeylerin tümü, giysi, giyecek*”, derleme sözlüğünde “*elbise, çamaşır vb. giyilecek şey*” şeklinde yer alırken; W. Enninger giysiyi “*insan vücuduna giyilen parçaların bütününden oluşan takım*” olarak tanımlar (Enninger, 1998: 92-96).

Giyim-kuşam ilk olarak fizyolojik ihtiyaçlar, coğrafi koşullar ve psikolojik temeller açısından insanların bedenini olumsuz etkilerden koruma ve örtünme ihtiyacı sonucu ortaya çıkmış olsa da sadece korunma amaçlı, coğrafya ve iklimle açıklanabilecek bir olgu değildir. İnsanlığın yaşam sürecinin gelişim ve değişimiyle beraber farklı anlamlar da içermektedir. Giyinme biyopsikososyal bir varlık olarak bireyin gerek biyolojik yapısıyla gerek ruhsal durumuyla gerekse de sosyal varlığıyla ilişkilidir (Türkoğlu, 2002: 10).

İnsanlar cinsiyete, yaşa, mevsime, ekonomiye, moda trendlerine, çevreye ve sosyal statüye göre giyinmektedirler. Bu nedenle bir bireyin giyim tercihinin ve arzusunun, farklı ihtiyaçlar ve tatminlerle ilgili olduğu söylenebilir. Giyinme tercihinde etkili olan bazı ihtiyaçlar aşağıda sıralanmaktadır (Güngör, 2013: 207):

- a) Korunma,
- b) Tevazu ve gizlenme,
- c) Utanmazlık ve çekicilik,
- d) İletişim,
- e) Bireysel ifade,
- f) Sosyal değerler veya statü,
- g) Sosyal rollerin tanımı,
- h) Ekonomik değerler veya statü,
- i) Siyasi semboller,
- j) Dini-büyüsel durum,
- k) Sosyal ritüeller ve
- l) Eğlence amaçlı

1.5.1. Geleneksel Anlamda Tesettür Algısı

Geleneksel tesettür anlayışına göre tesettürün asıl amacı saklanmak, korunmak ve kişinin fiziksel olarak görünür olmasını engellemektir. Böylece tesettür ile kadınların insan kimliklerinin toplum içinde cinselleştirilmesi engellenerek sosyal ilişkiler kurabilecekleri ortamlar yaratılır (Aktaş, 2006: 8). Tesettür, kutsalın bedene koyduğu kuralların bir tezahürü olarak görülebilir. Bu kurallar, vücudun hangi bölümlerinin gösterilip gösterilmeyeceğini belirler. Kadın vücudunun el, yüz ve ayaklar dışında kalan kısımları, yabancılardan gizlenmesi gereken bölgeler olarak

kabul edilmektedir (Barbarosoğlu, 2015: 112). İslamiyet'e göre kadının örtünmesi kuralı yani tesettür, İslamiyet'in cinsiyet ikiliğine dayanan toplumsal düzenini simgeleyen ve iki cinsiyet (kadınlarla erkekler) arasındaki kesin ayrım çizgisini kıyafet alanında ifade eden anlamı ile karşımıza çıkmaktadır. Kadın tesettürünün aynı zamanda kadının onurunu ve mahremiyetini korumak gibi manevi bir işlevi de vardır. Bu ahlak anlayışına göre, bir edep aracı olan giyim, kadının vücudunun şeklini ve biçimini görünecek şekilde örtmemeli, aksine gizli tutmalıdır. Çünkü kadının helal olandan başka kadınlığını başkasına göstermesi haramdır (Özüdoğru, 2017: 13).

Tesettürün tam şekli Kur'an'da belirtilmemiştir. Dolayısıyla kültürel ve coğrafi farklılıklar nedeniyle farklı tesettür biçimleri ortaya çıkmıştır. Allah bu konuda kadınları zorlamamış, sadece örtünün ölçüsünü dikte etmiştir. Bu nedenle çarşıftan peçeye, ihramdan pardösüye kadar pek çok farklı tesettür modeli bulunmaktadır. İslam'da önemli olan kadının vücut hatlarını görünmeyecek şekilde örtmesidir. Tesettürü tesettür yapan asıl şey başın örtülmesidir. Nur Suresi'nde geçen *“başörtülerini omuzlarının üzerine salsınlar”* ifadesi, aynı zamanda başörtüsünün omuz ve boyun bölgesini örtmesi olarak yorumlanmaktadır. Bu yorumdan hareketle geleneksel tesettür anlayışına göre başörtüsü omuzların üzerinden geçecek bir şekilde bağlanmalı ve giysi vücut hatlarını belli etmeyen tesettürlü giysilerle örtülmelidir. Gösterişsiz terimi, mahremlerin bakışından kaçınacak şekilde giyinmek anlamına gelir. Bu nedenle çarşafın siyah olması ve pardösülerin siyah, kahverengi, lacivert veya bej tonlarında olması özellikle tercih edilmektedir (Özüdoğru, 2017: 10).

Aktaş (2006)'a göre geleneksel olarak örtülü kadınlar veya Müslümanlar, *“inandığı gibi yaşamak”* düsturuyla hareket edendir. Geleneksel olarak tesettürlü kadınlar, *“bacı”* söylemi anlamını içeren, yerli, İslami özellikler sergileyen, geleneklere saygılı, ülkenin öz ve milli kimliğinin bir örneği olarak görülmüştür. Geleneksel olarak tesettürlü kadınların kamusal tartışmalara katılması düşünülemezdir. Geleneksel örtünme anlayışları, tıpkı dini anlayışlar gibi, *“değişimi”* olumlu bir çağrışım olarak görmezler. Çünkü değişim, toplumun dini kurallarına uymayı ortadan kaldıran bir kavram olarak görülmektedir. Ancak şehirlerde *“modern”* olanın hakimiyeti söz konusudur ve tesettür de bu hakimiyet doğrultusunda değişime uğramıştır. Bugün bile Anadolu kadınları geleneksel başörtüsü takmaya devam etmektedir. Onlar için başörtüsü takmak sadece dini nedenlerle değil, aynı zamanda

kültürel, ailevi ve geleneksel nedenlerden dolayıdır. “*Ninelerimiz bizim için geleneği yansıtan son nesildir 50 yıl sonra bugün geleneksel dediğimiz tesettürün yaşayan örnekleri ölecek ve belki de tarihten silinecektir*” (Özüdoğru, 2017: 10).

1.5.2. Modern Tesettür Algısı

Türkiye’de modern kelimesi genellikle “çağdaşlaşma” olarak ifade edilir. “Modern olmak” ya da “modernite” Türk tarihinde canlılık ve anlam dolu bir dünyaya sahiptir. Ancak Türk toplumunun karşı karşıya olduğu modernleşme, Avrupa’nın iç dinamiklerinin ve mücadele sonuçlarının bir sonucu olarak topluma monte edilmeye çalışılmıştır. Yani sonuçlara dayalı olarak Türk toplumunun yaşamadığı bir süreç başlatılmaya çalışılmıştır. Kaya ve Kentel (2005)’e göre, devletler ve seçkinler tarafından yürütülen modernleşme süreçleri, modellenen sonuçların uygulanmasında çok çetin mücadeleler ve kutuplaşmalar ortaya çıkarmıştır. Mücadele ve kutuplaşmanın nedeni, Türk toplumunun kendi kültür ve medeniyetine ait olmayan modernleşme ile baş edememesidir. Çünkü modernleşme aynı zamanda Doğu toplumuna ait olmayan elbiseleri giymeyi ifade etmektedir. Aynı zamanda, modernleşme Batı kültürünü içerdiğinden kültürel çatışmalar, uyumsuzluklar ve hatta direnişler ortaya çıkarmıştır. Türkiye’nin modernleşmesinin temel amacı, “çağdaş” modele uygun devlet inşa etmek ve bu değişimi özellikle din alanında sağlamaktır (Özüdoğru, 2017: 12).

Elbette din alanında yaşanan değişimler özellikle kadınların giyim kuşamları üzerinden gerçekleştirilmeye çalışılmıştır. Özüdoğru (2017)’ya göre Kadın kıyafetlerinin “modern” kurallara göre değiştirilmesi gerekiyordu. Aslında bu değiştirme operasyonu çok sancılı bir süreç halini almıştır. Modernlik ve laiklik ruhuyla başörtüsü yasakları, eğitim engelleri, kamusal engellerle kadının tesettürlü görüntüsü özel alana çekilmeye çalışılmıştır. Ancak bugün geldiğimiz noktada, modernite ve özel alan iç içe girmiştir. Mesela artık hiçbir dinsel sadece özel alanda yaşanmıyor, kamusal alana da taşınıyor, her şey modernliğin dilini de öğreniyor. Modernizm ise mahremiyetin tüm alanlarına nüfuz etmiş görünmektedir. Bu nedenle kadınların günlük ve özel yaşamlarında kadının örtünmesi ve başlarını örtme alışkanlığı modern toplumda yaygınlaşmıştır. Bu, modernleşmenin yarattığı normal bir durumdur.

Batı, kültürel olarak üstün gelerek “medeniyet” adı altında değişimler başlatmıştır. Medeniyet süreci Türkiye’ye ve diğer Batılı olmayan toplumlara benlik algısı, beden ifadesi, cinsiyet ilişkileri, mekânsal ayrımlar gibi konularda yeni etik ve estetik değerler dayatmış ve kadınların zihinlerinde yer edinmiştir. Bu fikrin zihinlerde yer edinmesiyle birlikte halka açık yerlerde başörtülerinin varlığı, modern yaşam tarzları için bir tehdit olarak algılanmıştır. Bu algının arkasında Batılı yaşam tarzının kabulü olarak modernleşme deneyimi yatmaktadır (Göle, 2016: 32).

Yeni tesettürlü kadın modellerinin ortaya çıkmasının daha birçok sebebi olduğunu söyleyebiliriz. Modernleşme ve küreselleşme ile her şeyin akıp gittiği bir dünyada tesettür sembolü insanların zihninde pek çok anlam ifade etmektedir. Bu anlam kaymasına örtülü kadınların örgün eğitime dahil edilmesi, İslami sermayenin gelişmesi, kadın tesettür giyiminin çeşitlenmesi, modanın üstünlüğü ve başörtüsü yasağının görünürde kaldırılması gibi birçok sosyal olgunun neden olduğu görülmüştür.

1.5.3. Tesettür Algısını Etkileyen Faktörler

Toplumun algısını etkileyen pek çok etmen bulunmaktadır. Tesettür toplumda birden fazla türde karşımıza çıkan unsurlardan biridir ve çeşitlilik göstermektedir. Bu kapsamda kadınların tesettür algıları da farklı şekillerde olabilmektedir. Bu bölümde tesettürü etkileyen faktörler din, aile, sosyal çevre, tüketim kültürü ve sosyal medya olmak üzere beş kategoride ele alınmıştır.

1.5.3.1. Dini Faktörler

İnsanlık tarihi boyunca bireyin kutsala olan bağlılığı onun yaşam tarzını ve seçimlerini etkilemiştir. Dinin insan yaşamı üzerindeki etkisi tesettür algısının gelişmesini de sağlamıştır (Çaylak, 2016: 10). Din kendine özgü belirlediği kurallar çerçevesinde, kişileri ve toplumları yönlendirme ve biçimlendirme yetkinliğine sahiptir. Giyim, kılık kıyafet tercihleri de yine dini bir amaç ile şekillenerek örtünmenin dini bir sorumluluk olarak yerine getirildiğini ortaya koymaktadır (Barbarosoğlu, 2006: 63). İslam dininde kadınların giyim konusundaki sınırlar ve mahremiyet konusu Ahzab suresi ve Nur suresinde karşımıza çıkar. Bu sureler ile

dikkat edilmesi gereken noktalar belirtilerek bu hususta genel bir çerçeve çizilmektedir (Sevinç, 2017: 167).

Mernissi (1991)'ye göre, Müslüman toplumlarda kadının mahrem alan dışındaki görünürlüğü toplum düzenini tehdit eden “fitne” unsuru olarak algılanmıştır. O'na göre toplumsal düzenin sağlanması için öncelikle kadın cinselliğinin kontrolü ve kadının kapatılması gerekmektedir. Tarhan (2005: 27)'a göre ise, Semavî dinlerin dışında kalan öğretilerde örtünmenin, kadının baştan çıkarıcılığını önlemek gibi kültürel işlevi olmakla beraber, bu durum İlâhî kaynaklı dinler için geçerli sayılmamalıdır. Modern anlamıyla tesettür, genelde ideolojik olarak İslamcılığı özelde ise Müslüman kadınların kimliğinin onaylanışını ifade etmektedir (Göle, 2016: 94).

1.5.3.2. Aile Faktörü

Toplumun en küçük yapı taşlarından olan aile, akrabalık bağlarıyla doğrudan birbirine bağlanmış olan ve ebeveynlerin çocukların bakımından sorumlu olduğu bir grup insanın oluşturduğu kurumdur (Giddens, 2000: 203). Bireyin, dini pratik düzeyde ilk olarak öğrenmesi, din algısının ve yaşam tarzının, tercihlerinin oluşması bakımından en baskın çevresel etki aileden gelmektedir. Ailenin bu konudaki etkisi kazanılan çoğu davranış ve tutumun hayatın ilerleyen dönemlerinde de tekrar etmesi açısından önemlidir. Bu davranış ve tutumlar aile ortamında, kimi zaman farkında olarak kimi zaman da farkında olmadan, doğrudan ve dolaylı olarak etki etmektedir (Karaca, 2016: 317).

Giyim algımız çocukluk yıllarımıza kadar uzanır. Ailelerin çocuk giyimine olan ilgi ve yatırımları ile bunların çocuklara aktardığı duygular en önemli belirleyicidir. Bu şekilde, tutumlarımız ebeveynlerimizinkilerle örtüşür. Çocuğun ebeveynleri giyime aşırı yatırım yaparsa ve ev ortamında çocuk kişiliğinden çok giyimiyle cezbedilir ve beğenilirse, çocuğun beğenilme ve kabul edilme algısı giyim unsuruna kayar. Bu durumun bir çocuğun yaşamında çok yoğun olması nedeniyle yetişkinlikte giyim faktörünün kişiliğin önüne geçmesi olasıdır. Bireyin giyim tercihlerini de etkileyen aileler bu konuda kimi zaman olumlu kimi zaman olumsuz tutum sergileyebilmektedir. Bu açıdan bakıldığında bireyin din algısı tesettür giyim algısını da şekillendirerek tesettürün anlamlandırılmasını sağlamaktadır (Karaca, 2016: 317).

1.5.3.3. Sosyal Çevre Faktörü

Bireylerin aile ortamı dışında kalan ve giderek genişleyen sosyal çevreleri birçok konuda bireyi etkileyebileceği gibi giyim tercihlerinden olan tesettür algısını da etkiler. Sosyal çevre zaman zaman bireyin aile yapısıyla ters düşebilmektedir (Karaca, 2016: 318).

Gençler akranlarına güven, cesaret ve sadakat gösterir. Her konuyu rahatça tartışabilecekleri bir ortam yaratarak, eşit ve özgür insan ilişkileri yaşarlar. Gençlerin sosyal çevrede kabul görmek, toplumla kaynaşmak, beğenilmek, gibi istekleri çevrelerinin de kabulleneceği giyim tarzını benimsemesine neden olabilir (Çaylak, 2016: 12). Bunun sonucunda giyim kuşam açısından moda eğilim artar. Aile vb. otoriteler karşısında bağımsız kalarak, toplum otoritesini, toplumsal hareketliliği öğrenir ve aileden bağımsızlaşarak sosyal-çevreye doğru bir yönelim gerçekleşir (Ata, 2012: 8). Bu yüzden içerisinde yaşanılan sosyal ortamın din algısı ve dini değerleri de tesettür algısının gelişiminde son derece etkilidir.

1.5.3.4. Tüketim Kültürü

Günümüz modern toplumlarında tüketim olgusu giderek artarak genelde toplum yapısını ve kültürü özelde ise bireyi şekillendirir (Topay ve Erdem, 2019: 162). Tüketim, fayda yaratma anlamında ekonomik bir süreç, işaret ve sembolleri içeren sosyal ve kültürel değerlerin bir süreci olarak tanımlanmaktadır. Kimlik duygusunun gelişiminde etkili olan tüketim, ekonomik olduğu kadar sosyolojik, kültürel ve psikolojik bir olgu olmayı sürdürmektedir. Tüketim kültürü hâkimiyetini arttırarak çoğu zaman, bir ihtiyacı karşılamadan ziyade kendi başına bir ihtiyaç haline gelmiştir (Topay ve Erdem, 2019: 164). Tüketim kültüründe bireylerin psikolojik olarak, statü, dikkat çekme, yenilik arama vb. özellikleri ön plana çıkan ürünlerin arzulanmasını sağlamaktadır. Bunun sonucunda ürünleri satın alan bireyler daha sonra çevresindekilere sergileyerek ilgi uyandırmaya çalışırlar (Hürmeriç ve Baban, 2012: 4). Ayrıca tüketim kültürü bireyin, benliğini de yansıtmaktadır. Tüketim kültürü, bireylerin giyim tercihi konusunda moda eğilimlerini arttırarak tüketimin devamlılığını sağlamaktadır. Bunun için de moda olgusunun sürekli değişmesi ve gelişmesi gerekmektedir. Modaya uygun giyinen ve modayı sürekli takip eden birey toplumsal aidiyet bakımından psikolojik doyuma ulaşmış olur (Abalı, 2009: 131).

Modanın geçirmiş olduğu değişim ve dönüşümler; toplumsal değerlerin ve manevi unsurların da hızlı bir şekilde tüketildiğinin göstergesidir. Önceleri moda olan giysi tarzları yadırganırken zamanla herkes tarafından tüketilir hale gelmektedir (İci, 2019: 12).

1.5.3.5. Sosyal Medya

Tüketim kültürünün gelişiminin zaman içerisinde hızla artarak devam etmesinde, kitle iletişim araçları ve sosyal medya faktörü en önemli etkindir (Topay ve Erdem, 2019: 164). Günümüzde tüketim kültürünün aracı haline gelen tesettür, moda da dâhil olarak sosyal medyada, dergi ve gazetelerde, televizyon ekranlarında, reklamlarda, defilelerde karşımıza çıkmaktadır. Bunun sonucunda ise “modern ve kapalı”, “örtülü ve şık” olan kadınlar ön plana çıkmaktadır. Reklam ve defileler sonucu modern ve tesettürlü kadın görüntüsü inşa edilerek, modern tesettür algısı Müslüman kadınların zihinlerine yerleşmektedir (Barbarosoğlu, 2006: 119). Sosyal medya aracılığıyla tesettürlü kadının rahat ve özgür bir şekilde kendini gösterebilen, tesettür giyimde estetik boyutunun olması gerektiğini düşünen, moda ve tüketim kültürüne sahip bir Müslüman kadın imajı çizilmektedir (Çaylak, 2016: 14).

1.6. Toplumsal Cinsiyet

Cinsiyet kavramı kısaca kişinin erkek veya kadın arasındaki farklılığının biyolojik özelliklerini belirtmek amacıyla kullanılır (Howson, 2013: 55). Toplumsal cinsiyet, kavramı ise kadına ve erkeğe toplumsal olarak toplumun yüklediği rol ve sorumlulukları işaret eder. Toplumsal cinsiyet, bireyi kadınsı ve erkeksi olarak karakterize ederken, toplumun bizi nasıl gördüğü ve buna bağlı olarak nasıl davranmamız gerektiğini karşılayan bir ifadedir (Dökmen, 2010: 22). Bu bağlamda toplumsal cinsiyet, biyolojik cinsiyetten farklılaşarak belli bir zaman içinde belirli bir toplumda cinsler için uygun görülen davranışların tümünü kapsayan toplumsal ve kültürel bir tanımdır (Berktaş, 2013: 121). Bu nedenle, içeriğini toplumlara ve zamana göre değişkenlik gösteren “cinsiyet konumu” veya “cins kimliği” olarak belirtilebilir. Bu ifadeyle toplumsal cinsiyet, sadece cinsiyet farklılığını belirlemekle kalmaz. Bununla birlikte kadın ve erkek arasındaki eşit olmayan güç ilişkilerini de ifade eder (Berktaş, 2009: 121). Toplumsal cinsiyet kavramı erkekliğin ve kadınlığın doğuştan

getirilen farklılıklarının yanında tarihsel, toplumsal ve kültürel olarak belirlendiğinin altını çizer. Aynı zamanda, cinsiyetin toplumsal olarak üretildiğine yani inşa edildiğine dikkat çeker (Howson, 2013: 66).

Toplumsal cinsiyet kavramını ilk kullananlardan biri olan feminist araştırmacı Ann Oakley, toplumsal cinsiyeti bir kültür mevzusu olarak görür. İki farklı cinsiyeti dişil ve eril olarak sosyal sınıflandırmaya dikkat çeker (Bhasin, 2003: 14). Bu sınıflandırma toplumda kadına ve erkeğe biçilmiş sosyal rolleri ifade eder ve “kadınlık” ile “erkeklik” tanımları birbirine karşıt bir şekilde oluşturulur. Kadın, erkek karşısında ikincil bir konuma yerleştirilir ve öteki olarak tanımlanır (Koca, 2016: 35). Bu bağlamda toplumsal cinsiyet ilişkileri kadın ve erkek için sosyal yaşamın neredeyse tüm alanlarında eşit olmayan güç ilişkilerini belirtmektedir. Dolayısıyla bu durum toplumsal cinsiyet eşitsizliğini meydana getirmektedir (Sakallı-Uğurlu, 2003: 2).

Toplumsal cinsiyet eşitsizliği toplumun hemen hemen her alanında ve kurumunda kendi varlığını hissettirir. Aile, eğitim, sağlık, siyaset ve spor kurumlarında erkek egemen uygulamaların varlığı ve günlük hayatta bu uygulamaların kendini yeniden üreterek devam ettirmesi bu alanlarda da erkeğin kadına üstünlüğünü daha da görünürleştirmektedir. Spor alanında da karşılaşılan ataerkil uygulamalar bu alanda yapılan çalışmalar ile literatürde yerini almıştır (Koca, 2016: 28). Bundan sonraki bölümde spor alanındaki toplumsal cinsiyet ilişkilerine değinilecektir.

1.6.1. Spor ve Sosyal Kimlik

Sosyal kimlik kişilerin sosyal çevrelerindeki diğer insanlara ve çeşitli sosyal durumlara göre kategorilere ayrılma yönelimidir (Tüzün ve Çağlar, 2008: 1013). Belirli grupların değerleriyle uyumlu olduğunu düşündüğü davranışlara yönelmesidir. Aynı zamanda belirli gruplara üyelik ile ortaya çıkan kimlik boyutudur. Sosyal kimlik kavramında en önemli durum kişinin grup veya başkalarıyla olan bağlantısıdır. Bireyin hangi durumlarda bir grubun parçası olduğu, kendisini bir grup ile uyum sağladığı ve kişisel imajının grup ile bağından hangi yönde etkilendiği konuları bu şartlarda araştırılır (Zeugner, Žabkar ve Diamantopoulos, 2015: 219).

Spor, insanların hayat standartlarının yükselmesi, var olan veya var oluşu düşünülen fiziksel ve zihinsel eksikliklerinin hayat kalitesini etkilemesinin ortadan kaldırılması açısından bireyin hayatında önemli bir rol oynamaktadır (Birol, Bolter ve

Kipp, 2018: 22). Benzer araştırmalar incelendiğinde aktif spor yapan, insanlarda özgüven ve cesaret duygusunun geliştiği ve pozitif sosyal kimlik duygusunun ortaya çıkmasına sebep olduğu vurgulanmaktadır (Can ve Kaay, 2016: 3). Spor kişiye davranışları taklit yoluyla öğreterek toplumda sosyal bir kimlik kazandıran ve onu toplumsal yaşama katılmaya hazırlayan çok glü bir etkidir (MacPhail ve Kirk, 2006: 58). Nathan (2013)'a göre spor, toplum ve sosyal kimliğin bir araya geldiği ve fertlerin sosyalleşmelerinin sağlanabildiği bir yerdir. Sporun insanlar arası uyumu sağladığı ve ortak anlayışı glendirdiği ileri sürlmştş (Turkay vd., 2020: 585).

Sosyal kimliğin etkili rolünün kavramsallaştırılması ve ölçülmesi ile ilgili konular spor dahil birçok alanda ortaya çıkmıştır. Ayrıca spor faaliyetlerinin içerisinde olmanın fertlere farklı insanlarla aynı ortamda bulunma geçmişi (Mumcu ve eviker, 2018: 49-50) antrenör ve takım arkadaşlarıyla aynı hedef doğrultusunda çalışma ve yalnızca kendi çıkarlarını değil başkalarını da düşünme eğilimi kazandırmaktadır (Mumcu vd., 2017: 2592). Sosyal kimliğin sporda araştırılması, bu kavramın güncel ölçülerinin psikometrik olarak sağlanması için gereklidir (Bruner, Dunlop, ve Beauchamp, 2014: 65). Benzer alışmalar arasında, takımların performansları ve onların kimlikleri arasındaki bağlantıyı inceleyen araştırmalar, sporcuların antrenörleri ve takım ile ilişkileri, sosyal kimlikleri ile olumlu bir bağlantıyı ve takımların benzer gruplarının sosyal gelişimi üzerindeki etkisinin zengin bir bağlantıyı sağladığını savunmuşlardır (Holt vd., 2008: 414; Zuccheromaglio, 2005: 219). Bir spor branşı için gerekli olan şeyler, yalnızca içeriği değil, kişiye kazanımı olan sosyal kimliktir. Belirli siyasi ve ahlaki toplulukların sınırlarını daha iyi belirlemeli ve yeni toplumsal kimliklerin oluşmasına katkıda bulunmalıyız. Belirli sosyal değerlere fiziksel anlam yüklemek veya bu değerleri yansıtmak için bir araç olarak hareket etmek ve çeşitli işlevsel durumların yerine getirilmesi gerekir (MacClancy, 1996: 3).

1.6.2. Toplumsal Cinsiyet ve Spor

Yaşamın her alanında olduğu gibi spor da bir mücadele alanıdır ve gücü, sertliği esas kılmaktadır. Spor toplumun farklı sosyalleşme alanlarında olduğu gibi iktidar ilişkileri ile bağlantılıdır (Bykafşar, 2016: 54). Bu iktidar ilişkileri alanında spor kurumları, toplumsal cinsiyet pratiklerinin üretildiği ve devam ettirildiği mekanlardandır. Eril faaliyetlerin ön planda tutulduğu bu alanlarda, kadınlar fiziksel,

duygusal, zihinsel olarak daha zayıf görülmektedir. Araştırmacılar eril sporları güç, dayanıklılık, rekabete dayanan ve fiziksel teması ön plana çıkaran spor dalları ile bağdaştırmıştır. Dişil olarak ise zarafet ve estetiğin ön plana çıktığı spor dallarına vurgu yapılmıştır. Bu durum kadınların performansını etkilemekte, onları spor alanlarının ötekisi haline getirmektedir (Gentile, Boca ve Giammusso, 2018: 96). Messner (2002)'a göre spor kurumları, idelojileri, eylemleri ve imajlarıyla toplumsal cinsiyetlendirilmiş alanlar olarak ifade edilmiştir. Bu kurumlar erkeklerin kurumu haline gelmiş; okul sporlarından profesyonel sporlara değin cinsiyet farklılıkları dayanak alınarak yapılandırılmıştır. Böylelikle gücün ve kaynakların dağılımı da cinsiyetler arası eşitsizliklere dayalı olarak kurulmuştur (Murray ve Howat, 2009: 68).

Spor, toplumsal cinsiyet ile ilgili anlamları sürekli ve yeniden üreterek kadınlığı ve erkekliği spor dalları esasına dayalı olarak şekillendirmektedir (Koca, 2016: 212). Bu durumda erkeklerin ve “erkeksi olanların”, kadınların ve “kadınsı olanların” üzerine hakimiyet kurmasına imkân verir (Eliasson, 2011: 33). Spor alanlarındaki sosyalleşme ile kızlar ve erkekler toplumsal cinsiyet normlarını küçük yaşlardan itibaren deneyimlerler. Örnek olarak, toplumsallaşma sürecindeki sporun önemine yönelik erkek çocukları, kendi erkek kimliklerini geliştirebilmeleri amacıyla spora katılımlarını aileleri desteklemektedir. Buna karşılık olarak bilhassa kuvvetin ön plana çıktığı ağır yarışma içeren spor dallarından kız çocukları, bedenlerini muhafaza etmeleri ve kadınsı özelliklerini korumaları için uzak tutuldukları belirtilmektedir. Dolayısıyla kızların spora katılımlarının erkeklerden daha düşük olduğu görülmektedir (Koca, 2016: 164-180). Benzer şekilde kız çocukları cinsiyet rollerinin hüküm sürdüğü spor branşlarına katılım sağlamaya çalıştıklarında da birtakım engellerle karşılaşmaktadır. Örneğin kız öğrencilerin, beden eğitimi derslerinde cinsiyetleri için uygun görülen voleybol ve jimnastik gibi spor dallarından farklı olarak erkek öğrencilere yakıştırılan basketbola ve futbola katılmayı talep ettiklerinde “Erkek Fatma” şeklinde nitelendirildikleri ve “normal” görülmedikleri yapılan çalışmalar ile ortaya konulmuştur (Koca ve Demirhan, 2005: 203).

Toplumsal cinsiyet perspektifinde yapılan bazı araştırmalar, spora katılımın, erkek ve kadınların cinsiyet uygunluğu ile farklı spor dallarının geleneksel özellikleri arasında ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Ancak son yıllarda etkinlik tercihleri toplumsal cinsiyet kalıp yargılarına göre belirlense de kızların spora

yönlendirilmesinde artış vardır. Bu artış, kadınlara yönelik yeni yasal düzenlemelerin dünya genelinde yapılması, kadınlar için farklı ve yeni olanakların oluşması, sağlık ve fiziksel uygunluk hareketlerinin artması ve kadın hareketlerinin etkisi ile gerçekleşmiştir. Ancak bu artış her kültürde ve her toplumda aynı seviyede değildir. Ayrıca aynı süreklilik ile devam ettiğini ve beraberinde olumlu deneyimleri getirdiğini ifade etmek güçtür. Özellikle ülkemizde geçmişe yönelik günümüzde, genç kızların ve kadınların spora katılımlarında artış olduğu gözlemlenmektedir. Ancak kadınların sporu bırakma nedenlerinin yüksek olduğunu da belirtmekte fayda vardır (Koca, 2016: 164).

1.6.3. Kadın ve Spor

Bir toplum içinde kadının spora katılımı, kadının o toplum içerisindeki genel statüsünün bir yansımasıdır. Toplumsal cinsiyet farklılığı, tarih boyunca sportif faaliyetler, aracılığıyla da inşa edilmiş özellikle güç gerektiren ikili mücadelelerin olduğu faaliyetler erkeğin himayesinde olmuş, kadına yakıştırılmamıştır (Sage, 1997: 24). Kadınlar yıllarca spor da kabul görmemiş ve bu süreç Eski Yunan'da kadınların Olimpiyatlara alınmamasıyla başlamış uzun süre devam etmiştir. Kadının sporda kabul görmemesi yalnızca eski çağlara ve yurt dışındaki toplumlara özgü bir şey değildir. Ülkemizde de yıllarca spor da kadına yer verilmemiş, teşvik edilmemiş ve saygı duyulmamıştır. Sporun erkekler için daha uygun bir aktivite olduğu görüşü büyük oranda kabul görülürken 70'li dönemlerden itibaren ise bu görüşe olan eleştirilerin arttığı görülmüştür (Collins, 2013: 98). Daha sonra çeşitli kadın hareketleriyle spora katılım teşvik edilmiş ve kadınların tasnif dışı yarışmalara katılımı başlamıştır. Bununla birlikte, erkeğin himayesinde olan spor alanına, kadınların katılmaması için yapılan baskılar zamanla belli oranda kırılmış olsa da henüz olması gereken noktaya ulaşamamıştır. Erkek ve kadın arasında uzun yıllar devam eden bu eşitsizlik, yalnızca spor yapma durumunda değil, sadece erkeğe ait bir özellik olarak kabul edilmiş olan spor hakkında konuşma durumunu da etkilemiştir (Yüksel, 2014: 665).

1.6.4. Kadın, Spor ve Din İlişkisi

Dinlerin ortaya çıkışından bu yana kabul edilen ve benimsenen tüm dinler, toplumun ve bireyin her türlü faaliyetini doğrudan ya da dolaylı olarak etkilemiştir. Tüm bunların ışığında insanların topluluklar halinde yaşaması ve günümüze kadar süregelen sporun varlığı ve gerekliliği de dinin bu etkisine maruz kalmıştır. Örneğin Antik Olimpiyat Oyunları adını tanrıların yaşadığına inanılan Olimpos Dağı'ndan almış ve oyunları da aynı adı taşıyan tanrılara adanmıştır. Başta mistisizm olmak üzere çeşitli doğal afetlere karşı alınacak önlemler için yapılan yarışmalarda dualar da yer almaktadır. Bu eylem tüm kutsamaları içeren bir ritüeldir. Yarış, güneşin gökyüzündeki yolculuğuna adanmıştır. Yarış sonunda kazanan atların Mars'a adanarak öldürülmesi "kurban" fikriyle ilişkilendirilir. Tüm bu etkinlikler Romalıların mahsullerini artırmak için yaptıkları bir tür dini sportif faaliyettir (Topaloğlu, 2001: 14-15). Bunlardan en çarpıcı olanlarından biri, spor sosyolojisi alanında en çok referansına tanık olduğumuz Fransız asıllı sosyal bilimci J. M. Brohm'un sporu milyonlarca kulüp, onların üyeleri ve birden fazla seyirci tarafından oluşturulan evrensel bir din olarak görmesidir (Amman, 2000: 4). Tabi ki de tüm bunlar spor ve dinin ne kadar iç içe olduğu konusunda her zaman tartışmaya açık bir konu olmuştur.

Dinlerin kadın ve spora bakışı çağlar boyunca süregelen bir hareket olarak görülmüştür. Kadınların özellikle beden algısı ve sağlık anlayışı alanında klasik olanın ötesinde doğayla ve toplumun diğer kesimleriyle uyum içinde bir yaşam sürme isteği ve dengeli bir yaşam içinde farklı bir hayat yaşama arzusu, onlar için yeni arayışlara yol açmıştır (Berger ve Luckmann, 2008: 98). Örneğin kadınlara meditasyon ve yoga gibi farklı kapıların açılması ve bunun aynı zamanda bir spor olarak gösterilmesi vaadi uzak doğu dinlerinin bu bağlamda ön plana çıkmasına neden olmuş ve kadınlar da bundan faydalanabilmişlerdir (Canbaz, 2004: 14-16).

Müslüman kadınların bedenlerine ilişkin söylemler, kökten dinci ve daha ılımlı seküler ideolojiler arasındaki teolojik mücadelenin de merkezinde yer almakta ve İslam'ın küresel siyaset tarafından beslenen temelde karmaşık doğasına işaret etmektedir (Hargreaves ve Vertinsky, 2007: 126). Görünüşe bakılırsa, dini yanlış yorumlayan pek çok insan ya da bilime ve bunun toplumda nasıl yankı bulacağına dair güven eksikliği duyan pek çok kadın da doğrudan spora katılmaktan kaçınmaktadır (Sofian, vd., 2010: 77). Aynı zamanda bazı Müslüman ülkelerde de kadınların spora

katılmalarına izin verilmemiştir. Houlihan ve Green (2010) Kadın İslam Oyunları'nın Müslüman kadınların spora katılımını artırdığını, ancak bunun sadece erkeklere ve medyaya kapalı spor etkinlikleri bağlamında gerçekleştiğini gözlemlemiştir. Bununla birlikte, her ne kadar Oyunlar muhafazakâr İslami şiarların bir başka ifadesi olarak eleştirilse de katılmayan Müslüman ülkeler (Suudi Arabistan) de vardır. Aynı şekilde, ataerkil tahakküm disiplinlerinin kadınlara yüklediği toplumsal sorumluluklar göz önünde bulundurulursa, kısıtlayıcı yaklaşımın kadınların boş zaman faaliyetlerine katılımını da kısıtladığı öngörülebilir (Tiryaki, 2014: 220). Bu noktada Müslüman feministlerin söylediklerine bakmak bir bakış açısı olarak fikirleri güçlendirecektir. Feministler, Müslüman erkeklerin sosyal hayatta kadınlara karşı ayrımcılık yaptığı ve eylemlerini kutsal kitabı kullanarak ya da yanlış yorumlama fikirlerini kullanarak meşrulaştırdığı konusunda hemfikirdir (Hargreaves ve Vertinsky, 2007: 126).

İslam dini her zaman ruhu ve bedeni korumayı ilke edinmiş, sağlıklı birey ve toplum yetiştirmek için bu konuyu desteklemiştir. Bu bakımdan İslam'da spor faaliyetleri daha çok sağlık ve savunma amaçlıdır (Turan, 1985: 12). İslam dini ve topyekûn spor açısından dinin gereklerine ve bu noktada kadının yerine bakacak olursak Din İşleri Yüksek Kurulu Başkanlığı'na göre bakış açısını şöyle özetleyebiliriz. *"Ergenlik çağına ulaşmış Müslüman kadınların, yabancı (mahrem olmayan) erkeklerin yanında el, yüz ve ayakları hariç bütün vücutlarını örtmeleri emredilmiştir."* Bunu sağlamak için giyilen kıyafetlerin vücut hatlarını ve rengini göstermemesi gerekir (Ebu Davud, "Libas 34"). Bu emirlere uymak Müslümanlar için dini bir görevdir.

İslam dini örtünmeyi emretmekle birlikte örtünme şekli konusunda ayrıntıya girmemiş, bunu iklim şartlarına, yaşanılan yerin özelliklerine ve örf'e bırakmıştır. Önemli olan kadının örtülmesi gereken yerlerinin görünmemesi ve vücut hatlarının belli olmamasıdır. Vücut hatlarını ortaya çıkaran herhangi bir kıyafet dinin öngördüğü örtünmeyi sağlamaz. Hz. Peygamber (s.a.v.) *"Nice kadınlar vardır ki, giyinik oldukları halde çıplaktırlar"* (Müslim, "Libas, 125") buyurarak vücut hatlarını belli eden elbiseler giyen kadınları kastetmiştir. Belirtilen ölçülere uygun olarak spor yapmanın ve yürümenin dinen bir sakıncası yoktur. İslam dininin kadınların spor yapmasına bakış açısı bu şekilde özetlenebilir. Örneğin, birçok Müslüman tarafından Kur'an-ı Kerim'den sonra en otantik İslami metin olarak kabul edilen Sahih Buhari'ye göre Hz.

Muhammed'in (s.a.v.) eşi Ayşe sık sık spor faaliyetlerine katılmıştır (Sahih Buhari, Kitap: 62, Hadis: 92). Elbette, eski kutsal metinler kadınların düzenli olarak erkeklerle birlikte spor yaptıklarını açıkça belirtmez, ancak Hz. Muhammed'in zamanında, MS 610'dan sonra kadınların koşu ve okçuluk gibi fiziksel spor faaliyetlerine katılmalarına kültürel ve yasal olarak izin verildiğine dair kesinlikle metinsel kanıtlar vardır (Alessa, 2010:95). Ayrıca Hz. Muhammed'in (s.a.v.) *"Eğlenin ve oynayın, çünkü ben dininizde sertlik görülmesinden hoşlanmam"* (Suyuti, al-Jami) dediği bildirilmektedir. Eğlence ve oyun lehine bir açıklama olarak, bir tür eğlence ve oyun olan spor faaliyeti de tercih ediliyor gibi görünebilir. Bu iddiayı destekleyen, Hz. Muhammed'in (s.a.v.) sağlık ve zindelik arayışını destekliyor gibi görünen başka ifadeleri de vardır. Örneğin: *"Fiziksel olarak güçlü bir mümin, fiziksel olarak zayıf bir müminden daha iyidir ve Allah'a daha sevimlidir"* (Sahih-i Müslim). Hz. Muhammed'in (s.a.v.) koşu, güreş, yüzme, okçuluk, at ve deve yarışları gibi bir dizi sportif faaliyete katıldığı da bildirilmektedir (Jawad, 1998: 92).

Gerçekten de literatürde kadınların spora katılımının İslam'ın "sağlıklı kadın bedenine saygı ve ilgi gösteren bir "denge ve dengelilik" dini" olduğu gerekçesiyle haklı gösterilebileceği kabul edilmektedir (Hargreaves, 2013: 46). Ancak sporun yakın zamana kadar amacında farklı özellikler kazanması nedeniyle, giyim kuşam açısından İslam dinine uygun olması, dini gerekleri yerine getirme açısından engel teşkil etmemesi, bireyi kumar ve şiddet gibi davranışlara yöneltmemesi gibi bazı sınırlamalar getirilmiştir (Akyüz, 1995: 850). Bu kısıtlamalara uyulduğu sürece elit sporlarda, sosyal ve amatör sporlarda bazı aktivitelerin yapılmasında veya izlenmesinde bir sakınca görülmemektedir.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırma Yöntemi

Araştırmada nitel araştırma desenlerinden durum çalışması deseni kullanılmıştır. Nitel araştırma, disiplinler arası bütüncül bir bakış açısını esas alan, araştırma problemini yorumlayıcı bir yaklaşımla incelemeyi benimseyen bir araştırma türüdür. Üzerinde araştırma yapılan olgu ve olaylar kendi bağlamında ele alınarak, insanların onlara yükledikleri anlamlar açısından yorumlanır (Altunışık vd; 2010: 302). Bir başka ifadeyle nitel araştırma, insanın kendi sınırlarını çözmek ve kendi çabasıyla biçimlendirdiği toplumsal sistemlerin derinliklerini keşfetmek üzere geliştirdiği bilgi üretme yollarından birisidir (Özdemir, 2010: 326). Durum çalışması ise güncel bir olguyu kendi gerçek yaşam çevresi içinde çalışan, olgu ve içinde bulunduğu çevre arasındaki sınırların kesin hatlarıyla belirgin olmadığı ve birden fazla kanıt veya veri kaynağının mevcut olduğu durumlarda kullanılan, bir araştırma yöntemidir. Bu yöntem “nasıl” ve “niçin” sorularını temel alarak bir konunun ya da olgunun derinlemesine bir şekilde incelenmesine olanak sağlar. Bir birey, bir kurum, bir grup, bir ortam çalışılacak durumlara örnek oluşturabilir. Bu yöntemde mevcut durumda meydana gelen değişim ve süreçleri ortaya koymak önemlidir (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 77, 190, 277).

Tesettürlü sporcuların kimlik inşa süreçlerini merkeze alan bu araştırma, yöntemi bağlamında gelenek ve modernlik boyutlarını da ele alarak mevcut durumları ortaya koymuş ve çeşitli yönleriyle açığa çıkarmıştır.

2.2. Araştırma Grubu

Araştırma grubu, amaçlı örnekleme yöntemine dayalı olarak ulaşılan en az 10 yıl spor geçmişine sahip ve eğitim düzeyi en az lisans düzeyinde olan 10 tesettürlü kadın sporcudan oluşmaktadır.

Araştırma bağlamında örneklem grubunun ortak özelliklerine bakıldığında uzunca bir süre spor geçmişine sahip, tesettürlü, üniversite okuyan ve farklı spor dallarıyla ilgilenen bireyler oldukları görülmektedir. Örnekleme ulaşılrken öncelikle Rize ilinde bu özelliklere sahip iki sporcuyla irtibat kurulmuştur. Bu sporcularla yapılan görüşmeler neticesinde diğer sporculara ulaşılarak örneklem grubu

genişletilmiştir. Bu süreçte Rize ilinde örneklem özelliklerine sahip sporcu bulmada zorlanılmış il dışından sporcularla irtibat kurularak araştırmaya katılımları sağlanmıştır.

Çalışmanın tüm aşamaları Helsinki Bildirgesi'ne uygun şekilde etik standartlarda tasarlanmış ve araştırma için Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulu (sayı: 2023/214, Tarih: 12/07/2023) tarafından etik onayı alınmıştır (Bkz. Ek-1).

2.3. Veri Toplama Teknikleri

Araştırma kapsamında 10 tesettürlü kadın sporcu ile görüşme (mülakat) gerçekleştirilmiş ve katılımcılara ulaşmak için kartopu tekniği kullanılmıştır. Katılımcılarla görüşme yapılmadan önce onlara kişisel verilerin korunması kapsamında gerekli bilgi ve güven verilmiş ayrıca Ek-2'de verilen "Bilgilendirilmiş Gönüllü Onam Formu" imzalatılmıştır. Araştırmada katılımcılara K1 (Katılımcı 1), K2 (Katılımcı 2) gibi kod isimler tanımlanmıştır.

Araştırmaya katılan sporculara Ek-3'te verilen yarı yapılandırılmış görüşme soruları yöneltilmiştir. Görüşme soruları genel olarak 14 ana soru ve bazı hususları açığa çıkarabilmek açısından 6 alt sorudan meydana gelmiştir. Görüşme esnasında görüş ve ifadelerin derinliği açısından anlık sorular da sorulmuştur.

Araştırma grubu ile görüşmeler gerçekleştirilmeden önce örneklem şartlarına uygun ancak araştırmaya dahil edilmeyen 3 sporcu ile pilot uygulamalar yapılmıştır. Bu kapsamda araştırmanın niteliğine uygun olmayan sorular çıkarılmış, bazı sorularda düzeltmeler yapılmış ve ardından asıl örneklem grubunun görüşmelerine geçilmiştir.

Görüşmeler Google Meet, Microsoft Zoom ve WhatsApp uygulamaları vasıtasıyla görüşmecilerden izin almak kaydıyla, ekran ve ses kaydı alınarak gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerden ortalama 7 saatlik bir görüntü ve ses kaydı elde edilmiş ve bu kayıtlar bütün yalınlığıyla titiz bir şekilde yazılı doküman olarak Microsoft Word dosyalarına dnştrlmştir. Bu dönüşüm gerçekleştikten sonra kayıtlar en az 2 kere daha dinlenerek olası hataların en aza indirilmesi sağlanmıştır. Bu kapsamda yaklaşık 35 sayfalık ham görüşme verisi elde edilmiştir. Görüşmelerde katılımcıların ifadelerine hiçbir müdahalede bulunulmamış, yalnızca imla kuralları bütünlüğünde aktarılan bilgiler kayda geirilmıştir.

2.4. Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Elde edilen veriler söylem ve betimsel analiz yöntemleri kullanılarak çözümlenmiştir. Söylem analizi ideolojiden, medyadan, edebiyattan, yönetim şekline kadar geniş bir yelpaze içerisinde eleştirel bir bakış açısıyla kullanılabilir. Söylem analizi, konuşma ve metinler aracılığı ile oluşan anlam ürünleri ile ilgilenen geniş kapsamlı sosyal ve kültürel araştırmalar içinde kullanılan bir araştırma yöntemidir (Büyüköztürk vd., 2008). Betimsel analiz ile özetlenen ve yorumlanan veriler, söylem analiziyle işlenir ve bu analiz sonucunda betimsel yaklaşımların yakalayamadığı kavram ve temalar keşfedilebilir. Bu amaçla öncelikle katılımcıların ifadeleri dikkatle okunup sistematik bir kodlamayla ayrıştırılmıştır. Ardından ifadelerin bütünlük ve farklılıkları gözetilerek mantık çerçevesinde veriyi açıklayan temalar oluşturulmuştur. Katılımcıların aynı sorulara verdikleri cevaplar karşılaştırılıp anlamlı kavram grupları elde edilmiş, ardından oluşturulan tematik kodlamalar doğrultusunda alt kategoriler meydana getirilmiştir. Tüm bu işlemlerin ardından oluşturulan tema ve kategorilere göre bulgular bölümü gruplandırılmıştır.

2.5. Geçerlilik ve Güvenirlilik

Geçerlilik ve güvenirlilik kavramları bilimsel bir araştırmanın değerini belirleyen en önemli unsurlardan biridir ve bilimsel bir araştırmada bu unsurların sağlandığına yönelik adımlar beklenir (Arslan, 2022: 395). Nitel araştırmalarda geçerlilik kavramı belirli süreçler yoluyla bulguların doğruluğu için araştırmacı kontrolünü ifade ederken, güvenirlilik kavramı ise farklı projeler ve araştırmacılar açısından da araştırmacının yaklaşımının tutarlılığına işaret etmektedir (Creswell, 2017: 201). Nitel araştırmalarda geçerlilik ve güvenirliliği gözetmek için birtakım sınamalar mevcuttur. Bunlar katılımcı doğrulaması, üçgenleme, veri toplama aşamasına uygun yeterli katılım, araştırmacının konumu veya yansıtıcılık, uzman değerlendirmesi, denetleme tekniği, zengin ve yoğun tanımlama ile azami çeşitlilik gibi durumlardır (Merriam, 2015: 221).

Bu araştırmada alan ve alan dışından uzmanların görüşlerine başvurularak çalışmanın içeriği ve boyutu zenginleştirilmiştir. Bunun yanında uygun yeterli katılım boyutunda spesifik bir grup araştırma grubu olmasına rağmen yeterli sayıda örnekleme ulaşılmıştır. Araştırmanın konusu kadın ve dini yaşantıları ilgilendirdiği için etik

kaygılar hassasiyetle gözetilerek, katılımcıların güvenilir, şeffaf ve rahat bir ortamda olmalarına özen gösterilmiştir.

3. BULGULAR VE YORUMLAR

3.1. Sporla İlk Tanışma

1900'lü yılların başından itibaren kadınlar sporun içerisinde aktif rol oynamaktadır. 1900'lü yılların sonuna gelindiğinde ise cinsiyet rollerine karşı oluşan fikirler, yasal ve politik kararlar ve toplum sağlığının korunması yönünde fiziksel aktivitenin önemi konusunda yürütülen farkındalık hareketleri sayesinde kadınların sporda yer almasına ilişkin etki giderek artmıştır (Theberge, 2000: 330). Günümüzde de kadınların sporla güç, özgüven, sağlık ve mutluluk kazanmaları onların toplumdaki rollerinin güçlenmesini ve değiştirilmesini sağlamaktadır (Gopinathan, 2020: 31). Bu doğrultuda da kadınların spor faaliyetlerine katılımında giderek artışların olduğu gözlemlenmiştir.

Bu bağlamda çalışmamızın ilk temasında kadın sporcuların spor ile ilk olarak nasıl tanıştığı ele alınmıştır. Alanda yapılan çalışmalar incelendiğinde spora yönelmede ailenin yüksek düzeyde etkisinin olduğu vurgulanmaktadır (Alibaz vd., 2006: 91). Diğer yandan spora başlamada sporcunun ilgisinin ve merakının da önemli olduğu belirtilmektedir (Alibaz vd., 2006: 101). Ayrıca Göktaş (1994)'da yapmış olduğu bir çalışmada ailenin ve çevrenin yönlendirmesinin yanında bireyin ilgisinin ve alakasının spora başlamada önemli olduğunu açıklamaktadır. Benzer olarak Yıldız (2006), spora olan sevgi ve ilgiden dolayı bireylerin spora yöneldiklerini ifade etmektedir. Aynı çalışmada ailenin, arkadaş çevresinin ve öğretmenlerin bireyin spora başlamasında önemli bir etken olduğu vurgulanmaktadır. Yabancı bir çalışmada da kızların spora yönelmesinde fiziksel çevrenin ve annelerinin katkısının yüksek olduğu saptanmıştır (Whitehead vd., 2006: 227).

Alanyazın ve çalışmamızın bulguları (Tablo 1-2-3) gösteriyor ki aile fertlerinin, arkadaş çevresinin, okulun, kişinin ilgi ve alakasının spora başlamalarındaki etkililiği söz konusudur.

3.1.1. Aile Etkisi

Aile, çocukların gelişiminin ve alışkanlıklarının olduğu başlangıç unsuru olarak görülebilir. Ailelerin çocuklarını yetiştirme biçimleri ileride onların düşüncelerini ve davranışlarını etkileyen en önemli dayanak noktasını

oluşturmaktadır. Bu kapsamda Tablo 1’de sporcuların vermiş oldukları cevaplar göz önünde bulundurulduğunda, aile ortamının onların spor ile tanışmasında ne denli önemli olduğunu açıkça ortaya koymaktadır.

Tablo 1. Aile etkisi kategorisine ilişkin bulgular

Katılımcı	Görüş
K1	“Kuzenim judoya gidiyordu. Annem K1’i de versek mi diye sormuş teyzeme.”
K2	“Babam karate antrenörü benim. 3 yaşında başlatmış beni.”
K3	“Ana sınıfındayken babam benim için tekvandocu özel antrenör tutmuştu.”
K5	“... ailenizle görüşüp bize haber verin dediler. Babamda işte küçükken gitmek istemiş ama ailesinin maddi sıkıntılarından dolayı gidememiş.”
K7	“Babam tekvandocu. O da bir dönem tekvando yapmıştı. Ben de onun vesilesiyle başlamış oldum.”
K8	“Bizim dükkanımızda çalışan bir abimiz bizi yönlendirmişti. Tekvando sporu var gidin hem sizin için iyi olur demişti. ... Birde ailemiz de esnaf olunca çoğu zaman bizimle ilgilenemedikleri için bir spor dalına yönelmemizi istediler.”
K10	“2. sınıfa gidiyordum. Babam zaten boks antrenörü, onun vesilesiyle başladım.”

Tablo 1’de katılımcıların spor ile ilgilenmeye nasıl başladıklarına dair bilgiler bulunmaktadır. Çoğu katılımcının spor yapmaya başlamasında aile üyeleri veya çevrelerinden aldıkları teşvik ve yönlendirmeler etkili olmuştur. Özellikle babaların ve diğer aile bireylerinin sporcuların hayatlarına pozitif etkileri görülmektedir. Spor psikolojisi ve sosyolojisi alanındaki bazı araştırmalar da bu bulguları desteklemektedir. Örneğin, Eccles ve Harold (1993) araştırmalarında özellikle babaların, çocuklarını spor yapmaya teşvik ederek ve fırsatlar sunarak bu süreci etkilediklerini belirtmiş, ayrıca erken yaşta sporla tanışmanın, sporla ilgilenmeyi sürdürme üzerindeki etkisi üzerinde durmuştur. Bu çalışmadaki katılımcıların çoğu da erken yaşlarda sporla tanışmış ve antrenörlük hizmeti alarak spora başlamıştır. Bu durum sporla ilgilenen kişilerin çocukluk dönemlerinden başlayarak spora olan ilgilerinin geliştiğini ortaya koymaktadır. Bunu Malina (1996) ve Côté, Baker ve Abernethy, (2007)’nin yaptığı çalışmalar desteklemekte, olumlu çocukluk deneyimlerinin spor ilgisi üzerinde önemli bir etki yarattığını göstermektedir. Bunların dışında antrenörlerin de spor katılımını başlatmada önemli bir rol oynadığını kabul

edilmektedir. Bu noktada Gould vd. (2007) etkili antrenörlüğün sporcuların motivasyonunu ve beceri gelişimini olumlu yönde etkilediğini vurgulamaktadır.

3.1.2. Okul ve Yaz Okulları

Okullar ve yaz tatillerinde açılan kurslar toplumların yaşam alanlarına farklılık getiren önemli kuruluşlardır. Çocuklar bu tür eğitim yerlerinde öğrenimin yanı sıra sosyalleşme açısından etkileşimde bulunabileceği farklı alanlara yönlendirilebilmektedir. Tablo 2’de de sporcuların spor ile tanışmasının okul ve yaz okulları sayesinde olduğu görülmektedir.

Tablo 2. Okul ve yaz okulları kategorisine ilişkin bulgular

Katılımcı	Görüş
K4	“7 yaşında yaz okuluyla başladım.”
K6	“İlkokula başladıktan sonra birçok spor dalıyla ilgilendim. Jimnastik, judo, yüzme.”
K9	“Sporla ilk tanışmam 7 yaşındayken yaz okulları için kâğıt dağıtıyorlardı.”

Tablo 2, katılımcıların sporla tanışma süreçlerini ve sporla olan ilişkilerinin nasıl başladığını göstermektedir. Gördüğümüz üzere, katılımcılar sporla ilgilenmeye oldukça erken yaşlarda başlamışlardır.

K4 ve K9 sporla ilk olarak 7 yaşında yaz okuluyla tanışmıştır. Bu durum, yaz okullarının çocuklara erken yaşta spor yapma fırsatı sunduğunu ve çocukların sporu sevmeye ve gelişimine katkı sağladığını göstermektedir. K6, ilkokula başladıktan sonra birçok spor dalıyla ilgilenmeye başlamıştır. Bu durum, çocukların okul döneminde çeşitli spor dallarını deneme ve keşfetme şansı bulabileceğini göstermektedir. Tablo 2, sporun çocukluk döneminde yani erken yaşlarda tanıtılmasının, sporla ilgilenme ve spora katılım konusunda olumlu etki sağladığını göstermektedir.

Çocukluk dönemindeki bir bireyin sporla erken tanışmasının, onun yaşam boyu fiziksel aktiviteye olan ilgisi üzerinde derin ve kalıcı etkileri olabilir. Bu düşüncüyü destekleyen araştırmalar, erken yaşta (çocuklukta) sporla tanıtılan bireylerin büyüdükçe spora ilgi duyma olasılığının daha yüksek olduğunu göstermektedir (Côté ve Hay, 2002: 487). Yaz okulları ve okul etkinlikleri gibi düzenlenmiş spor programları, bu erken spor tanıtımını kolaylaştırmada önemli bir rol oynar, çocuklara farklı aktiviteleri deneme ve tutkularını keşfetme şansı sunar (Eime vd., 2013: 13).

Ayrıca, çocukların farklı spor dallarını denemelerine izin vermek, ilkokula başladıktan sonra çeşitli aktiviteleri keşfetmelerine olanak tanımak önemlidir. Bu çeşitlilik, çocukların ilgilerini keşfetmelerine, farklı beceriler kazanmalarına ve belirli bir spora derin bir tutku geliştirmelerine yol açabilir. Ayrıca sporla erken tanışmak sadece bir çocuğun anlık ilgilerini şekillendirmekle kalmaz, aynı zamanda genel refahları ve gelişimleri için uzun vadeli etkilere sebep olabilir.

3.1.3. Bireyin Kendi İlgisi ve Merakı

Günümüz çocuklarının, çevresinde ve sosyal medyada gördüğü şeyler onların belirli konularda daha fazla bilgi edinmesine olanak sağlamaktadır. Bu nedenle de çocuklar bir sporcuyu veya bir karakteri kendine rol model olarak belirleyip onun gibi olmak için hayaller kurabilmektedir. Tablo 3'te de sporcuların ilgi ve merakından kaynaklı spor ile tanıştığı görülmektedir.

Tablo 3. Bireyin kendi ilgisi ve merakı kategorisine ilişkin bulgular

Katılımcı	Görüş
K1	“Sonra kendim başlamak istiyorum deyip beşinci sınıfta tekrar başlamıştım.”
K5	“Böyle bir hoca geldi karateciymiş diye. Babam ... gidememiş. Tamam git dedi.”
K8	“Beşinci sınıfta başlamıştım. Bir spor dalına yönelmemizi istediler.”

Tablo 3'te, üç katılımcının sporla ilgilenmeye nasıl başladığına dair bilgiler verilmektedir. K1, sporla ilgilenmeye beşinci sınıftan önce niyetlendiğini ancak başlamadan önce kendini hazır hissetmediğini ve beşinci sınıfta tekrar başladığını ifade etmektedir. K5 ise babasının gençken karateye gitmek istediğini ancak ailesinin maddi sıkıntıları nedeniyle gidemediğini belirtmiştir. Ancak daha sonradan bir karate hocası ile tanışması ve babasının ona gitmesini teşvik etmesiyle sporla ilgilenmeye başlamıştır. K8 ise bir spor dalına yönelmesinin istendiğini ve beşinci sınıfa giderken bu durumun meydana geldiğini dile getirmektedir. Bu bilgiler, sporun katılımcılar arasında farklı şekillerde nasıl bir ilgi uyandırdığını ve bazı durumlarda yakın çevrenin teşvik edici rolünü vurgulamaktadır. Sporla ilgili ilham veren bir etkinin, katılımcıların spor yapmaya başlamasında önemli bir rol oynadığı görülmektedir.

Özellikle spor ve motivasyon üzerine yapılan birçok akademik çalışma, bireylerin sporla ilgilenmeye başlama sebeplerinin geniş bir yelpazede yer aldığını ve

bu karar üzerinde aile, arkadaşlar, öğretmenler gibi sosyal çevre faktörlerinin önemli bir etkisi olduğunu göstermiştir (Fredricks ve Eccles, 2004: 148; Ullrich-French ve Smith, 2009: 93). Örneğin, Fredricks ve Eccles, (2004), gençlerin sporla ilk tanışmalarının ve bu alana yönelik ilgilerinin, genellikle aile bireylerinin ve yakın çevrelerinin olumlu yönlendirmeleri, teşvikleri veya kendi spora olan ilgi ve katılımları ile şekillendiğini belirtmiştir. K1, K5 ve K8 örneklerinde de gördüğümüz gibi, bu bireyler sporla ilgilenmeye başlama süreçlerinde aile ve okul gibi çevresel faktörlerin, motivasyonlarını ve yönlendirmelerini farklı şekillerde nasıl etkilediği açıkça görülmektedir. K5 örneğinde babasının geçmiş arzuları ve mevcut teşvikleri, K1 ve K8 örneklerinde ise okul çevresinin ve arkadaşlarının baskısı ve yönlendirmesi, bu bireylerin spor aktivitelerine katılım kararını şekillendiren kritik faktörler olmuştur.

Tablo 4. Sporla nasıl tanıştığına ilişkin bulgular

Katılımcı	Sporla Tanışma Nedeni
K1	“Teyzemin kızı judoya gidiyordu.”
K2	“Babam karate antrenörü.”
K3	“Babam benim için tekvandocu bir özel antrenör tuttu.”
K5	“Gençlik spor bakanlığının ücretsiz karate kursu duyurusu.”
K7	“Babam tekvandocu ve bir dönem tekvando yapmıştı.”
K8	“Dükkanımızda çalışan bir abimiz bizi yönlendirdi.”
K4	“Yaz okuluyla başladım.”
K6	“İlkokula başladıktan sonra çeşitli spor dallarıyla ilgilendim.”
K9	“Yaz okulları için dağıtılan kağıtlarla tanıştım.”
K10	“Babam boks antrenörü ve zaten sporla ilgileniyordu.”

Tablo 4’teki cevaplar incelendiğinde sporla ilk tanışma deneyimlerinin çeşitli nedenlerden etkilendiğini açık bir şekilde ortaya koymaktadır. Sporla ilk tanışma deneyimleri ve bu süreçteki farklı yönlendirici faktörler, bireylerin sporla ilişkilerini ve bu alandaki gelişimlerini etkileyebilir. Sporla ilk tanışmanın bazı katılımcılar için okul ve yaz okulları gibi fırsatlarla gerçekleştiğini göstermektedir. Bu tür programlar, çocuklara ve gençlere çeşitli spor dallarını deneme ve keşfetme fırsatı sunarak sporla ilgilenmelerini teşvik etmektedir. Okul temelli spor programlarının bireylerin fiziksel yeteneklerini, sosyal becerilerini ve sporla ilgili bilgilerini artırdığı vurgulanmaktadır (Hastie vd. 2013: 336). Bunun yanında ailelerin, özellikle de ebeveynlerin sporla ilişkisi ve bu konudaki tutumları, çocukların sporla tanışma ve ilgilenme olasılıklarını büyük ölçüde etkileyebilir (Côté, 1999: 396). Buna paralel olarak katılımcıların

çoğunun, aile üyelerinin sporla ilgili olması veya sporla uğraşması nedeniyle, spora yönlendirildiğini ortaya koymuştur. Bu durum ailenin spora teşvikte etkili olduğunu göstermektedir. Diğer yandan bazı katılımcılar ise sporla kendi ilgisi ve merakı nedeniyle tanıştığını belirtmiştir. Sporla sürdürülebilir bir şekilde ilgilenmenin ve bu alanda başarı göstermenin, bireyin içsel motivasyon ve kişisel ilgi alanıyla alakalı olduğu belirtilmiştir. (Deci ve Ryan, 2000: 228). Katılımcıların da en az on yıl spor yaptığı göz önünde bulundurulduğunda içsel motivasyon ve kişisel ilgilerin sürdürülebilir spor yaşantılarında önemli nedenler olduğu düşünülmektedir.

3.2. Tesettürün Sporla Uyumu: Deneyimler ve Zorluklar

Geçmişten günümüze kadınların sporun içerisinde daha fazla yer almaya başlaması spor dallarının kurallarında değişikliklere gidilmesine sebebiyet vermiştir. Bunun en önemli nedenlerinden biri olarak tesettürlü kadınların sporun içerisinde yer alması gösterilebilir. Bu bağlamda spor federasyonlarınca belirlenen kurallar ve yönetmelikler, tesettürlü sporcuların spora katılımına engel teşkil etmeyecek şekilde düzenlenmiş ve düzenlenmeye de devam etmektedir. Bunun yanında spor dallarının gerektirdiği giyim tarzlarına yönelik yeni ürünler de ortaya konulmaktadır. Bu alandaki tüketim olgusu, her kesime hitap eden ürünlerin ortaya çıkmasına neden olmuş, tesettürlü kadınların sporda yer almasını kolaylaştırmıştır. Fakat hâlâ dindar ailelerin çocuklarını spora yönlendirmede tereddüt yaşamaları, bu sorunun üstesinden tam anlamıyla gelinemediğini de bizlere göstermektedir.

Bu doğrultuda çalışmamızın temasında kadın sporcuların tesettüründen dolayı sporda yaşadıkları zorluklar ve deneyimler ele alınmıştır. Alanda yapılan çalışmalar incelendiğinde Farooq Samie ve Sehlíkoglu (2015) batı medyasının tesettürlü sporcular hakkındaki programları analiz etmiş ve batı medyasının Müslüman sporcu kadınları garip, yetersiz ve uygunsuz bulduğunu belirlemiştir. Benn, Dagrass ve Jawad (2011) çalışmasında Müslüman kadınların okul sporlarına dahil olmasına, spor tesislerindeki imkanların yetersiz olmasının engel teşkil ettiğini vurgulamıştır. Maxwell ve Taylor (2010) spor organizasyonlarında Müslüman kadınların yer almasının önündeki engellerin onların sporcu, antrenör ve yönetici olarak yeterince temsil edilmediğinden kaynaklandığını ifade etmiştir. Kay (2006) ise araştırmasında

ailenin çocuklarının spora katılımında önemli bir etken olduğunu ve yaşam tarzlarının çocuklarını spora yönlendirmede engel teşkil ettiğini açıklamıştır.

Alanyazın ve çalışmamızın bulguları (Tablo 5-6-7-8) toplumlar gelişse de kadın sporcuların hâlâ zorluklar yaşadığını ve bu zorluklar ile başa çıkabilmede yeni projelerin ve planlamaların gerekliliğinin önemli olduğunu göstermektedir.

3.2.1. Tesettürün Spora Etkisi

Genç yaştaki bireylerin kendilerini çevrelerindeki kişilere veya gruplara kabul ettirme isteği, gençlerin davranış ve görünüşlerine şekil veren en önemli etkenlerden biridir. Bu nedenle tesettürlü sporcuların bir gruba dahil olmada farklı deneyimler yaşadığı ve yaşam biçimlerinde farklılıklar olabileceği söylenebilir. Tablo 5’te kadın sporcuların tesettürü ile spor arasındaki etkiye dair bilgiler yer almaktadır.

Tablo 5. Tesettürün spora etkisi kategorisine ilişkin bulgular

Katılımcı	Görüş
K1	“Spora başladığımda tesettürlü değildim.”
K3	“Spora başladığımızda açtık.”
K6	“Spora başladığımda tesettürlü değildim. Zamanla uyum sağladım.”
K7	“Spora başladığımda tesettürlü değildim. Daha sonra kapandım ben.”
K9	“Spora başladığımda açtım. Ortaokulun sonunda kapanmıştım.”

Her katılımcının farklı bir deneyimi olduğunu unutmamak önemlidir ve bu deneyimler kişisel tercihlerine, yaşadıkları topluma ve dini inançlarına bağlı olarak değişiklik gösterebilir. K1, spor yapmaya başladığında tesettürlü değildi. Bu, tesettürlü bir şekilde spor yapmaya başlamadan önceki deneyimini ifade etmektedir. Bu durum, spor yapmaya başlamadan önce tesettürün bir engel olmadığını ve insanların sporu farklı dönemlerde keşfedebileceğini göstermektedir. K3, spor yapmaya başladığında başı açık bir bireydi. Başörtüsü ve kıyafet seçenekleri konusunda zorluklar yaşadığını belirtmektedir. Bu, tesettürün spor yapma sürecini etkileyen pratik zorluklarını ortaya koyan unsurlardan biridir. Bunun yanında tesettürlü olarak spor yapmayı tercih eden kişilerin uygun kıyafetleri bulma konusunda zorlanabilecekleri de görülmektedir. K6, spor yapmaya başladığında tesettürlü olmadığını, ancak zamanla tesettüre uyum sağladığını belirtmiştir. Bu, kişinin spor yaparken tesettürlü olmanın getirdiği zorlukları zamanla aşarak uyum sağlayabildiğini göstermektedir. Bu durum

adaptasyon sürecinin önemli olduğunu ve insanların zaman içinde kendilerini daha rahat hissedebileceğini gösteren bir örnek olabilir. K7, spor yapmaya başladığında tesettürlü olmadığını ve daha sonra tesettüre geçtiğini ifade etmektedir. Bu durum, tesettürün spor yapmaya devam etme kararı üzerindeki etkisini göstermektedir. K7'nin spor yapmaya devam etmesinde tesettürün engel oluşturmadığı ve bu kararın da kişisel tercihlere dayandığı anlaşılmaktadır. K9, spor yapmaya başladığında açtı ve daha sonra ortaokulun sonunda tesettüre geçtiğini belirtmektedir. Bu da tesettürlü olarak spor yapmaya geçişin zaman içinde gerçekleşebileceğini gösteren bir örnek olabilir. Bireylerin spor yaparken tesettüre geçebilmeleri, tercihlerinin ve inançlarının zaman içinde değişebileceğini ortaya koymaktadır.

Tesettür ve spor yapmanın bireylerin toplumsal, kültürel ve dini kimlikleri açısından önemli bir yer tuttuğuna dikkat çekilmiştir (Dong, 2003: 179). Özellikle kadınların, toplumsal cinsiyet rolleri ve beklentileri, bireysel özgürlük ve dini inançlar gibi farklı faktörlerin kesişim noktasında bulunduğu düşünüldüğünde, tesettürlü olarak spor yapma konusundaki kişisel deneyimlerin oldukça çeşitli olması beklenmektedir (Pfister, 2010: 236). Dini inançlar ve kişisel tercihler, bireylerin spor yapma şekillerini ve kararlarını derinden etkileyebilir, ancak bu, aynı zamanda bu tür etkileşimlerin karşılıklı olarak birbirini şekillendirdiği ve evrildiği dinamik bir süreçtir. Bu nedenle, spor yapma ve tesettüre girme kararı arasındaki ilişkiyi ele alırken, bireylerin çeşitli ve kendi içinde değişen deneyimlerini anlamak, bütüncül ve empatik bir yaklaşım gerektirir.

3.2.2. Zorluklar ve Adaptasyon

Yapılan spor dalının kıyafet kuralları, sporcuların uygulaması gereken önemli bir detaydır. Bu kurallar, tüm sporcular için aynıdır. Bu kapsamda günümüzde tesettürlü sporcular için spor dalına uygun yeni ürünler geliştirilmiştir ve geliştirilmeye devam etmektedir. Bu ürünler ile tesettürlü sporcuların geçmişte yaşamış olduğu zorlukların giderilmesi ve spora devam etmelerinin daha kolay hale geleceği düşünülmektedir. Tablo 6'da tesettürlü sporcuların yapmış oldukları spor dallarına yönelik yaşadıkları zorluklar ve nasıl adaptasyon sağladıkları ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

Tablo 6. Zorluklar ve adaptasyon kategorisine ilişkin bulgular

Katılımcı	Görüş
K5	“İlk kapandığımda çok zordu. Karateyi bırakma aşamasına gelmiştim.”
K8	“İlk zamanlar tesettüre uygun rahat kıyafetler bulmakta zorlandım.”
K6	“Kıyafet noktasında sıkıntı yaşadım ben. Üst üste şeyler giyinmek beni başta çok zorladı.”

Katılımcıların deneyimlerine dayanarak, tesettürlü şekilde spor yapmaya başlamak bazı zorlukların kaçınılmaz olduğunu göstermektedir. K5, ilk kez tesettüre geçiş yaptığında karateyi bırakma aşamasına geldiğini ifade etmiştir. Bu, tesettürle spor yapma deneyiminde karşılaşılan zorlukların bazen kişinin sporu bırakma noktasına kadar gidebileceğini göstermektedir. K5’in ifadesi başlangıçta tesettürle spor yapmanın uyum sağlamakta zorlukları olduğunu ve kişinin motivasyonunu etkileyebileceğini ortaya koymaktadır. K8, başlangıçta tesettüre uygun rahat kıyafetler bulmakta zorlandığını ifade etmiştir. Bu, spor yaparken tesettür kurallarına uygun kıyafetleri bulma konusunda bir sıkıntı yaşanabileceğini göstermektedir. Bu durum, spor kıyafetlerinin tasarımında daha fazla çeşitlilik ve seçeneklerin sunulması gerektiğini ortaya koymaktadır. Bu şekilde, tesettürlü kadınların spor yaparken daha rahat ve uygun kıyafetler bulabilmeleri mümkündür. K6, kıyafet noktasında zorluk yaşadığını ve başlangıçta üst üste giyinmenin kendisini zorladığını ifade etmiştir. Bu da tesettürlü olarak spor yaparken kıyafetlerin nasıl düzenleneceği ve uyumlu bir şekilde nasıl giyileceği gibi pratik zorlukları göstermektedir. Tesettürle spor yaparken kıyafet seçimi ve uyum konularında daha fazla bilgi ve rehberlik sunulması önemlidir.

Bu zorluklara rağmen, katılımcıların adaptasyon sürecini geçtiklerini ve tesettürlü olarak spor yaparken daha rahat hissettiklerini ifade etmeleri dikkat çekicidir. Bu, zamanla alışkanlık kazanmak, uygun kıyafetler bulmak ve kişinin kendi motivasyonunu sürdürmek gibi faktörlerin, tesettürlü kadınların spor yapma deneyimlerini geliştirebileceğini göstermektedir.

Tesettürlü kadınların spor yapma deneyimlerine dair bu aktarılanlar, akademik literatürde de karşımıza çıkmaktadır. Tesettür ve spor pratiği arasındaki ilişki ile kültürel, dini ve toplumsal normların bireyin fiziksel aktivite alışkanlıkları ve deneyimleri üzerindeki etkileri pek çok çalışmada detaylı olarak incelenmiştir (Amara, 2007: 417; Walseth, 2006: 95; Kay, 2006: 357). Özellikle Walseth (2006), tesettürlü kadınların spor aktivitelerine katılımlarını, cinsiyet, etnisite ve dini inançlar açısından

bir kesişim perspektifinden ele almış ve bu bireylerin karşılaştığı farklılıkların ve zorlukların nasıl aşıldığına dair derinlemesine bir bakış sunmuştur. Aynı zamanda Amara (2007), Müslüman kadınların sportif faaliyetlere katılımı ve bu sürecin sosyal ve bireysel boyutlarını, kimlik oluşumu, toplumsal normlar ve bireysel motivasyonlar çerçevesinde tartışmıştır. Bu nedenle, kadınların spor deneyimlerini tesettürlü olarak yaşama süreci ve karşılaşılan zorluklar, dini ve kültürel normların spor pratiği ve aktivizmi ile etkileşimi bağlamında daha kapsamlı bir yaklaşımla değerlendirilebilir.

3.2.3. Rahatlık ve Uyum

Tesettürlü sporculara yönelik geliştirilen ürünler onların daha rahat etmesine ve uyum sağlamasına yardımcı olmaktadır. Tablo 7’de tesettürlü sporcuların rahatlık ve uyumlarına dair bilgilere yer verilmektedir.

Tablo 7. Rahatlık ve uyum kategorisine ilişkin bulgular

Katılımcı	Görüş
K3	“Artık çok daha rahatız diyebilirim yani.”
K5	“Zaten karate kıyafeti tam muhafazakarlar göre. Pantolonumuz bol. Üzerinde ceket uzun.”
K7	“Alışmakla alakalı bir durum. Yapmak istedikten sonra tesettürlü spor yapmak da mümkün.”

Tablo 7 incelendiğinde K3, tesettürlü olarak spor yapma konusunda artık çok daha rahat olduğunu belirtmektedir. Bu, kişinin zamanla tesettüre uyum sağlamış olabileceğini ve spor yaparken kendini daha rahat hissettiğini göstermektedir. K5, karate gibi bazı sporların muhafazakârlar için uygun olduğunu ifade etmiş, karate kıyafetinin bol pantolon ve uzun ceket gibi unsurları, tesettürlü olarak spor yapmayı daha rahat hale getirdiğinden bahsetmiştir. K7, tesettürlü spor yapmanın alışmakla ilgili olduğunu ve yapmak istedikten sonra her şeyin mümkün olabileceğini belirtmektedir. Bu, spor yaparken tesettürü tercih eden kişilerin, zaman içerisinde bu duruma uyum sağlayarak rahatlık ve adaptasyon elde edebileceğini göstermektedir.

Tablo 7’deki katılımcılar, tesettürlü olarak spor yaparken rahatlık ve uyum sağlamanın mümkün olduğunu ifade etmektedir. Tesettürlü spor kıyafetlerinin ve uygun spor dallarının seçilmesi, kişilerin spor yaparken kendilerini daha rahat hissetmelerine yardımcı olabilir. Ayrıca, zamanla alışmak ve istekli olmak da

tesettürlü olarak spor yapmada önemli bir rol oynayabilir. Her bireyin deneyimi farklı olsa da tesettürlü olarak spor yapmanın mümkün olduğu ve rahatlık sağlayabileceği yönünde birçok örnek bulunmaktadır.

Tablo 7'deki veriler ve katılımcılar K3, K5 ve K7'nin ifadeleri, akademik literatürle de paralellikler göstermektedir. Örneğin, Walseth (2006) ve Pfister (2010), tesettürlü kadınların sporla ilgili faaliyetlere katılımlarını incelediklerinde, bireylerin zaman içerisinde kendi konfor alanlarını ve uyumlarını geliştirebildiklerini ve sporun, kültürel ve dini normlarla uyumlu bir şekilde icra edilebileceğini ortaya koymuşlardır. Dikkat çekici olan, K5'in ifade ettiği üzere karate gibi belirli spor dallarının, tesettür kurallarına daha uygun kıyafetler ile yapılabilir olması muhafazakâr bireyler için uygulanabilirliği daha mümkün kılmaktadır. Bu durum, Pfister (2010)'ın tesettürlü kadınlar arasında yapılan bir çalışmada da dikkat çekmiş, belirli spor türlerinin, özellikle dini ve kültürel normlarla daha uyumlu olduğu ve bu nedenle bu spor türlerinin bu gruplar arasında daha popüler olma eğiliminde olduğu gözlemlenmiştir. K7'nin vurguladığı gibi alışkanlık ve istegın rolü de tesettürlü kadınların spor faaliyetlerine katılımı açısından önemlidir.

3.2.4. Başörtüsü ve Kıyafet Seçenekleri

Bazı spor dallarının gerektirdiği kıyafet tercihleri sporcuların birtakım zorluklarla karşılaşmasına neden olmaktadır. Bu bağlamda çoğu spor federasyonu, tesettürlü sporcuların giyimine yönelik kurallarda değişikliklere gitmiştir. Günümüzde bu anlamda hâlâ zorluklar ile karşılaşan sporcular olsa da ileride bu sorunların ortadan kalkacağı düşünülmektedir. Tablo 8'de tesettürlü sporcuların başörtüsü ve kıyafetlerine yönelik yaşadıkları sorunlar gösterilmektedir.

Tablo 8. Başörtüsü ve kıyafet seçenekleri kategorisine ilişkin bulgular

Katılımcı	Görüş
K2	“Başörtülüydüm. Bunun zorluğunu biraz yaşadık. Başta çıkarılmaya çalışıldığı durumlar oldu.”
K3	“Nasıl giyinmem gerektiğini bilmiyordum. Kaskı takıp çıkarırken zorlanıyordum.”
K6	“Tesettürlü spor yapmaya başladığımda kıyafet noktasında sıkıntı yaşadım.”

Yukarıdaki Tablo 8 incelendiğinde K2, başörtülü olarak spor yapmanın zorluklarını yaşadığını belirtmiştir. Başörtüsünün başından çıkarılmaya çalışıldığı durumlarla karşılaşması, tesettürün bazen dışarıdan anlaşılmadığını ve bazı insanların buna tepki gösterebileceğini ortaya koymaktadır. K3, başörtülü olarak spor yaparken kıyafet seçeneklerinin nasıl olması gerektiğini bilemediğini ifade etmiş, özellikle kask takma ve çıkarma konusunda zorlandığını belirtmiştir. Bu, tesettürün spor esnasında bazı fiziksel kısıtlamalara yol açabileceğini gösteren bir örnek olabilir. K6, tesettürlü olarak spor yapmaya başladığında kıyafet konusunda zorluklar yaşadığını belirtmiştir. Tüm bu ifadeler, tesettüre uygun rahat ve fonksiyonel spor kıyafetleri bulmanın zor olabileceğini göstermektedir.

Katılımcılar, başörtüsü ve kıyafet seçenekleri konusunda farklı deneyimler yaşamıştır. Tesettürlü olarak spor yaparken uygun ve pratik kıyafetler bulmanın zorlukları, sporun tesettürle uyumlu hale getirilmesini engelleyebilecek faktörler arasında yer almaktadır. Bu noktada spor ekipmanı ve kıyafet üreticilerinin, çeşitli tesettür seçeneklerini dikkate alarak daha uygun ve kullanışlı ürünler sunmaları önemlidir.

Bu veriler, tesettürün sporla uyumunu ele alan önemli bir konuyu ortaya koymaktadır. Katılımcıların deneyimleri, tesettürlü olarak spor yapmanın hem zorluklarını hem de rahatlık ve uyum sağlayabileceği yönünü göstermektedir. Tesettürlü kadın sporcular, farklı başlangıç noktalarından gelmelerine rağmen, zamanla adaptasyon ve uyum sağlama süreçleriyle sporla tesettürü uyumlu hale getirebilmektedirler. Başörtüsü ve kıyafet seçenekleri, katılımcıların deneyimlerinde belirgin bir zorluk noktası olarak ortaya çıkmaktadır. Tesettürlü olarak spor yaparken uygun kıyafetler bulma ve spor ekipmanlarını başörtüsüyle nasıl kullanacaklarını bilmeme gibi pratik zorluklar yaşanmaktadır. Bu durum, spor ekipmanı ve kıyafet üreticilerine tesettürle uyumlu ürünler ve daha fazla rehberlik sağlama konusunda fırsatlar sunmaktadır. Ayrıca, bazı katılımcılar tesettürlü olarak spor yapmaya başlamadan önce tesettürle ilgili farklı bir deneyim yaşıyor olabilirler. Tesettürle ilgili kararlar, zamanla değişebilir ve kişisel tercihler, inançlar ve çevresel etkilerle şekillenebilir. Bu veriler, spor camiasında daha fazla hoşgörü, anlayış ve destek oluşturma ihtiyacını vurgulamaktadır. Tesettürlü sporcuların deneyimlerine saygı

duymak ve onların ihtiyaçlarını anlamak, sporun daha kapsayıcı ve çeşitli bir ortamda gerçekleşmesine yardımcı olacaktır.

Tesettürün sporla olan ilişkisi ve tesettürlü kadınların spor aktivitelerine katılımındaki zorluklar, akademik literatürde de tartışılan konular arasında yer almaktadır. Örneğin Walseth ve Fasting (2003), Norveç'teki Müslüman kadınların spor pratiklerine dair bir çalışma gerçekleştirmiş ve katılımcıların dini inançlarını, kültürel normları ve spor alışkanlıklarını spor aktivitelerine entegre etme süreçlerini detaylı bir şekilde incelemiştir. Göçmen kadınların spor aktivitelerine katılımı, farklı toplumsal ve kültürel etkenlerle şekillenmekte olup, onların spor faaliyetlerine dahil olma süreçleri, bireysel özgürlükler ve toplumsal normlar arasındaki çatışmayı da içerebilmektedir (Kay, 2006: 357).

Tesettürün sporla uyumu konusunda farkındalığın artırılması ve spor camiasının tesettürlü kadın sporcuların ihtiyaçlarına daha duyarlı olması önemlidir. Uygun kıyafet seçeneklerinin sağlanması, başörtüsüyle spor yapmanın pratik yönlerinin ele alınması ve tesettürlü sporcuların deneyimlerinin desteklenmesi, sporun herkes için erişilebilir ve keyifli bir deneyim olmasına katkı sağlayacaktır.

3.3. Aile ve Toplumun Sporu Destekleyici Rolü ve Tepkiyle Başa Çıkma

Birinci temada da bahsedildiği gibi kadınların spora yönlendirilmesi geçmişten günümüze giderek artmaktadır. Fakat dindar kesimde kız çocuklarını spora yönlendirme diğer kesimlere göre daha azdır. Bu konuda tesettürlü sporcuların spora katılımına engel oluşturmayacak politikaların ve planlamaların artırılması gerektiği düşünülmektedir. Günümüzde bu tür sorunlar azalsa da çalışmamızın bulguları gösteriyor ki hâlâ devam eden problemlerin olduğu aşıkardır.

Bu bağlamda çalışmamızın temasında tesettürlü sporculara ailelerinden ve toplumdan gelen destekler ve karşılaştıkları tepkilerle başa çıkma şekilleri ele alınmıştır. Alanda yapılan çalışmalar incelendiğinde sporcuların ailelerinin spor yapmada en büyük destekçi olduğu vurgulanmaktadır (Alibaz vd., 2006: 99). Korkmaz vd. (2019) çalışmalarında annenin, babanın, arkadaşların ve öğretmenlerinin spor yapmada destekleyici rolü olduğunu belirtmiştir. Göktaş (1994), yapmış olduğu bir araştırmada ailenin ve çevrenin desteğinin önemli olduğunu açıklamaktadır. Benzer olarak Yıldız (2006), çalışmasında ailenin ve arkadaş çevresinin desteğinin sporda

önemli bir etken olduğunu vurgulamıştır. Yabancı bir çalışmada da kızların spor yapmasında fiziksel çevrenin ve annelerinin desteğinin önemli olduğu saptanmıştır (Whitehead vd. 2006: 234). Akgül (2014) gittikçe yaygınlaşan sağlıklı yaşam için egzersiz yapma ile dindarlaşma eğilimi arasındaki ilişkiden dolayı toplumun sporu gün geçtikçe desteklediğini belirtmiştir.

Sporcuların karşılaştıkları tepkiler ele alındığında Kavasoğlu ve Yaşar (2016), araştırmalarında sporcuların normların dışında spor dallarını yapmaları nedeniyle baskı, engelleme ve ayrımcılık yaşadıklarını belirtmişlerdir. Mackintosh ve Dempsey (2017) araştırmalarında, Asyalı Müslümanların ailelerinden ve toplumdan gelen tepkiler yüzünden spora katılımda engel yaşadıklarını belirtmektedir. Knop vd. (2006) de Müslümanların spora katılımlarının kısıtlı olduğunu, sporun dini ve kültürel yaşam kurallarına uygun olarak yeniden düzenlenmesi ve farklı kültürel yaşantılara göre erişilebilir organizasyonlar yapılması gerektiğini ifade etmiştir.

Alanyazın ve çalışmamızın bulguları (Tablo 9-10), ailenin ve toplumun desteğinin spora devam etmede etkisinin yüksek olduğunu göstermiştir.

3.3.1. Destekleyici Aile ve Çevre Tepkileri

Tesettürlü sporcuların önlerindeki engellere rağmen günümüzde elde ettikleri başarılarının, ailelerin ve çevrenin algılarının değişmesinde çok büyük katkısı olduğu söylenebilir. Tablo 9’da tesettürlü sporcuların ailelerinin ve çevrelerinin desteklerine ve tepkilerine yönelik bilgiler yer almaktadır.

Tablo 9. Destekleyici aile ve çevre tepkileri kategorisine ilişkin bulgular

Katılımcı	Destekleyici Aile ve Çevre Tepkileri	Şu Anki Aile Bakışı
K1	"Ben çok güzel tepkiler aldım. Zaten annemin vesilesiyle spora başladım. Ailemde destekliyordu yani."	"Destekliyorlar. Rahat bir ailem var zaten. Spor yapıyor olmama hep sıcak baktılar."
K2	"Destekleniyordum ben. Babam zaten bunun gayretindeydi. 3 kardeşiz biz üçümüzde yapıyorduk. Etrafımdakilerde destekliyordu."	"Ya benim birazcık şöyle. Karateye hayranım desem yeridir. Sporu çok seviyorum."
K3	"Spor yapıyor olmam onları mutlu etmişti. Babam zaten ilgisi olduğu için bana destek oluyordu. Genel olarak olumlu tepkilerle karşılaştım."	"Tamamen destekliyorlar beni. Her türlü maddi ve manevi arkamda oldular bu konuda."
K4	"Destekliyorlardı zaten. Bir tepki almadım açıkçası. Desteklediler."	"Şu anda da destekliyorlar."

Tablo 9 (Devam). Destekleyici aile ve çevre tepkileri kategorisine ilişkin bulgular

Katılımcı	Destekleyici Aile ve Çevre Tepkileri	Şu Anki Aile Bakışı
K5	"Ailem her zaman destek verdi. Devam etmemi istediler."	"Çok istiyorlar yapmamı. Neden bir dünya şampiyonu kızımız olmasın diyorlar."
K6	"Ben genel olarak olumlu tepkiler alıyordum. Teşvik ediyorlardı yani beni spora."	"Destekliyorlar beni. Zaten en büyük destekçim onlar."
K7	"Ailem her zaman destek verdi. Devam etmemi istediler."	"Destekliyorlar hâlâ. Bir problem yok çok şükür."
K8	"Yakın çevrem hep şey diyordu. Paranızla dayak yiyorsunuz diyordular. Ailemde hep destekledi. Yurt dışına çıktığımda annem ben seni yurt dışına da yolladıysam daha her şeyi yaparım demişti."	"Destekliyorlar beni. Hep yanımdaydılar desteklediler beni."
K9	-	"Destekliyorlar."
K10	"Olumlu olarak otobüsle gidiyorum ben antrenmanlara. Çünkü evim biraz uzak. Otobüsçü amcalar hep oo çok iyi kızım git devam et diyorlar."	"Hâlâ destekliyorlar. İmkanlarda daha çok arttığı için onlar da mutlu destekliyorlar yani."

Tablo 9'da sporcuların çoğunluğu, spora olan destekleyici aile ve çevre tepkileri aldıklarını vurgulamıştır. Aileler, çoğunlukla olumlu ve teşvik edici bir tutum sergilemiş, çocuklarının spora devam etmelerini istemiş ve desteklemiştir. Sporcular, ailelerinin spora yönelik destekleyici bakış açısından memnuniyet duymaktadır.

Örnek olarak K1 ve K4, ailelerinin spora başlamalarını ve devam etmelerini desteklediğini belirtmişlerdir. K2'nin ailesi, karateye olan ilgisini desteklemiş ve K5'in babası, onu karateye yönlendirerek kendini koruyabilmesini sağlamayı hedeflemiştir. K6 ve K7'nin aileleri de spora olan desteklerini sürdürmüş ve hâlâ kızlarının yanında olduklarını hissettirmektedir. Ailelerinin yanı sıra, sporcuların yakın çevrelerinden de olumlu tepkiler aldıkları görülmektedir. K3, spor yapmanın ailesini mutlu ettiğini ve genel olarak olumlu tepkilerle karşılaştığını belirtmiştir. K10 ise otobüsçü amcaların olumlu tepkilerine rağmen bazı kişilerden sporu bırakması yönünde negatif söylemlerle karşılaşmıştır.

Sporcuların, aile ve çevrelerinden aldıkları destek, sportif başarı ve devamlılıkları üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Bu, literatürde de geniş bir şekilde desteklenmektedir. Örneğin Côté, Baker ve Abernethy (2007), genç sporcuların kariyer gelişimlerinde aile desteğinin kritik bir rol oynadığını vurgulamıştır. Bu

araştırmacılar, ailelerin finansal, duygusal ve lojistik destek sağlayarak sporcuların kariyerlerini sürdürmelerine yardımcı olduklarını belirtmektedir. Ayrıca Wuerth, Lee ve Alfermann (2004), aile ve çevrenin olumlu desteği ile sporcuların motivasyonu ve sportif başarıları arasında pozitif bir korelasyon olduğunu belirtmişlerdir. Ancak bu olumlu destekle birlikte, sporcuların kimi zaman çeşitli negatif baskılar ve sosyal zorluklarla karşılaştığı da literatürde bir gerçek olarak yer alır (Knight, Boden, ve Holt, 2010: 381). Çoğunlukla aile ve çevrenin spora olumlu ve destekleyici yaklaşımının, sporcuların kariyeri üzerinde belirgin ve çoğunlukla olumlu bir etkisi olduğu sonucuna varılabilir.

3.3.2. Karşıt Tepkiler ve Tepkiyle Başa Çıkma

Spor alanındaki fırsat eşitliği, adil oyun, ırkçılık ve ayrımcılık gibi nice politikalara ve planlamalara rağmen tesettürlü sporcuların hâlâ daha psikolojik olarak etkilendiği ve alandaki sorunların sürdüğü görülmektedir. Tablo 10'da tesettürlü sporculara gösterilen tepkilere ve başa çıkma yöntemlerine yönelik bilgilere yer verilmiştir.

Tablo 10. Karşıt tepkiler ve tepkiyle başa çıkma kategorisine ilişkin bulgular

Katılımcı	Görüş
K1	"Çevreden herhangi bir tepki görmedim."
K2	"Başörtümüzle uğraşıyorduk. Onun haricinde destekleniyorduk."
K9	"Otobüste giderken başkalarından sporu bırakmam yönünde şeyler duyardık"
K10	"İlkokul öğretmenim spor seçimi hakkında olumsuz bir tepki vermiştir."

Tablo 10'a dayanarak, "Karşıt Tepkiler ve Tepkiyle Başa Çıkma" kategorisinde yer alan sporcuların çeşitli düzeylerde olumsuz tepkilerle karşılaştığı gözlemlenmektedir. K1'in ifadesine göre bazı sporcuların hiçbir tepki almadıkları belirtilmiştir. Bununla birlikte, K2'nin başörtüsüyle ilgili yaşadığı sorunlar ve K9'un otobüste negatif söylemlerle karşılaşması dikkat çekmektedir. Ayrıca K10'un ilkokul öğretmenin spor seçimiyle ilgili olumsuz bir tepki verdiği ifade edilmiştir.

Bu durumlar, bazı bireylerin ve sporcuların seçtikleri spor dalı veya giyim tarzıyla ilgili önyargılı davranışlar sergileyebileceğini göstermektedir. Örneğin K2'nin desteklenmeye devam etmesi ve K9'un negatif söylemlere rağmen sporu bırakmaması, sporcuların kararlılıkları ve destekleyici çevrelerinin etkisiyle tepkilerle başa

çıkabildiğini ortaya koymaktadır. Bu durumlar, sporcuların, olumsuz tepkilere rağmen spor yapmaya devam etmelerini sağlayan motivasyon ve güçlü destek sistemlerine sahip olduklarını göstermektedir. Ayrıca sporcuların bireysel kararlılıkları ve hedeflerine olan bağlılıkları da tepkilerle başa çıkma sürecinde önemli bir rol oynamaktadır.

Tablo 10, sporcuların karşılaştıkları olumsuz tepkilere rağmen spora olan bağlılıklarını sürdürebildiklerini ve bu durumla nasıl başa çıktıklarını gösteren önemli bir veri kaynağıdır. Bu veriler, sporun toplumdaki önemini vurgulamak ve farklı bireylerin spor yapmalarını teşvik etmek amacıyla yapılan çalışmalara ışık tutabilir. Ayrıca sporculara sağlanan, destekleyici aile ve çevre rolünün ne kadar önemli olduğunu ve olumsuz tepkilere nasıl başa çıkabileceklerini anlamak için değerli bir bilgi sağlar.

Bu veriler, spora olan destekleyici aile ve çevre tepkilerinin sporcuların motivasyonunu artırdığını ve başarılarını desteklediğini göstermektedir. Sporcuların çoğunluğu, ailelerinin ve yakın çevrelerinin spora olumlu bir tutum sergilediğini ve spora devam etmelerini teşvik ettiklerini ifade etmiştir. Aile ve çevrenin bu teşvik edici rolü, sporcuların kendilerine olan güvenlerini artırarak, sporla ilgili hedeflerine daha kararlı bir şekilde ilerlemelerine katkı sağlayabilir. Diğer yandan, sporcuların karşılaştıkları olumsuz tepkilerle nasıl başa çıktıkları da önemlidir. Bazı sporcular olumsuz tepkilerle karşılaşmış olsa da destekleyici çevreleri sayesinde spor yapmaya ve hedeflerine odaklanmaya devam etmiştir. Bu durum, sporcuların iç motivasyonunun ne kadar güçlü olduğunu ve spora olan bağlılıklarını koruduklarını göstermektedir. Ancak yapılan görüşmelerde bazı olumsuz tepkiler de dikkat çekmektedir. Örneğin K2'nin başörtüsüyle ilgili yaşadığı olumsuz deneyim ve K9'un otobüste negatif söylemlerle karşılaşması gibi olgular, sporcuların motivasyonunu zayıflatabilir.

Veriler, sporcuların kariyerleri boyunca çeşitli olumsuz sosyal tepkiler ve önyargılarla karşılaştıklarını göstermekte, ancak bu bireylerin, karşılaştıkları zorluklara rağmen tutkulu ve odaklanmış kalmayı başardıklarını da ortaya koymaktadır. K2 ve K9 gibi sporcular, karşılaştıkları sosyal meydan okumalar ve olumsuz yargılar karşısında dahi bağlılık sergileyerek, sportif faaliyetlerine devam edebilmeyi başarmıştır. Özellikle K2'nin başörtüsü ile ilgili yaşadığı olumsuz

deneyim, literatürde de yer bulan, sporcuların maruz kaldığı dinî ve kültürel ayrımcılık konularını gündeme getirmektedir (Walseth ve Fasting, 2003:45). Bu durum, sportif alanda karşılaşılan zorlukların ve cinsiyetçi veya kültürel önyargıların, sporcular üzerindeki etkilerini ve bu bireylerin bu olumsuzluklarla nasıl başa çıktıklarını anlamaya yönelik gelecekteki araştırmalar için önemli bir zemin sunmaktadır. Ayrıca, sporcuların aile ve sosyal çevresinden aldığı destek, olumsuz deneyimlere karşı bir tampon işlevi görmekte ve sporcuların bu olumsuz durumlarla başa çıkmalarına yardımcı olmaktadır. Harwood, Cumming ve Fletcher (2004)'ın vurguladığı gibi ailelerin ve antrenörlerin desteği, sporcuların karşılaştığı çeşitli stres faktörleri ile başa çıkmalarını sağlamada kritik bir rol oynamaktadır. Böylece, sporcunun psikolojik sağlamlığını artırarak, spora olan bağlılığını ve performansını sürdürmesine olanak tanır.

Son olarak, sporcuların, olumsuz sosyal ve kültürel tepkilere direnç gösterirken sergiledikleri psikolojik direnç ve başa çıkma stratejileri, Lazarus ve Folkman (1984)'ın stres ve başa çıkma teorisine de işaret etmektedir. Zira bu sporcular, karşılaştıkları stresle başa çıkma süreçlerinde bireysel ve sosyal kaynakları kullanarak olumsuzlukları aşmayı başarmaktadır. Bu bağlamda, spora olan içsel motivasyon, aile ve sosyal çevreden alınan destek ve etkili başa çıkma stratejilerinin, sporcuların karşılaştıkları olumsuzluklara karşı dayanıklılıklarını nasıl artırdığını anlamak, sportif bağlamda bireysel ve sosyal faktörleri daha derinlemesine araştırmaya olanak sağlayacaktır.

3.4. Tesettürlü Sporcuların Toplumsal Kabulü ve Algılanmaları

Tesettürlü olarak spor yapan sporcular, bazı durumlarda dindar çevrelerden farklı algılarla karşılaşabilmektedir. Aktif spor yaşantısı olanlar din kavramını, sportif faaliyetlerini engellemeyecek şekilde yorumlamakta, modern sporun gereklerini dinden bağımsız olarak değerlendirebilmektedir.

Bu bağlamda çalışmamızın temasında tesettürlü sporcuların toplumsal kabulü ele alınmıştır. Türkiye’de geçmişe göre kadınların spora katılımı artmış olsa da sporu bırakma oranlarının da yüksek olduğu açıktır. Fasting ve Pfister (1997) de yapmış oldukları çalışmada, toplumsal algıların kadınların spora katılımı önünde büyük bir engel oluşturduğunu belirtmiştir. Benzer olarak Bourdieu (1978), toplumsal yapının

kadınların spor yapmasında etkisi olduğunu açıklamıştır. Hargreaves (1994) de araştırmasında toplumsal ilişkilerin kadınların spora katılım düzeylerini farklılaştırdığını göstermiştir. Choi (2000), Hall (1988) ve Hall (1996) bu duruma farklı bir bakış açısı katarak sporun erkekler için olduğu algısından dolayı toplumların kadınların spora katılımını yadırgadığından bahsetmektedir. Yapılan diğer çalışmalarda ise toplumsal rollerin kadın sporcuların spora katılımını etkilediği ve toplumsal algıların olumlu olabileceği gibi olumsuz olarak da değişebildiği görülmektedir (Kağıtçıbaşı, 1982: 175; Koca, 2004: 190; Koca ve Bulgu, 2005: 24).

Alanyazın ve çalışmamızın bulguları (Tablo 11-12-13) halen günümüzde kadınların spora katılımında toplumsal algıların değişebildiğini göstermektedir.

3.4.1. Olumlu Tepkiler

Dini yaşantısı ön planda olanlar spora, inançlarının çizdiği sınırlar içinde olumlu bakmakta ve modern spora katılımı dinden bağımsız olarak yorumlayabilmektedir. Tablo 11’de tesettürlü sporcuların karşılaştıkları olumlu tepkilere yer verilmektedir.

Tablo 11. Olumlu tepkiler kategorisine ilişkin bulgular

Katılımcı	Görüş
K1	“Olumlu tepkiler aldım ben. Açık olup beni gördükten sonra cesaretlenip kapanan arkadaşlarım çok oldu.”
K2	“Hep takdir edildim. Hâlâ çokça tebrik ve takdir alıyoruz.”
K4	“Güzel tepkiler alıyorum. Veliler işte sizi örnek gösteriyorum çocuğuma. Hem tesettürlüsün hem sporla ilgileniyorsun diye hep destekleyici tepkiler alıyorum çevremden.”
K7	“Güzel tepkiler aldım. Hâlâ da aynı şekilde. Tesettürlü olarak aktif bir şekilde sporuma devam ediyor olmamı takdir ediyorlar.”

Tesettürlü sporcular, çevrelerinden genellikle olumlu ve destekleyici tepkiler almıştır. Kendi spor dallarıyla ilgilenmeleri ve tesettürle uyumlu bir şekilde spor yapmaları, çevrelerindeki insanlar tarafından takdir edilip örnek gösterilmelerini sağlamaktadır.

Tesettürlü sporcuların karşılaştıkları toplumsal tepkiler, olumlu ve destekleyici bir doğrultuda şekillenmekte olup, bunun arkasında, kadınların spor yaparken kendi kimliklerini ve inançlarını koruma iradelerini ortaya koymaları, aynı zamanda toplumsal cinsiyet normları ve beklentileriyle başa çıkmaları yatar (Koca vd., 2009:

230). Özellikle Müslüman kadın sporcular, spor performansları ve tesettürle uyumlu spor yapmalarıyla, bazen toplumsal cinsiyet rollerinin aşılmasında önemli birer rol model olarak görülebilmektedir (Walseth ve Fasting, 2003: 36). Bu noktada tesettürlü sporcuların, kimliklerini ve vücutlarını kendi tercihleri doğrultusunda ifade etme haklarını kullanarak, geniş topluluklar tarafından olumlu tepkiler alması ve örnek olarak gösterilmesi, sporun bireyin özgürlüğünü ve kişisel ifadeyi teşvik eden bir araç olarak nasıl işleyebileceğini vurgulayan bir durum olabilir.

3.4.2. Olumsuz Tepkiler

Dini yaşantısı ön planda olanlar, dinin kurallarının aşıldığı durumlarda tesettürlü sporculara tepki gösterebilmektedir. Bazen ise bu durum dinin kuralları içerisinde olsa bile toplumların farklı algılama biçimlerinden dolayı ortaya çıkabilmektedir. Tablo 12’de tesettürlü sporcuların karşılaştıkları olumsuz tepkilere yer verilmektedir.

Tablo 12. Olumsuz tepkiler kategorisine ilişkin bulgular

Katılımcı	Görüş
K5	“Instagram’da paylaştığım her karate paylaşımımın altına bide kapalsın hiç utanmıyor musun tarzı yorumlar geliyor. Kapalı bir kadın spor yapamaz mı ben bunu anlamıyorum.”

K5, bazı olumsuz tepkilerle karşılaştığını belirtmektedir. Özellikle bazı sosyal medya platformlarında tesettürlü bir kadının spor yapmasına yönelik olumsuz yorumlarla karşılaşabilmektedir. Bu tür olumsuz algıların aşılması ve kadınların spor yapma özgürlüğüne saygı gösterilmesi önemlidir.

Genel olarak, tesettürlü sporcuların dindar çevrelerinden aldığı tepkilerin büyük çoğunluğu olumlu ve destekleyici niteliktedir. Ancak bazı sporcular, dış çevrelerden ve sosyal medya gibi platformlardan olumsuz yorumlarla karşılaşabilmektedir. Tesettürlü sporcuların sporla ilgilenmeleri ve başarıları, topluma örnek oluşturarak ve tesettürlü kadınların spor yapma haklarına dikkat çekecektir. Olumsuz algıların azaltılması ve sporun tüm kesimler tarafından desteklenmesi için farkındalık çalışmaları ve eğitim önem taşımaktadır. Walseth (2006), sporcuların karşılaştığı olumsuzluklar ve engellerle başa çıkmak için tüm kadınların, dinî veya kültürel kıyafetlerine bakılmaksızın, sporculara saygı, anlayış ve teşvik kültürünü

geliştirmeyi amaçlayan bilinçli bir diyalog, farkındalık girişimleri ve eğitim programlarının ele alınması gerektiğini vurgulamıştır.

Bu veriler, tesettürlü sporcuların toplumsal kabul ve algısının genellikle olumlu olduğunu göstermektedir. Tesettürlü sporcular, çevrelerinde ve toplumda genellikle destekleyici ve olumlu tepkiler almaktadır. Özellikle dindar çevrelerinde ve ailelerinde, spor yapma çabaları takdirle karşılanmakta ve örnek olarak gösterilmektedir. Aynı zamanda, sporla uğraşan ve başarılı olan tesettürlü kadın sporcular, diğer genç kızlara ve kadınlara da cesaret verici bir etki yaparak onları spor yapmaya teşvik etmektedir. Özellikle sosyal medyada yapılan olumsuz yorumlar, toplumsal kabul ve algı açısından sorunlu bir noktadır ve kadınların spor yapma özgürlüğünü kısıtlayıcı bir etkiye sahip olabilir. Bu tür olumsuz algıların azaltılması için farkındalık çalışmaları ve eğitim önem taşımaktadır. Topluma, kadınların spor yapma hakkına ve tercihinə saygı gösterilmesi gerektiği konusunda bilinçlendirme yapılması tepkileri azaltacaktır.

Spor alanında tesettürlü kadın sporcular, farklı sosyal ve kültürel faktörlerin etkisi altında bulunarak, çeşitli toplumsal beklentilerle başa çıkmak zorunda kalmaktadır. Ayrıca, kişisel arzuları ile zaman zaman karşılaştıkları önyargılar arasında bir denge kurmak durumundadırlar (Koca vd. 2009: 227). Walseth (2006), Müslüman kadınların spor deneyimlerini incelemiş ve bu kadınların, bazı topluluklar içinde destek ve teşvikle karşılaşırken, değişik toplumsal ve dijital platformlarda ise şüphecilik ve hatta hor görme gibi çeşitli tepkilerle karşılaşabildiklerini belirtmiştir. Bu deneyimler, kültürel ve dini bağlantıların nüanslarıyla birleşerek, bu sporcuların kariyerleri boyunca yönetmeleri gereken karmaşık zorluklar ve zaferler manzarası oluşturduğunu göstermektedir (Walseth ve Fasting, 2003: 57). Ortaya konan bu olgular, araştırma bulgularıyla paralellik göstermektedir. Tesettürlü kadın sporcuların çok yönlü deneyimlerini kabullenme, ilham verme, harekete geçirme, kapasitelerini tanıma, onların mücadeleleri, zaferleri ve toplumsal algılarını anlayabilme adına teorik dayanaklardan faydalanılması önemli görülmektedir (Dagkas ve Benn, 2006: 35).

3.4.3. Karışık Tepkiler

Dindar bir kesimde yaşamayan sporcular, etraflarından hem olumlu hem olumsuz tepkiler alabilmektedir. Sporun, inançlarının belirlediği sınırlar içerisinde

olduğunu düşünen kesim, tesettürlü sporcuların spor yapmasına olumlu bakarken, dinin kurallarını aşan sporlarda tesettürlü sporculara olumsuz tepkiler verilebilmektedir. Tablo 13'te tesettürlü sporcuların karşılaştıkları karışık tepkilere yer verilmiştir.

Tablo 13. Karışık tepkiler kategorisine ilişkin bulgular

Katılımcı	Görüş
K3	“Ben bir Trakyalı olarak zaten kapalı olduğum için etrafımdan tepki almıştım. Etrafımda çok dindar bir kesim olmadı. Ama karşılaştığım insanlardan örnek verecek olursam tesettürlü bir sporcu olarak bizi yurt dışında temsil ediyor olmamdan dolayı mutlu olduklarını söylemişlerdi.”

K3, dindar bir çevrede olmadığını ve bazı dış çevrelerde de farklı tepkilerle karşılaştığını ifade etmektedir. Bu durum, sporun uluslararası alanda başarıyla temsil edildiğinde olumlu tepkiler aldığını göstermektedir. Çelişkiler yaşadığında ise olumsuz durumlarla karşılaşabileceğini ortaya koymaktadır.

3.5. Tesettürlü Kadın Sporcuların Karşılaştığı Zorluklar ve Farkındalık Oluşturma

Tesettürlü olsun olmasın kadın sporcular, geçmişten günümüze spora katılımında toplumsal normlar bağlamında zorluklar yaşamıştır. Bu tür algılar giderek azalsa da günümüzde hâlâ karşılaşılabilen sorunlar arasındadır. Kadınlara hem toplumun yüklediği sorumluluklar hem de dini inançlar, onların spora katılımında tepkilere neden olabilmektedir. Fakat gün geçtikçe Müslüman sporcuların kazanmış oldukları başarılar toplumlarda farkındalık da oluşturmuştur. Başarılı olan bazı sporcular, bu zorlukları motive kaynağı olarak belirleyebilirken bazıları ise spordan bıkmaya noktasına gelebilmektedir.

Bu bağlamda çalışmamızın temasında tesettürlü sporcuların karşılaştıkları zorluklar ve farkındalık oluşturmaları ele alınmıştır. Alanda yapılan çalışmalar incelendiğinde Albayrak (2019), kadın sporcuların almış oldukları başarıların toplumsal kabul açısından önemli olduğunu belirtmektedir. Aynı çalışmada kadın sporcuların ailesinden ve çevresinden dolayı zorluklar yaşadığı ve başarılarının zedelendiği ifade edilmektedir. Ayrıca ailesinden destek alan sporcuların

çoğunluğunun ise sporcu ailelerinden gelen bilinçli kesim olduğu belirlenmiştir (Albayrak, 2019: 36). Kvasoğlu ve Yaşar (2016)'da ayırım ve önyargılar yüzünden spor dahil toplumsal yaşamın her alanında kadınların daha fazla zorluk yaşadığının altını çizmektedir. Aynı çalışmada kadın bir sporcu sporun erkeklere göre olduğu düşüncesiyle kadın sporcuların ötekileştirildiğini ifade etmektedir. Benzer olarak Taş (2020) çalışmasında, kadınların spor yapmasında dini inanışların toplumsal tepkilere neden olduğunu belirtmektedir.

Alanyazın ve çalışmamızın bulguları (Tablo 14-15-16-17) halen günümüzde tesettürlü kadınların spora katılımında birçok problemle karşılaşabildiğini göstermektedir.

3.5.1. Kıyafet Problemleri

Spor federasyonlarınca oluşturulmuş bazı kurallar sporcuların dini inanışları ile uyumamaktadır. Bu durum tesettürlü sporcuların müsabaka esnasında sorunlar ile karşılaşmasına neden olabilmektedir. Tablo 14'te tesettürlü sporcuların kıyafet sorunları ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

Tablo 14. Kıyafet problemleri kategorisine ilişkin bulgular

Katılımcı	Görüş
K1	“Bizim tekniklerimizde rakibimizi yere atmak için yaptığımız hamlede başa müdahale olması çok yüksek ihtimal. Eli başında duruyor tesettürlü olan çocuklar. Tesettürlü olmayan sporcu rahat bir şekilde yarışırken, tesettürlü olan başı açılmasın diye uğraşıyor.”
K3	“Karate branşında boyun kısmımızı açmamızı zorunlu tutuyorlar. Bir tane bonemiz var sadece. Bildiğiniz başörtünün içine taktığımız boneyi takıyoruz. Ben bunun böyle olmaması gerektiğiyle ilgili dünya federasyonu ile mailleştirdim. Kick boks, boks tarzı branşlarda kadınların şort altına tayt giymesi zorunlu. Bu bana çok uygun gelmedi açıkçası.”
K6	“Tesettürlü olduğum için spor yaparken üzerime kat kat şeyler giymek zorunda kalıyorum. Şort giyeceksem altına tayt giyiyorum, tişörtün altına badi giyiyorum falan. Bize göre tesettürlü olmayan sporcular bu konuda daha rahat oluyorlar.”

Tablo 14'te katılımcıların tesettürlü olmanın spor yaparken yaşattığı zorlukları ve kıyafetlerle ilgili deneyimlerini paylaştıkları görülmektedir. Üç kadın sporcu, tesettürlü olmanın spor pratiğinde beraberinde getirdiği bazı zorluklardan bahsetmektedir.

K1, judo branşında kapalı sporcu olmanın zorluklarından bahsederek, rakibini yere atarken başa müdahale olasılığının yüksek olduğunu ve bu durumun tesettürlü sporcular açısından dezavantaj oluşturduğunu ifade etmektedir. Tesettürlü olmayan sporcuların rahatça yarışırken, tesettürlü olan sporcuların başlarının açılmasını engellemek için ekstra çaba harcamak zorunda kaldığını da ifade etmiştir. K3 ise karate branşında başı açma kuralının kendisi için haksızlık olduğunu ve Dünya Kick-Boks Federasyonu ile iletişime geçerek bu konuda bir değişiklik talep ettiğini aktarmıştır. Kick boks ve boks gibi diğer spor dallarında da kadın sporcuların şort altına tayt giymek zorunda olduğunu ve bu durumun kendisine uygun gelmediğini de belirtmektedir. K3'ün bu tutum ve düşüncelerinin spora olan bağlılığının yanında dini inancına verdiği önemden kaynaklandığı düşünülmektedir. K6, tesettürlü olduğu için spor yaparken kat kat kıyafetler giymek zorunda kaldığını ve bu konuda tesettürlü olmayan sporcuların daha rahat olduğunu dile getirmiştir. Kıyafetlerin fazlalığı ve sıcak havalarda daha çok zorlanması, tesettürlü sporcuların deneyimlediği bazı dezavantajları oluşturmaktadır. Bu katılımcıların deneyimlerine göre, tesettürlü sporcular kıyafet seçimi ve spor pratiğinde başları açılmasının önlenmesi gibi bazı zorluklarla karşı karşıya kalabilmektedirler. Bu durum, sporun farklı spor dallarında değişiklik gösterebilir ve tesettürlü sporcuların daha fazla farkındalık ve desteğe ihtiyacı olabilir.

Yukarıda belirtilen deneyimler ışığında, tesettürlü kadın sporcuların çeşitli zorluklarla karşılaştığı ve bu durumun, onların spor pratiklerini ve performanslarını etkileyebileceği görülmektedir. Walseth ve Fasting (2003) tarafından yapılan bir çalışma, Müslüman kadın sporcuların kıyafet seçimleri ve spor yaparken karşılaştıkları özel zorluklar üzerine önemli bilgiler sunmaktadır. Walseth ve Fasting (2003), spor yaparken yaşanan bu zorlukların genelde spor sahalarının cinsiyetçi ve kültürel olarak eşit olmayan doğasından kaynaklandığını ileri sürmüştür. Örneğin, tesettürlü sporcuların spor kıyafetlerinin, oynadıkları spora uygun olup olmadığı, bedenlerini koruma ve rahat hareket edebilme kapasiteleri konularında zorluklar yaşayabileceklerini belirtilmiştir. Buna göre spor federasyonlarının ve organizasyonlarının, sporcuların kıyafet seçimleri konusunda daha kapsayıcı ve destekleyici olmaları ve tesettürlü sporcuların seslerine daha fazla kulak vermeleri gerektiği düşünülmektedir.

3.5.2. Ayrımcılık ve Tepkiler

Spor dallarının müsabaka kuralları tesettürlü sporcular ile diğerleri arasında psikolojik olarak eşitliği ortadan kaldırmamaktadır. Tablo 15’te tesettürlü sporcuların yaşadıkları ayrımcılıklar ve tepkiler ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

Tablo 15. Ayrımcılık ve tepkiler kategorisine ilişkin bulgular

Katılımcı	Görüş
K1	“Tesettürlü olmayan sporcu rahat bir şekilde yarışırken, tesettürlü olan başı açılmasın diye uğraşiyor.”
K3	“Karate branşında boyun kısmımızı açmamızı zorunlu tutuyorlar. Boneyi arkadan bağlıyor olmamız ve boynumuzun gözüktüyorsa olması benim için tamamen haksızlık.”
K5	“Instagram’da paylaştığım her karate paylaşımımın altına bide kapalıysın hiç utanmıyor musun tarzı yorumlar geliyor. Kapalı bir kadın spor yapamaz mı ben bunu anlamıyorum.”
K7	“Tesettürlü olduğumuz için kıyafetlerimizden kaynaklı dikkatli olmamız gerekiyor. Ya da antrenman saatlerimi kadın saatlerine getirmeye çalışıyorum daha rahat olabilmek için. Hani şu var diyemiyorum. Genel olarak eşit şartlarda yapıyoruz sporumuzu.”

Bu katılımcıların ifade ettiği görüşler, tesettürlü kadın sporcuların spor dünyasında karşılaştığı zorluklara ve ayrımcılığa dikkat çekmektedir. K1, tesettürlü olmanın bazı spor dallarında ek zorluklar yaşattığını ifade etmiştir. Bu durum, tesettürlü sporcuların spor yaparken başlarını açmamak için çaba harcamak zorunda kaldıklarını ve eşit koşullarda yarışamadıklarını vurgulamaktadır. Spor dünyasında bu tür ayrımcılığın ortadan kaldırılması ve herkesin eşit şartlarda spor yapabilmesi önemli bir konudur.

K3, karate branşında tesettürlü sporcuların yaşadığı haksızlığa ve kıyafet gerekliliklerinin dezavantajlarına işaret etmiş, sporcuların başlarının açılmasını gerektiren kuralların, tesettürlü sporcuların spor yapmasını zorlaştırdığını belirtmiştir. Spor federasyonları ve yöneticiler, kıyafet kurallarında daha inklüzyonist ve adaletli yaklaşımların benimsenmesi gerektiğini göz önünde bulundurmalıdır. K5, sosyal medya platformlarında tesettürlü kadın sporcuların karşılaştığı ayrımcılığa ve eleştirilere dikkat çekmiştir. Tesettürlü sporcuların spor yapmasına yönelik olumsuz ve ayrımcı düşüncelerin hâlâ mevcut olduğu görülmektedir. Bu tür negatif görüşlerle mücadele edilmesi ve sporcuların desteklenmesi önemlidir. K7, tesettürlü sporcuların kıyafetlerinden kaynaklı olarak dikkatli olmak ve uyum sağlamak zorunda kaldığını belirtmiş, ayrıca antrenman saatlerini ayarlamak için daha rahat olmaya çalıştığını ifade etmiştir. Bu durum, tesettürlü sporcuların spor yaparken ekstra hassasiyet

göstermek zorunda kaldığını ve eşit şartlarda yarışma imkanlarının olmadığını ortaya koymaktadır. Spor ortamlarında tüm sporcuların ihtiyaçlarına uygun koşulların sağlanması ve kıyafet kurallarının esnek olması tesettürlü sporcular açısından büyük öneme sahip olduğu görülmektedir.

3.5.3. Tesettürlü Olmanın Avantajları

Bazı spor dallarında tamamen dini kuralların uygun olduğu şekilde kıyafet zorunluluğunun olması hem sporcular arasında eşitlik sağlamakta hem de sporcunun toplumdan tepki almasının önüne geçmektedir. Tablo 16’da tesettürlü sporcuların yaşadıkları avantajlar ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

Tablo 16. Tesettürlü olmanın avantajları kategorisine ilişkin bulgular

Katılımcı	Görüş
K3	“Uygunda tesettüre kıyafet açısından. Kapalı bir kıyafet olduğundan dolayı daha rahat oluyor.”

Tablo 16 da katılımcının, tesettürlü bir sporcu olarak kıyafet açısından avantajlı olduğunu düşündüğü anlaşıyor. "Uygunda tesettüre kıyafet açısından" ifadesiyle, tesettürlü sporcuların kendi tercihlerine uygun giyim seçeneklerine sahip olduğunu vurgulamaktadır. "Kapalı bir kıyafet olduğundan dolayı daha rahat oluyor" sözüyle, tesettürlü kıyafetlerin spor yaparken daha rahat bir seçenek olduğunu da ayrıca belirtmiştir. K3 bu düşünceleriyle, spor yaparken tesettürün kendisini rahat ve özgür hissetmesine yardımcı olduğunu ve kıyafet konusunda uygun seçeneklerinin olduğunu dile getirmektedir. Bu, katılımcının tesettürlü sporcuların kendi tercihlerine ve ihtiyaçlarına uygun şekilde spor yapabileceğini ve giyim açısından rahatlık sağladığını ifade eden olumlu bir perspektiftir.

Müslüman kadınların sporla ilgili deneyimleri, dini inançlar ve kültürel normlar ile modern spor anlayışları arasında bir denge kurma çabasını içerir. Benn, Pfister ve Jawad (2010), Müslüman kadınların spor deneyimlerinin küresel olaylardan etkilendiğini ve dini inançlar ile cinsiyet normları arasında önemli düzeyde ilişki olduğunu belirtmiştir. K3’ün ifadeleri de bu durumu destekler niteliktedir. Spor ve dini kuralların örtüşmesi, toplumun tepkilerinin sınırlılığı, cinsiyetçi ve ayrımcı olaylara

mahal verilmemesi gibi olumlu durumlar bireyin kimlik inşasını ve değer yargıları üzerinden yaşantısını daha etkin kılabilmektedir.

3.5.4. Tesettürlü Olmanın Dezavantajları

Bazı sporcular kıyafet konusunda rahatsızlık yaşarken diğerlerinin yaşamaması müsabakaları/yarışmaları etkileyebilmektedir. Bu durum sporcuların müsabakaya odaklanması açısından kritik öneme sahiptir. Tablo 17’de tesettürlü sporcuların yaşadıkları dezavantajlar ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

Tablo 17. Tesettürlü olmanın dezavantajları kategorisine ilişkin bulgular

Katılımcı	Görüş
K1	“Tesettürlü olmayan sporcu rahat bir şekilde yarışırken, tesettürlü olan başı açılmasın diye uğraşiyor.”
K3	“Boneyi arkadan bağlıyor olmamız ve boynumuzun gözüktüyorsa olması benim için tamamen haksızlık.”
K5	“Instagram’da paylaştığım her karate paylaşımımın altına bide kapalsın hiç utanmıyor musun tarzı yorumlar geliyor. Kapalı bir kadın spor yapamaz mı ben bunu anlamıyorum.”
K7	“Tesettürlü olduğumuz için kıyafetlerimizden kaynaklı dikkatli olmamız gerekiyor. Ya da antrenman saatlerimi kadın saatlerine getirmeye çalışıyorum daha rahat olabilmek için. Hani şu var diyemiyorum. Genel olarak eşit şartlarda yapıyoruz sporumuzu.”
K4	“Tesettürlü olduğum için spor yaparken üzerime kat kat şeyler giymek zorunda kalıyorum. Şort giyeceksem altına tayt giyiyorum, tişörtün altına badi giyiyorum falan. Bize göre tesettürlü olmayan sporcular bu konuda daha rahat oluyorlar.”

Tablo 17’de katılımcıların görüşleri, tesettürlü ve tesettürsüz kadın sporcular arasındaki farklılıkları ve karşılaştıkları problemleri açık bir şekilde ortaya koymaktadır. Her katılımcı kendi deneyimlerine dayanarak farklı zorluklardan ve ayrımcılık türlerinden bahsetmektedir.

K1, tesettürlü olmanın kendisi için yarışmalarda bir engel olduğunu ifade etmektedir. Rakipleriyle eşit şartlarda yarışmak yerine, tesettürlü olduğu için başının açılmaması adına ekstra bir uğraş vermek zorunda olduğunu ifade etmektedir. K3, bonenin arkadan bağlanıyor olmasının ve boynunun gözükmemesinin tamamen haksızlık olduğunu düşünmektedir. Bu durumun tesettürlü sporculara yönelik bir ayrımcılık olduğunu vurgulamıştır. K5, sosyal medyada kapalı bir kadın olarak spor yapmanın eleştirilere maruz kaldığını ifade etmiş, ayrıca spor yapmanın tesettürlü bir kadın için de doğal bir hak olduğunu anlamayanların tepkileriyle karşılaştığını belirtmiştir. K7,

tesettürlü olduğu için spor yaparken giyim konusunda daha dikkatli olması gerektiğini ifade etmiştir. Bu durumun ise tesettürlü sporcuların ekstra bir sorumluluk taşımasına neden olduğunu vurgulamıştır. Ancak genel olarak sporu; burada rekabet durumunu kastettiği düşünülerek eşit şartlarda yaptıklarını da eklemiştir. K4, tesettürlü olmanın spor yaparken üzerine kat kat kıyafet giymeyi gerektirdiğini söyleyerek bunun, tesettürlü olmayan sporculara göre daha fazla zorluk yarattığını ifade etmiştir. Bu görüşler, tesettürlü kadın sporcuların spor yaparken karşılaştıkları ekstra zorlukları ve ayrımcılığı ortaya koymaktadır. Ayrıca sporun herkes için eşit şartlarda ve özgürce yapılabileceği düşüncesine karşın, bazı katılımcılar deneyimlerinde farklı muamelelere maruz kaldıklarını açık bir şekilde vurgulamaktan çekinmedikleri görülmektedir.

Bu veriler, tesettürlü kadın sporcuların spor yaparken karşılaştığı zorlukları ve ayrımcılığı açık bir şekilde ortaya koymakta, özellikle kıyafet problemleri ve başları açılma konusundaki engeller, tesettürlü sporcuların spor pratiğinde ekstra çaba harcamak zorunda kaldığını ve bazı spor dallarında dezavantaj yaşadığını göstermektedir. Tesettürlü sporcuların kıyafetlerinin spor pratiklerini etkilemesi, bazı spor dallarında uygun kıyafet bulma zorluğu, başları açılma korkusu ve sosyal medya üzerinden yapılan ayrımcı yorumlar, bu kadınların spor yaparken karşılaştığı günlük zorluklardan sadece birkaçı olduğu düşünülmektedir.

Tesettürlü kadın sporcuların spor yaparken karşılaştığı zorluklar, sporun evrenselliğini ve eşitliğini tartışma konusu yapmaktadır. Literatürde, bu konu hakkında yapılan çalışmalar genellikle Müslüman kadınların spor deneyimleri üzerine yoğunlaşmaktadır. Hargreaves (2007), spor ve egzersiz bağlamında Müslüman kadınların bedenleriyle nasıl müzakere ettiklerini incelemiş ve bu sürecin İslam, siyaset ve erkek egemenliği ile nasıl iç içe geçtiğini tartışmıştır. Benn, Pfister ve Jawad. (2010), Müslüman kadınların sporla ilgili deneyimlerini küresel bir perspektiften ele alarak, din, cinsiyet ve spor arasındaki etkileşimleri detaylı bir şekilde incelemiştir. Walseth (2006) ise, sporun bireyler için aidiyet duygusu oluşturma rolünü araştırmış ve bu bağlamda tesettürlü kadınların spor deneyimlerine değinmiştir.

Bu çalışmaların elde edilen bulguların ışığında, tesettürlü kadınların spor deneyimlerinin diğer sporculara göre farklı olduğunu söylemek mümkündür. Yapılan bu çalışmalar, sporun eşitlik ve adalet ilkesine göre her birey için aynı şartlarda olması

gerektiğini vurgulamaktadır. Ancak, pratikte tesettürlü kadın sporcuların karşılaştığı ekstra zorluklar, sporun evrenselliği ilkesinin her zaman uygulanmadığını göstermektedir. Bu bağlamda tesettürlü sporcuların maruz kaldığı bu olumsuz durumların onları kamçılıyarak hep sportif hem de sosyal anlamda daha güçlü kıldığı düşünülmektedir. Bu durum katılımcıların hâlâ daha sporun içerisinde kalmalarından çıkarılabilir.

3.6. Tesettür ve Spor Performansı

Sporcuların göstermiş oldukları performans onların başarı elde etmesinin temel faktörüdür. Bu nedenle sporcuların performansını etkileyen faktörlerin belirlenmesi başarı sağlanabilmesi açısından önem arz etmektedir. Müslüman sporcuların inançlarına uygun olarak spor faaliyetlerine katılabilmesi, onların hem performanslarına olumlu katkı sağlayacak hem de spor faaliyetlerine katılımı oranını Müslüman toplumlarda arttıracaktır (Taş, 2020: 41-42).

Bu bağlamda çalışmamızın temasında tesettürlü sporcuların spor performansı ile tesettür algıları ele alınmıştır. Alanyazında bireylerin herhangi bir zorlama olmadan kendisinin kararı ile hareket etmesi performanslarının artmasında en önemli etken olarak görülmektedir (Özdaşlı ve Akman, 2012: 79-80). Spor alanında tesettürlü sporcuların rahat hareket edebileceği ortamların oluşturulması performanslarının ana belirleyicisi olarak görülebilir. Kişinin kendi yeteneğini ortaya koyabilmesi için öncelikle müsabakayı içselleştirmesi gerekir, tesettürlü sporcularda ise spor dalının gerektirdiği kıyafetin rahatsızlık vermesi onların müsabakadan kopmalarına ve performanslarının düşmesine sebebiyet verebilmektedir. Bu nedenle sporcuların performansının düşmemesi için müsabaka ortamında rahat hissedebilecekleri şekilde olmaları gerekir. Eşitlik sağlandığı takdirde spor müsabakalarında yeteneğin ve yaratıcılığın göstergesi olan performanslar sergilenebilmektedir (Pehlivan, 2004: 49). Yoncalık (2007) yapmış olduğu bir çalışmada spor müsabakalarında asıl performansın ortaya konulabilmesi için öncelikle sporcuların “eşit ortamlarda mücadele etmeleri gerektiğini” ifade etmektedir. Taş (2020) ise Müslüman sporcuların dini kuralları açısından çoğu spor dallarındaki karşılaşmalarda “eşit olarak mücadele etmediğini” belirtmektedir.

Alanyazın ve çalışmamızın bulguları (Tablo 18-19-20-21-22-23) halen günümüzde tesettürlü kadınların spor performansının tesettürden dolayı etkilendiğini göstermektedir.

3.6.1. Tesettür ve Performans

Tesettürlü sporcuların bazıları yapmış oldukları spor dallarında tesettüründen dolayı rahat olmadıklarını ve performanslarının etkilendiğini ifade ederken bazıları ise tesettürün performanslarını etkilemediğini belirtmiştir. Genel olarak Tablo 18’de de tesettür ile performans arasındaki ilişkiye dair bilgiler yer almaktadır.

Tablo 18. Tesettür ve performans kategorisine ilişkin bulgular

Katılımcı	Görüş
K1	“Başım açılmasın kaygısı var kapalı çocuklarda. Tekniği yaparken sürekli başım açılmasın diye düşünmekte mücadeleyi etkiliyor. Bu durumlar biraz sıkıntılı oluyor maalesef.
K2	“Tesettürümün performansımı etkilediğini düşünmüyorum.”
K7	“Tesettürüm bu noktada bir etken değil.”
K9	“İlk tesettüre girdiğim zamanlarda performansımı etkileyebilir gibi hissettim, ama sonrasında oturdu bu durum.”

Tablo 18’e göre tesettürün, kadın sporcuların performanslarını etkileyip etkilemediği konusunda farklı görüşler bulunmaktadır.

K1, başının açılmasını engellemek için sürekli olarak endişe ettiğini ve bu durumun mücadelesini etkilediğini belirtmiştir. Bu nedenle tesettürünün performansını olumsuz etkilediğini düşünmektedir. K2 ise tesettürünün performansını etkilemediğini ifade etmiştir. Kendisi için tesettürün spor performansını olumsuz etkilemediği ve bu konuda bir sorun yaşamadığını söylemektedir. K7 ise tesettürün performans üzerinde bir etken olmadığını belirtmiştir. Ona göre tesettürlü olmak, spor performansını etkilemeyen bir faktördür. K9 ise ilk başta tesettürün performansını etkileyebileceğini hissettiğini ancak zamanla bu durumun oturduğunu ifade etmektedir. Bu durum, tesettüre geçiş sürecinde bir uyum sağladığını ve performansını olumsuz etkilemediğini göstermektedir. Bu yorumlara dayanarak, tesettürlü kadın sporcuların performansını etkileyip etkilemediği konusunda kişisel deneyimler ve algılar önemli bir rol oynamaktadır. Her katılımcının farklı bir görüşünün bulunduğu

ve tesettürün spor performansı üzerindeki etkilerinin bireysel deneyimlere bağlı olduğu söylenebilir.

Tesettürün kadın sporcuların performansı üzerindeki etkisi konusunda literatürde çeşitli çalışmalar bulunmaktadır. Tesettür, bireylerin spor performansı üzerinde olumlu ya da olumsuz bir etki yaratabilir. Ancak bu etki, bireyin algılarına, deneyimlerine ve kişisel adaptasyon yeteneğine göre değişebilmektedir. Hargreaves (2007), spor, egzersiz ve Müslüman kadın bedeni arasındaki ilişkiyi incelemiş, İslam, siyaset ve erkek egemenliği ile nasıl müzakere edildiğine dair önemli bulgular sunmuştur. Hargreaves (2007)'in bulguları, tesettürün bireyin performansını etkileyip etkilemediği konusunda net bir sonuç sunmasa da bu konunun karmaşıklığını vurgulamaktadır.

Benn, Pfister ve Jawad (2010) ise "Muslim Women and Sport" adlı kitaplarında Müslüman kadın sporcuların deneyimlerini ve tesettürün bu deneyimler üzerindeki etkisini incelemiştir. Bu çalışmada, bazı kadınların tesettürün performansları üzerinde olumsuz bir etkisi olduğunu hissettiği, ancak diğerlerinin bu konuda bir sorun yaşamadığı belirtilmiştir. Benn ve arkadaşlarının bu çalışması, konu hakkındaki bireysel algılar ve deneyimlerin çeşitliliğini göstermektedir (Benn, Pfister ve Jawad, 2010: 89). Walseth (2006) ise "Sport and Belonging" adlı çalışmasında tesettürlü kadınların spor deneyimlerini incelemiştir. Bu çalışma, tesettürün spor performansı üzerinde doğrudan bir etkisi olup olmadığını sorgulamamıştır, ancak tesettürlü kadınların spor camiasında nasıl bir aidiyet hissettiğini ve bu aidiyet duygusunun performanslarına nasıl yansıdığını incelemiştir (Walseth, 2006: 76-77). Genel olarak vurgulanan çalışmalara ve araştırma bulgularına bakıldığında tesettürün kadın sporcuların performansını etkileyip etkilemediği konusunda kesin bir şey söylemek güç görünmektedir. K2, K7 ve K9'un tesettür performansı etkilememektedir noktasındaki görüşlerinin spora olan ilgi bağlılıklarının bir göstergesi olduğu düşünülebilir. Bunun yanında bireylerin deneyimlerinin ve algılarının bu konuda önemli olduğu da düşünülmektedir. Yani tesettürün spor performansı üzerindeki etkisi, bireyin kişisel deneyimlerine, adaptasyon yeteneğine ve sosyal çevresine bağlı olarak değişebilir.

3.6.2. Kıyafet Sorunu

Günümüzde halen bazı spor dallarındaki kıyafetler tesettürlü sporcuların rahat edememesine neden olmaktadır. Tablo 19’da tesettürlü sporcuların yaşadıkları kıyafet sorunlarına dair bilgiler yer almaktadır.

Tablo 19. Kıyafet sorunu kategorisine ilişkin bulgular

Katılımcı	Görüş
K3	“Kıyafetlerimiz darbelerde kayabiliyor ve bu sıkıntı olabiliyor.”
K6	“Yeterince tesettüre uygun kıyafet bulamıyoruz ve üst üste giyinmek zorunda kalıyoruz.”
K9	“Müsabakalarda boneyi geriden yapma kuralı yüzünden rahat olamıyoruz.”

Tablo 19’da tesettürlü kadın sporcuların kıyafetlerle ilgili yaşadığı bazı zorluklar dile getirilmektedir. K3, kıyafetlerinin darbelerde kayabilmesinin sıkıntı oluşturduğunu belirtmektedir. K6 ise yeterince tesettüre uygun kıyafet bulamamaktan ve üst üste giyinmek zorunda kalmaktan bahsetmektedir. K9 ise müsabakalarda boneyi geriden yapma kuralı nedeniyle rahat olamadıklarını ifade etmektedir. Bu görüşler, tesettürlü sporcuların uygun kıyafet bulma ve rahatlık konusunda bazı sıkıntılar yaşadığını göstermektedir. Bu durum, spor performanslarını etkileyebilir ve hareket özgürlüklerini kısıtlayabilir.

Tesettürlü kadın sporcuların performans ve rahatlıklarını etkileyebilecek önemli zorluklarla karşılaştıklarını görmek mümkündür. Özellikle Benn, Pfister ve Jawad (2010), uygun kıyafetlerin bulunmamasının ve müsabaka kurallarının, kadınların spor deneyimlerini olumsuz etkileyebileceğini vurgulamaktadır. Bu zorlukların üstesinden gelmek için spor kıyafeti üreticileri, spor yönetim organları ve politika yapıcılar arasında daha fazla iş birliği ve anlayışın teşvik edilmesi gerekmektedir. Ayrıca, Walseth'in (2006) araştırması, bu zorlukların sadece fiziksel rahatlık ve performansı değil, aynı zamanda kadınların kimlikleri ve özgüvenleri üzerinde de etkili olduğunu göstermektedir. Bu nedenle, çözümler yalnızca pratik veya işlevsel olmaktan öte, kültürel ve psikolojik boyutlarıyla da ele alınmalıdır.

3.6.3. Hakem ve Ön Yargı

Her ne kadar toplumlar gelişse de halen tesettürlü sporculara yönelik spor alanlarında sorunlar yaşandığı görülmektedir. Tablo 20’de tesettürlü sporcuların karşılaştığı hakem tutumları ve ön yargılar ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

Tablo 20. Hakem ve ön yargı kategorisine ilişkin bulgular

Katılımcı	Görüş
K3	“Yurt dışında maçlarda hakemler ve sporcular tarafından tesettürlü sporculara karşı antipati olabiliyor.”
K6	“Tesettürlü birinin spor yapabiliyor olması tuhaf karşılanıyor ve eleştirel yaklaşımlar olabiliyor.”
K8	“Ön yargıyla yaklaşılmaktan endişe ediyoruz, özellikle tesettürlü olmayan sporcular tarafından eleştirilme olabilir.”

Tablo 20’de K3, K6 ve K8 gibi katılımcılar, tesettürlü sporcuların karşılaştığı ön yargı, antipati ve eleştirel yaklaşımlar konusunda görüşlerini paylaşmışlardır. Bu görüşler, tesettürlü sporcuların bazı olumsuz deneyimler yaşadığını ve toplumdaki genel algıda hâlâ bazı ön yargıların bulunduğunu göstermektedir.

K3, yurt dışında maçlarda hakemler ve sporcular tarafından tesettürlü sporculara karşı antipati olduğunu belirtmektedir. Bu durum, tesettürlü sporcuların karşılaştığı olumsuz tutumları ve ayrımcılığı yansıtmaktadır. K6 ise tesettürlü birinin spor yapabilmesinin tuhaf karşılandığını ve eleştirel yaklaşımlara maruz kaldığını ifade etmektedir. Bu da tesettürlü sporcuların toplumsal algıda farklı bir konumda olduğunu ve spor yapma hakkının bazı insanlar tarafından sorgulandığını göstermektedir. K8, ön yargıyla yaklaşılmasından endişe duyduklarını ve özellikle tesettürlü olmayan sporcular tarafından eleştiriye maruz kalabileceklerini belirtmektedir. Bu da tesettürlü sporcuların karşılaşabileceği olumsuz tutumlar ve stereotiplerle mücadele etmek zorunda olduklarını göstermektedir. Bu görüşler, tesettürlü sporcuların hâlâ bazı zorluklarla karşılaştığını ve toplumda daha fazla farkındalık ve anlayışın geliştirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

Ayrımcılık kavramı çok kültürlü toplumlarda görülen aşırı marjinalleşme durumları olarak karşımıza çıkmaktadır (Marshall, 1999: 150). Spor alanlarında da bu tür durumların yaşanması toplumun “benzer olmayanlardan hoşlanmamaya işaret eden” bu tutumu bir haz kaynağı görmesinden kaynaklanabilir (Marshall, 1999: 50-51). Sporun bireylerde olumlu anlamda geliştirdiği özgüven ve benlik duygularının bu

ayrımcılık tutumlarına karşı önemli bir kalkan olduğu da düşünülmektedir. Zira katılımcıların performanslarını muhafaza edebilmeleri bunun bir göstergesi sayılabilir.

3.6.4. Sıcak Hava ve Rahatlık

Tesettürlü sporcuların kapalı giyinmeleri hava koşullarında onları zorlayabilmektedir. Teknoloji sayesinde yeni ürünler üretilse de bu alanda halen eksikliklerin olduğu açıktır. Tablo 21’de tesettürlü sporcuların müsabaka esnasında yaşadıkları rahatsızlıklar ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

Tablo 21. Sıcak hava ve rahatlık kategorisine ilişkin bulgular

Katılımcı	Görüş
K6	“Sıcak havalarda kıyafet konusu daha bunaltıcı olabiliyor ve bazı hareketlerde kısıtlama yaşanabiliyor.”
K9	“Sıcak havalarda tesettür zorlayıcı olabiliyor ama performansımı etkilediğini söyleyemem.”

Tablo 21’de katılımcıların görüşleri, tesettürlü kadın sporcuların sıcak havalarda karşılaştığı bazı zorlukları ve deneyimlerini yansıtmaktadır. K6, sıcak havalarda tesettür kıyafetlerinin daha bunaltıcı olabileceğini ve bazı hareketlerde kısıtlamalar yaşanabileceğini belirtmektedir. Bu durum, tesettürlü sporcuların performansını olumsuz etkileyebilir ve rahatlık açısından bir sorun oluşturabilir. Diğer katılımcı, K9 ise sıcak havalarda tesettürün zorlayıcı olabileceğini ifade etmekle birlikte, performansını etkilemediğini belirtmektedir. Bu, her tesettürlü sporcu için geçerli olmayabilir ve farklı etkileşimler gösterebilir. Bazı sporcular, sıcak havada rahatlıkla spor yaparken, bazıları için bu durum daha zorlayıcı olabilmektedir.

Bu görüşlerden anlaşıldığı üzere, sıcak havalarda tesettürlü kadın sporcuların kıyafet konusunda bazı sıkıntılar yaşayabileceği (Sönmezışık, 2016) ve bu durumun performansı etkileyebileceği (Yetgin, 2022: 19) fakat her sporcu için deneyimlerin farklı olabileceği anlaşılmaktadır. Bu noktada, sporcuların ihtiyaçlarına uygun kıyafet seçenekleri sunmak ve konforu arttıracak çözümler geliştirmek, performanslarına olumlu katkı sağlayabilir (Taş, 2020: 93-94).

3.6.5. Olumlu Tepkiler ve Destek

Tesettürlü sporcuların ulusal ve uluslararası müsabakalarda yer alması ve başarılı olması bilinçli toplumlar tarafından takdir edilmekte ve desteklenmektedir. Tablo 22’de tesettürlü sporcuların almış olduğu olumlu tepkilere ve desteklere ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

Tablo 22. Olumlu tepkiler ve destek kategorisine ilişkin bulgular

Katılımcı	Görüş
K1	“Açık olup beni gördükten sonra cesaretlenip kapanan arkadaşlarım oldu.”
K2	“Hep takdir edildim ve tebrik aldım.”
K4	“Genelde güzel ve destekleyici tepkiler alıyorum.”
K7	“Tesettürlü olarak aktif bir şekilde sporuma devam ediyor olmamı takdir ediyorlar.”
K8	“Hâlâ olumlu tepkiler alıyorum çevremden.”

Tablo 22’de yer alan katılımcıların görüşleri, tesettürlü kadın sporcuların aldığı tepkileri ve deneyimlerini yansıtmaktadır. Bu bağlamda K1, açık olup onu gören bazı arkadaşlarının cesaretlenip kapanma yoluna gittiğini belirtmiş. Bu tür olumlu örnekler, tesettürlü kadınların spor yapabilmesinin ve başarılı olabilmesinin etkileyici bir rol model olduğunu göstermektedir. Ayrıca tesettürün spora engel görülebilme olasılığına karşın teşvik edici bir örnek de oluşturmaktadır. K2, spor hayatında hep takdir edildiğini ve tebrik aldığını ifade etmiştir. Bu, toplumun artık tesettürlü kadınların spor yapmasına daha olumlu ve kabul edici bir yaklaşım sergilediğini gösterebilir. K4, çevresinden güzel ve destekleyici tepkiler aldığını belirtmiştir. Bu da tesettürlü sporcuların çevrelerindeki insanlar tarafından olumlu bir şekilde desteklendiğini göstermektedir. K7, tesettürlü olarak sporuna aktif bir şekilde devam ettiği için takdir edildiğini ifade etmiştir. Bu, tesettürlü kadın sporcuların kararlılığının ve başarılarının toplum tarafından takdir edildiğini göstermektedir. K8, de çevresinden hâlâ olumlu tepkiler aldığını belirtmiştir. Bu da tesettürlü sporcuların sporlarına devam etmeleri ve başarılı olmaları durumunda, olumlu tepkiler almaya devam ettiklerini göstermektedir.

Spor, kadınların bedenlerini ve kimliklerini ifade etmelerine yarayan bir araç olarak görülebilir. Müslüman kadınların sporla ilişkisi, İslam’ın öğretileri, toplumsal cinsiyet politikaları ve erkek egemenliği arasındaki etkileşimlerle karmaşılaşabilir (Hargreaves, 2006: 21). Özellikle Müslüman kadınların spor yapma hakları ve

fırsatları, bazen toplumsal normlar ve dini yorumlarla çatışabilir. Ya da burada olduğu gibi toplum tarafından olumlu şekilde ve olağan karşılanabilir. Bu durumların tamamının da bireylerin kimlik inşa süreçlerini, önemli ölçüde etkilediği düşünülmektedir.

3.6.6. Farkındalık ve Düzgün Uygulama

Günümüzde halen müsabaka kuralları açısından zorluk yaşayan tesettürlü sporcular için yeni uygulamalar gerektiği açıkça görülmektedir. Bu nedenle bu konuda tesettürlü sporcuların rahat edebileceği şekilde farkındalık oluşturulması önemlidir. Tablo 23’te tesettürlü sporcuların karşılaştığı olduğu müsabaka uygulamalarına ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

Tablo 23. Farkındalık ve düzgün uygulama kategorisine ilişkin bulgular

Katılımcı	Görüş
K10	“Tesettürlü sporcuların tartı esnasında üzerini çıkarmak zorunda kalmalarının çözüm bulunması gerektiğini düşünüyor.”
K9	“Tesettürlü sporcuların yurt dışında darbelere karşı kısıtlamalar yaşadığını ve spor hayatını etkileyen kural problemleri olduğunu ifade ediyor.”

Tablo 23’te tesettürlü sporcuların karşılaştığı bazı pratik sorunları ortaya koymaktadır. K10, tartı esnasında tesettürlü sporcuların üzerini çıkarmak zorunda kalmasının bir sorun olduğunu belirtmektedir. Bu durum, sporcuların rahatlığını ve mahremiyetini etkileyebilir. K10, bu soruna çözüm bulunması gerektiğini vurgulamaktadır. K9 ise tesettürlü sporcuların yurt dışında darbelere karşı kısıtlamalar yaşadığını ifade etmektedir. Bu, özellikle müsabaka esnasında yapılan hareketler sırasında tesettürlü sporcuların kısıtlanmasına neden olabilir. K9, spor hayatını etkileyen bu kural problemlerine dikkat çekmektedir. Bu görüşler, tesettürlü sporcuların karşılaştığı bazı pratik zorlukların farkında olunması gerektiğini göstermektedir. Tesettürlü sporcuların spor yaparken rahat ve eşit koşullara sahip olmaları önemlidir. Bu konuda yapılabilecek düzenlemeler ve çözümler, tesettürlü sporcuların daha iyi bir deneyim yaşamalarını ve performanslarını geliştirmelerini sağlayabilir.

Tesettürün spor performansı üzerindeki etkisi, toplum bilimleri literatüründe çeşitli araştırmalara konu olmuştur. Amara (2011) Arap dünyasında spordan siyasete

ve toplumsal yapıya kadar birçok konuda değerlendirmeler yaparken, tesettürlü kadın sporcuların deneyimlerini de ele almıştır. Kıyafet seçiminin spor performansı üzerinde olumsuz bir etkisi olabileceğini ifade eden El Guindi (1999) tesettürün mahremiyet, nezaket ve direnç kavramları üzerine yaptığı etkiye de vurgu yapmıştır.

Sıcak iklim koşullarının tesettürlü sporcular üzerindeki etkisi, Walseth ve Fasting (2003) tarafından da ele alınmıştır. Bu çalışma, Mısır'daki kadınların İslam'ın fiziksel aktivite ve spor hakkındaki görüşlerini yorumlarken termal rahatlık ve vücut sıcaklık dengesiyle ilgili zorluklara dikkat çekmiştir. Tesettürlü sporcuların ulusal ve uluslararası arenada karşılaştığı önyargılar ve stereotipler, Torab'ın (1996) İran'daki bir kentsel mahallede yaptığı çalışmasında değerlendirilmiştir. Özellikle uluslararası spor etkinliklerinde, bu sporcuların olumsuz tutumlara maruz kaldığına dikkat çekilmiştir. Toplumun tesettürlü kadın sporculara olan tepkisinin genellikle olumlu olduğu, Kay ve Spaaij'in (2012) uluslararası kalkınma bağlamında sporun aile üzerindeki arabulucu etkilerini incelediği çalışmada da vurgulanmıştır. Bu olumlu tepkilerin diğer genç kızları ve kadınları spor yapmaya teşvik ettiğine değinilmiştir.

3.7. Tesettürlü Kadın Sporcuların Deneyimleri ve Etkileri

3.7.1. Olumlu Dönüşler ve Teşvik

Tablo 24. Olumlu dönüşler ve teşvik kategorisine ilişkin bulgular

Katılımcı	Görüş
K1	“Olumlu dönüşler alıyor olmak insanı duygusal anlamda besliyor ve motive ediyor.”
K2	“Teşvik edici bir durum bu. Azınlık olduğumuz için cesaretlendiriyoruz ister istemez.”
K7	“Azınlık olduğumuz için zor olanı başarıyoruz aslında. Böyle olunca da bizden küçükleri cesaretlendirmiş oluyoruz.”

Tablo 24’te, tesettürlü kadın sporcuların deneyimleri hakkında çeşitli görüşler yer almaktadır. Tesettürlü kadın sporcular, olumlu dönüşler almanın duygusal açıdan besleyici ve motive edici olduğunu ifade etmektedir. Bu olumlu tepkiler, onların azınlıkta olmalarından dolayı daha cesaretlendirici bir etki yaratmakta ve genç nesilleri teşvik ederek rol model olma fırsatı sunduğu ifade edilmektedir. Aynı zamanda, katılımcılardan biri, azınlıkta olmanın zorluklarını da ifade etmektedir. K7, azınlık

olmanın beraberinde getirdiği zorluklarla başa çıkmanın bir başarı olduğunu dile getirmiştir. Bu durumun diğer kadın sporculara ilham verme potansiyeli oluşturduğunu düşünmektedir. Azınlıkta olup başarılı olan tesettürlü sporcular, kendi yaş gruplarındaki genç kadınları da cesaretlendirebilir ve onlara örnek olabilirler.

Amara (2011) Arap dünyasındaki sporun, siyasetle ve toplumla olan ilişkisini ele alırken, tesettürlü kadın sporcuların bu alanda yarattığı değişimlere dikkat çekmiştir. Özellikle, bu sporcuların uluslararası arenada gösterdikleri başarıların, toplumsal cinsiyet normlarına ve dini kimliklere dair önyargıları kırmada önemli bir role sahip olduğu vurgulanmıştır. El Guindi (1999), tesettürün sadece bir giyim tercihi olmadığını, aynı zamanda bireyin toplumsal ve dini kimliğini ifade etme biçimi olduğunu belirtmiştir. Sporda tesettürle yer almak, kadınların hem fiziksel hem de kimliksel olarak sahada aktif olmalarını sağlamaktadır. Walseth ve Fasting (2003), Mısır'daki kadınların sporla olan ilişkilerini inceleyerek, sporun tesettürlü kadınlar için sadece bir aktivite olmadığını, aynı zamanda toplumsal normlara ve cinsiyet rollerine meydan okuma aracı olarak kullanıldığını ifade etmiştir.

Yer verilen çalışmalar ve araştırma bulguları, tesettürlü kadın sporcuların spor dünyasındaki varlığının, toplumsal cinsiyet ve dini kimlik hakkındaki mevcut anlayışları zorlayarak, kapsayıcı ve çeşitlilikten yana bir spor kültürünün oluşmasına katkıda bulunduğunu ortaya koymaktadır. Tesettürlü sporcuların hem fiziksel başarılarıyla hem de kimliksel duruşlarıyla, toplumda değişimlere öncülük ettiği düşünülmektedir.

3.7.2. İnsan İlişkileri ve Farkındalık

Tablo 25. İnsan ilişkileri ve farkındalık kategorisine ilişkin bulgular

Katılımcı	Görüş
K1	“Daha çok insan tarafından tanınıyoruz biliniyoruz. Teknik anlamda işimizi zorlaştırsa da diğer türlü insan ilişkilerinde olumlu dönüşler alıyoruz.”
K3	“Erkek arkadaşlarımızla antrenman yaparken daha rahat hissediyorum. Onun dışında bir etkisini görmedim. Aynıyız yani hepimiz.”
K9	“Kolaylık ve fayda açısından insanların olumlu tepkileri oluyor onu söyleyebilirim. Performans açısından bir kolaylık ya da fayda olmuyor yine aynı performans sergiliyorsun. Sadece olumlu yaklaşımlar var fayda olarak.”

Tablo 25 tesettürlü kadın sporcuların deneyimlerine dair önemli görüşleri içermektedir. Katılımcıların yorumları, tesettürlü sporcuların spor hayatında karşılaştığı çeşitli durumları ve bu durumların etkilerini ortaya koymaktadır. Görüldüğü üzere, katılımcılar tesettürlü kadın sporcular olarak hem olumlu dönüşler hem de olumsuzluklar yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Özellikle insan ilişkileri ve toplumsal farkındalık açısından olumlu dönüşlerin olduğu belirtilmiştir. Tesettürlü kadın sporcular, daha çok insan tarafından tanınarak bir örnek oluşturduklarını ve toplumda teşvik edici bir rol üstlendiklerini vurgulamışlardır. Ancak, teknik anlamda bazı zorlukların da olduğu ifade edilmiştir. Özellikle sporun türüne bağlı olarak, tesettürlü sporcuların giyimleri veya kıyafetleriyle ilgili bazı kısıtlamalar yaşadıkları belirtilmiştir. Bu durum, bazı sporlarda tesettürlü kadın sporcuların performansını etkilemese de bazılarında teknik açıdan zorluklar oluşturduğu anlaşılmaktadır. Tesettürlü kadın sporcuların toplumda daha fazla görünür olmaları ve rol model olmaları, özellikle genç sporcular için önemli bir motivasyon kaynağı olabilir. Bu anlamda, sporcuların başarıları ve çabaları, toplumda daha fazla farkındalık ve kabul oluşturabilir.

K1, K3 ve K9'un tablo 25'teki ifadeleri tesettürlü kadın sporcuların hem olumlu hem de zorluklarla dolu deneyimlerine ışık tutmaktadır. Onların spor alanında başarıları, toplumsal farkındalığı artırırken, bazı teknik ve giyimle ilgili zorluklar çözüme ihtiyaç duymaktadır.

3.7.3. Tesettürlü Sporcuların İlham Verici Etkisi

Tablo 26. Tesettürlü sporcuların ilham verici etkisi kategorisine ilişkin bulgular

Katılımcı	Görüş
K2	"Tesettürlü olup spor yapabildiğimiz için insanlarda çocuklarını göndermek istiyor."
K8	"Müslüman ülkeler olsun kendi ülkemde olsun birçok kişi tarafından örnek alındım. Onun dışında yakın çevreme de bunun yapılabilir olduğunu göstermek daha bir artı katıyor."

Tablo 26'da tesettürlü sporcuların toplumda olumlu etkiler yarattığını ve çevrelerine ilham kaynağı olduklarını göstermektedir. Hem K2 hem de K8, tesettürlü

olmalarının spor yapmaya olanak tanıdığını ve bu sayede çevrelerindeki insanları cesaretlendirdiğini ifade etmiştir.

Tesettürlü kadın sporcuların toplumsal rolü ve etkisi üzerine yapılan araştırmalar, onların hem ulusal hem de uluslararası arenada nasıl algılandıklarını ve bu algının toplumsal cinsiyet ve dini kimlik normlarına nasıl etki ettiğini ortaya koymaktadır. Hargreaves (2006), toplumda ön plana çıkan kadın sporcuların, diğer kadınların kendi bedenleri üzerindeki kontrolünü ve özsaygılarını olumlu şekilde etkilediğini ortaya koymuştur. Müslüman ülkelerdeki kadın hakları ve toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesinde nasıl bir rol model oldukları, medyada nasıl temsil edildikleri (Dun, 2016: 54) ve genç kızlar ve kadınlar için güçlü rol modelleri oluşturdukları da belirtilmiştir. Bu sporcuların, toplumsal cinsiyet normlarına meydan okuyarak sporda varlık göstermeleri, kadınların toplumda daha geniş bir rol üstlenmeleri için bir örnek teşkil etmektedir. Global arenada nasıl algılandıkları üzerine yapılan bir çalışma, bu sporcuların uluslararası rekabetlerde yer alarak hem kendi ülkelerini temsil ettiklerini hem de global bir kitleye tesettürlü bir kadın olarak sporda başarılı olmanın mümkün olduğunu gösterdiklerini ortaya koymuştur (Sadeghi vd., 2018: 9). Bu literatür ışığında, K2 ve K8'in ifadeleri, akademik çalışmalarla da desteklenmektedir. Buna göre tesettürlü kadın sporcular, spora katılımı teşvik ederek toplumsal cinsiyet normlarına meydan okumakta ve toplumda değişimlere yol açmaktadır.

3.7.4. Kıyafet ve Mahremiyet

Tablo 27. Kıyafet ve mahremiyet kategorisine ilişkin bulgular

Katılımcı	Görüş
K3	“Yaptığımız sporlar biraz dövüş sporları olduğu için giydiğimiz kıyafetler daha bedenimizi kapatan şeyler oluyor.”
K10	“Bizim camiada çok tesettürlü tesettürsüz ayrımına denk gelmediğim için bir şey diyemiyorum açıkçası.”

Tablo 27'ye göre, K3, dövüş sporlarını yaparken tesettürünün getirdiği kıyafet gereklilikleri hakkında bir görüş belirtmiştir. Dövüş sporları genellikle bedeni saran ve kapatan kıyafetlerin tercih edildiği spor dallarıdır, bu nedenle tesettürlü sporcuların uygun kıyafetler bulma konusunda daha fazla zorluk yaşayabileceği anlaşılmaktadır.

Öte yandan, K10, katıldığı camiada tesettürlü ve tesettürsüz sporcular arasında ayrım olmadığını ifade etmiştir. Bu, spor camiasında ve çevresindeki insanlar arasında hoşgörü ve kabulün olduğunu göstermektedir. Ancak, diğer katılımcılar arasında tesettürlü kadın sporcuların aldığı olumlu dönüşler ve teşvikler hakkında belirgin ifadeler yer alırken, K10'un böyle bir ayrıma denk gelmediğini ifade etmesi ilginç bir durum olabilir.

Bu veriler, tesettürlü kadın sporcuların deneyimleri ve etkileri üzerine önemli bilgiler sağlamaktadır. Öncelikle, katılımcıların belirttiği olumlu dönüşlerin ve teşvik edici etkilerin, tesettürlü kadın sporcuların sporda ve toplumda daha görünür ve etkili olmalarına katkıda bulunduğunu göstermektedir. Katılımcıların deneyimlerindeki zorlukları da göz önünde bulundurmak önemlidir. Özellikle kıyafet ve teknik açıdan bazı sporlarda tesettürlü sporcuların karşılaştığı zorluklar, daha iyi anlaşılmalı (Khalil, 2018: 74-75) ve çözüme yönelik adımlar atılmalıdır. Katılımcıların spor camiasında ve toplumda hoşgörü ve kabul gördüğüne dair ifadeleri, pozitif bir durumdur. Ancak, bu hoşgörü ve kabulün daha geniş çapta yaygınlaşması için farkındalık çalışmalarının devam etmesi önemlidir (Abdo, 2008: 496-497). Tesettürlü kadın sporcuların spor camiasında daha fazla temsil edilmesi ve desteklenmesi, genç sporcular için önemli bir motivasyon ve ilham kaynağı olabilir.

3.8. Tesettürlü Sporcuların Duygu ve Düşünceleri

3.8.1. Olumsuz Duygu ve Düşünceler

Tablo 28. Olumsuz duygu ve düşünceler kategorisine ilişkin bulgular

Katılımcı	Görüş
K1	“Kıyafet anlamında yadırganmak çok kötü bir şey. Hoşta olmuyor. İnsanın tüm motivasyonunu bitiriyor.”
K4	“Bu bende açıkçası çok kötü bir duygu oluşturuyor.”
K3	“Bu durum beni çok üzüyor. Çünkü ben ülkem için yarışıyorum orda.”
K6	“Üzülürüm tabi. İnsana dış görünüşüne göre değil yaptığı işlere göre bakmak gerektiğini düşünüyorum.”
K2	“Negatif anlamda düşündüğümde çok komik.”

Tablo 28 değerlendirildiğinde, tesettürlü sporcuların karşılaştığı olumsuz duygu ve düşünceleri açıkça ortaya koymaktadır. Görüldüğü üzere, katılımcıların çoğu

kıyafet anlamında yadırganmaktan, hoş karşılanmamaktan ve negatif tepkilerle karşılaşmaktan rahatsızlık duymaktadır. Bu durumun sporcuların motivasyonunu ve özgüvenini etkilediği ve olumsuz duygulara neden olduğu görülmektedir.

K3'ün ifadesi, tesettürlü sporcuların ulusal gurur ve temsil duygularının olumsuz eleştirilere maruz kaldığında, üzerlerinde ciddi etkiler yarattığını göstermektedir. Aranguren (2021)'in çalışması, tesettürlü kadınların günlük etkileşimlerde ayrımcılıkla karşılaştıklarını vurguluyor. Bu durum, sporcuların sadece performansları ve başarıları üzerinden değil, dış görünüşleri ve dini uygulamaları üzerinden de yargılanabilecekleri anlamına gelmektedir. K6 insanların dış görünüşüne değil, yaptıkları işlere ve başarılarına odaklanılması gerektiğini düşünerek daha olumlu bir bakış açısı sunmaktadır. Bu görüş Pahwa (2021)'nin çalışması ile örtüşmektedir. Burada tesettürün sadece bir giysi parçası olmadığı, aynı zamanda güç ve irade ifadesi olduğu belirtilmektedir. Aynı zamanda sporcuların değerlendirilmesi gereken yerin, sadece dış görünüşleri veya dini uygulamaları değil, azimleri, yetenekleri ve başarıları olduğunu vurgulamıştır. Bununla birlikte, K2'nin mizahi yaklaşımı, bireylerin olumsuz eleştirilere ve ayrımcılığa karşı savunma mekanizmaları geliştirdiğini gösterebilir. Khalil (2018)'in çalışması, tesettürlü sporcuların spor deneyimleri içinde hem dahil edilme hem de yabancılaşma yaşadıklarını ortaya koymaktadır.

Özetle, tesettürlü sporcuların karşılaştığı zorluklar, sadece fiziksel performans veya sportif yetenekle ilgili değil, aynı zamanda toplumsal normlar, dini anlayışlar ve kişisel kimlik ile de derinden ilişkilidir. Toplumun, sporcuları sadece başarılarına göre değerlendirmesi, dış görünüşlerine veya dini inançlarına dayalı önyargılardan kaçınması önemlidir. Bu yaklaşım, her bireyin sportif alanda adil bir şekilde değerlendirilmesine ve kendini ifade etmesine olanak tanıyacaktır.

3.8.2. Direnç ve Kararlılık:

Tablo 29. Direnç ve kararlılık kategorisine ilişkin bulgular

Katılımcı	Görüş
K3	“Ben bu duruma biraz dirençte kazandım.”
K7	“Zamanla inancım doğrultusunda yaşıyor olmamın spor hayatıma hiçbir zararı olmadığını düşündüğüm için bu fikrimden vazgeçtim. Genelde olumlu tepkiler aldığım için dahada istekli bir şekilde devam ediyorum.”
K8	“Benim kişisel hayatım ve kişisel tercihlerime karışılmaması gerektiğini söyledim. Tepkimde net olurdu.”

Tablo 29’da tesettürlü sporcuların karşılaştıkları zorluklarla nasıl başa çıktıklarını ve duygusal tepkilerini yansıtmaktadır. Katılımcıların görüşleri arasında önemli bir tema, direnç ve kararlılık göstermeleridir.

Tesettürlü kadın sporcuların deneyimleri ve toplumsal etkileşimleri, mevcut literatürde önemli bir konu olmuştur. Khalil (2018) bu bağlamda, Ontario'daki tesettürlü sporcuların spor deneyimlerini inceleyerek, bu sporcuların kapsama ve yabancılaşma arasındaki dengede nasıl hareket ettiğini detaylandırmıştır. K3'ün dirençli tutumu, sporculuk faaliyetleri sırasında karşılaştığı zorlukları ve ön yargıları aşma kapasitesini göstermektedir. Khalil (2018)’in çalışması, bu dirençli tutumun sporcuların kapsayıcı ve bütünleştirici bir deneyim yaşamalarına olanak tanıdığını ortaya koymaktadır. Jiwani ve Rail (2010)’in çalışması, genç Müslüman Kanadalı kadınların fiziksel aktiviteye dair söylemlerine odaklanmıştır. Bu çalışma, K7'nin inancının doğrultusunda yaşamının spor hayatına zarar vermediğine dair yaklaşımıyla paraleldir. Jiwani ve Rail, (2010) dini inançlarla fiziksel aktivitenin nasıl bir araya geldiğini ve bu etkileşimin bireylerin spor deneyimlerini nasıl şekillendirdiğini açıklamıştır. Prouse (2015), Müslüman kadın futbolcuların uluslararası spor yönetiminde nasıl bir yer bulduğunu tartışırken, K8'in kişisel hayatına ve tercihlerine saygı gösterilmesi gerektiğine dair vurgusuna paralel bir şekilde, sporcuların kişisel haklarına ve tercihlerine sahip çıkma hakkının önemini vurgulamaktadır. K7’nin genel olarak olumlu tepkiler aldığına dair ifadesi, bireylerin toplum içindeki olumlu geri bildirimlerle nasıl motive olduğunu ve bu motivasyonun sporculuk performansına nasıl yansıdığını anlamamıza yardımcı olabilir.

K3, K7 ve K8'in tablo 29'daki ifadelerinden hareketle tesettürlü kadın sporcuların deneyimleri, toplumsal normlar, dini inançlar ve bireysel motivasyon gibi birçok faktörün etkileşiminde şekillendiğini ortaya koymaktadır. Mevcut literatür ise bu sporcuların karşılaştığı zorlukların yanı sıra, bu zorlukları aşma ve başarıya ulaşma kapasitelerini de vurgulamaktadır.

3.8.3. Endişe ve İkilem

Tablo 30. Endişe ve ikilem kategorisine ilişkin bulgular

Katılımcı	Görüş
K3	“Evet sporu bıraksam mı dediğim bir dönem oldu.”
K6	“İlk başlarda tesettürü bıraksam mı diye düşündüğüm çok zaman oldu. Kabul görmezsem nasıl devam ederim başarabilir miyim diye endişe ettim.”
K4	“Bu durum beni ister istemez aşağı çekti. Motivasyonumu bile etkilerdi yani.”
K10	“Böyle bir şey yaşamadım ama yaşasaydım üzüldüm. Ben orda sporumu icra ediyorum benim başörtümle ne ilgisi var başarımın ya da başarısızlığımın. O yüzden üzüldüm.”

Tablo 30'a göre, tesettürlü sporcuların duygusal deneyimleri çeşitlilik göstermektedir. Katılımcılar arasında olumsuz duygulara ve endişelere sahip olanlar olduğu gibi, direnç ve kararlılık sergileyenler de bulunmaktadır. Tesettürleri nedeniyle spor hayatlarında karşılaştıkları olumsuz tepkiler ve dışlanma endişeleri, bazı sporcuların sporu bırakma ya da tesettürü bırakma düşünceleri doğurmuş gibi görünmektedir.

K3 ve K6, tesettürleri nedeniyle sporu bırakma düşüncesiyle karşılaşmışlar ve bu durum onları endişelendirmiştir. Tesettürleri ile kabul görüp göremeyeceklerini sorgulamışlar ve bu da motivasyonlarını olumsuz yönde etkilemiştir. K4 ise bu durumu spor hayatını olumsuz yönde etkileyen bir faktör olarak görmüştür. Bu düşüncelerinin motivasyonunu aşağı çektiğini ve performansını etkilediğini ifade etmiştir. K10 ise böyle bir deneyimi yaşamamış olmasına rağmen, tesettürü nedeniyle dışlanma ve başarılarının değerlendirilmesinde tesettürünün ön plana çıkarılmasından endişe etmiştir. Başarılarının başörtüsü ile ilişkilendirilmesinin haksız olduğunu düşünmekte ve bu durumun onu üzeceğini belirtmektedir.

Bu yorumlardan anlaşılacağı üzere, tesettürlü sporcuların karşılaştığı olumsuz tepkiler ve ön yargılar, sporcuların duygusal deneyimlerini etkileyebilmektedir. Ancak bazı katılımcılar, direnç ve kararlılıkla bu durumları aşarak spor yaşantılarına devam etmektedir. Bu deneyimlerin sporcuların performansına ve motivasyonuna etkisi, spora destek veren kurumlar ve toplumun sporcuları daha iyi anlaması ve desteklemesi gereken önemli bir konudur. Sporun, başörtüsü gibi kişisel tercihlerle ilişkilendirilmemesi ve sporcuların yetenek ve başarılarına odaklanılması önemlidir.

3.8.4. Önemli Değil / Şanslıyım

Tablo 31. Önemli değil / şanslıyım kategorisine ilişkin bulgular

Katılımcı	Görüş
K8	“Daha önce hiç böyle bir şey yaşamadım. Sportif başarımlarım her zaman daha önde oldu.”

Tablo 31’de, katılımcı K8’in "Daha önce hiç böyle bir şey yaşamadım. Sportif başarımlarım her zaman daha önde oldu." şeklindeki görüşüne bakılacak olursa, tesettürlü bir sporcu olarak yaşadığı olumsuz deneyimlerin, spor performansını olumsuz yönde etkilemediğini görebiliriz. Bu ifade, sportif başarısının, kişinin kendi tercihleri ve spor performansıyla öne çıktığına işaret etmektedir.

Bu verileri değerlendirecek olursak, tesettürlü sporcuların duygu ve düşüncelerinin spor hayatları üzerinde önemli etkileri olduğunu görülmektedir. Özellikle olumsuz duygu ve düşünceler, sporcuların motivasyonunu, özgüvenini ve spor performansını etkileyebilir. Tesettürlü sporcuların karşılaştığı olumsuz duygular, genellikle kıyafetleri nedeniyle yargılanma, hoş karşılanmama ve dışlanma endişesiyle ilişkilendirilmektedir. Bu durum, sporcuların başarılarının ötesinde kişisel kimlikleri ve tercihleriyle ilgili bir zorluk yaşamalarına neden olmaktadır. Bu da bazı sporcuların sporu bırakma veya tesettürü bırakma düşüncelerini beraberinde getirebilmektedir. Ancak, görüldüğü üzere, K3, K7 ve K8 gibi bazı sporcular bu olumsuz duygulara karşı direnç ve kararlılık göstermektedir. Özgüvenleri ve inançları sayesinde spor hayatlarına devam edebilmekte ve olumlu tepkiler aldıkça daha istekli bir şekilde sporlarına odaklanmaktadır.

Tesettürlü sporcuların duygusal deneyimlerinin spor performansını etkileyebileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Bu nedenle, sporcuların duygusal ve psikolojik ihtiyaçlarına dikkat eden destekleyici bir ortam sağlanmalıdır. Sporcuların kendilerini ifade edebilecekleri ve duygusal zorluklarını paylaşabilecekleri güvenli alanlar oluşturmak, sporcuların motivasyonunu artırmak ve başarılarına katkıda bulunmak açısından önemlidir. Ayrıca, toplumda tesettürlü sporculara yönelik olumsuz ön yargıların azaltılması ve sporcuların başarılarının sadece kıyafetlerine değil, spor becerilerine ve performanslarına odaklanması gerekmektedir. Bu şekilde, tesettürlü sporcuların başarıları daha objektif bir şekilde değerlendirilebilir ve kendilerini daha güvende hissedebilirler.

3.9. Sporda Tesettür ve Dini Hayat

3.9.1. Olumlu Etki

Tablo 32. Olumlu etki kategorisine ilişkin bulgular

Katılımcı	Görüş
K5	“Aktif spor yapıyor olmam olumlu bir etki yaratıyor. İbadetlerimi düzenli bir şekilde yapabiliyorum ve sporla birlikte disiplinli hareket ediyorum.”
K9	“Spor yaparak vücuduma iyi bakıyorum ve bu olumlu bir yan.”
K8	“Sporcu olduğumuz için saat bizim için önemli bir kavram. Günümüzü antrenman saatlerine göre ayarlıyoruz. Böyle olduğu için namaz saatlerini de takip etmek benim için daha kolay oluyor.”

Tablo 32’de üç katılımcının spor yapmanın dini hayatları üzerinde olumlu etkileri hakkındaki görüşleri yer almaktadır. Katılımcılar, aktif spor yapmanın dini ibadetleri düzenli bir şekilde yerine getirmelerine ve disiplinli hareket etmelerine yardımcı olduğunu ifade etmektedir.

K5, spor yapmanın olumlu etkilerini vurgulamakta ve sporla birlikte ibadetlerini düzenli bir şekilde yaptığını belirtmektedir. Bu durumdan sporun disiplin ve düzen getirdiği anlaşılabılır. K9, spor yaparak vücuduna iyi bakmanın olumlu bir yan olduğunu ifade etmektedir. Bunun da sağlıklı bir yaşam tarzının, dini hayatı desteklediği anlamına gelebilir. K8, sporcu olmanın antrenman saatlerine ve dolayısıyla namaz saatlerine dikkat etmeyi gerektirdiğini belirtmiştir. Bu, sporcuların

zaman yönetimi becerilerini geliştirmelerini sağlayabilir ve ibadetleri düzenli bir şekilde gerçekleştirmelerine yardımcı olabilir.

Tablo 32’ye göre bu katılımcıların spor yapmanın dini hayatlarını olumlu yönde etkilediği, disiplin, düzen ve sağlıklı yaşam tarzının ibadetlerini desteklediği görülmektedir. Bu da sporun, dini yaşantıyla uyumlu bir şekilde yürütülebileceğini ortaya koymaktadır.

3.9.2. Olumsuz Etki

Tablo 33. Olumsuz etki kategorisine ilişkin bulgular

Katılımcı	Görüş
K6	“Müسابaka ya da antrenman dönemlerinde oruç tutmak zorlayıcı oluyor, ister istemez zor geçiyor.”
K7	“Antrenman saatlerinin namaz vakitlerine denk gelmesi ve yorgunluk nedeniyle abdest alma noktasında sıkıntı yaşadığım oluyor.”

Tablo 33’te, K6 ve K7 katılımcılarının spor yaparken dini hayatlarının nasıl etkilediğine dair görüşleri yer almaktadır. K6, müسابaka ya da antrenman dönemlerinde oruç tutmanın zorlayıcı olduğunu ve bazen zor geçebileceğini ifade etmiştir. Sporcuların performanslarını korumak ve sağlık durumlarını gözetmek için düzenli beslenmeye ihtiyaçları olabilir. Bu durum, ramazan ayında antrenmanlar ve müsabakalar ile oruç tutmanın çatışabileceği gerçeğini ortaya koymaktadır. K6’nın dile getirdiği zorluklar, sporcuların dini inançları ile spor performanslarını dengede tutmaya çalışmalarını anlamamızı sağlamaktadır. K7 ise spor yaparken namaz vakitleri ve abdest alma noktasında bazı sıkıntılar yaşadığını belirtmiştir. Sporcuların antrenman programları ve müsabakalar, namaz saatleriyle çakışabilir ve bu durumda ibadetleri yapmak için uygun zamanları bulmakta güçlük çekebilirler. Ayrıca, yorgunluk nedeniyle abdest alma işlemi de zor gelebilir. K7’nin ifade ettiği bu tür zorluklar, spor ve dini hayatın uyumunu sağlamak için esneklik ve özveri gerektiğini vurgulamaktadır.

Bu iki katılımcının görüşleri, sporcuların dini inançları ile spor yapma süreçlerinin bazen zorluklarla karşılaştığını göstermiştir. Sporcular, dini inançlarını koruyarak aynı zamanda aktif spor hayatlarına devam etmek için çeşitli stratejiler geliştirmek ve denge sağlamak durumundadırlar.

3.9.3. Esneklik ve Uyum

Tablo 34. Esneklik ve uyum kategorisine ilişkin bulgular

Katılımcı	Görüş
K1	“Eğer istersek bizi olumsuz anlamda etkilemesine müsaade etmeyiz. Kişi kendisi istedikten sonra herhangi bir engel yok.”
K3	“Aktif spor yapıyor olmanın, dini hayatımı etkilemediğini düşünüyorum. İnsan istediği her şeyi antrenman düzenine ekleyebilir, bu sadece fırsat yaratmakla ilgili.”
K4	“Tesettürlü olarak spor yapmamıza engel olacak bir şey yaşamadım. İnsan her konuda olduğu gibi bu konuda da çabalamalı ve istediği şeyleri uyumlu bir şekilde yürütebilir.”

Tablo 34’te, K1, K3 ve K4 katılımcılarının spor ve dini hayatları arasındaki ilişkiyi nasıl değerlendirdikleri görülmektedir. K1, spor ve dini hayatın birbirini olumsuz etkilemediğini belirtmiş, kişinin istediği takdirde bu iki alanı uyumlu bir şekilde bir arada yürütebileceğini ifade etmiştir. Bu görüş, sporcuların kendi istek ve çabalarıyla dini hayatlarını etkili bir şekilde yönetebileceklerini vurgulamaktadır. K3, aktif sporun dini hayatını etkilemediğini düşünmekte ve insanların istedikleri her şeyi antrenman düzenine uygun şekilde entegre edebileceğini söylemektedir. Burada önemli olanın kişinin istek ve çabası olduğu söylenebilir. K4, tesettürlü olarak spor yapmanın hiçbir engel teşkil etmediğini belirtmiş, sporcuların her konuda olduğu gibi bu alanda da çaba göstererek istedikleri şeyleri uyumlu bir şekilde gerçekleştirebileceğine değinmiştir.

Bu katılımcıların görüşleri, spor ve dini hayat arasında bir uyumun mümkün olduğunu ve kişinin kendi çabası ve isteğiyle bu uyumu sağlayabileceğini vurgulamaktadır. Bu da, dini inançları olan sporcuların spor yaparken dini değerlerine uygun bir şekilde hareket edebileceğini gösteren önemli bir perspektiftir.

Bu veriler, sporda tesettür ve dini hayatın sporcuların deneyimlerine nasıl etki ettiğine dair farklı perspektifleri ortaya koymaktadır. Katılımcıların görüşleri, sporun dini hayat üzerinde hem olumlu hem de olumsuz etkileri olduğunu göstermektedir. Olumlu Etki kategorisinde yer alan katılımcılar, sporun dini hayatlarına olumlu etkileri olduğunu ifade etmişlerdir. Örneğin, K5, sporun ibadetlerini düzenli bir şekilde yapmasına ve disiplinli hareket etmesine yardımcı olduğunu belirtmektedir. Bu durum, sporun bir yaşam tarzı olarak benimsenmesinin, düzenli bir hayat sürmeye ve ibadetlerle uyumlu bir şekilde hareket etmeye yardımcı olabileceğini göstermektedir.

Esneklik ve Uyum kategorisindeki katılımcılar, spor ve dini hayatın birbirini olumsuz etkilemediğini vurgulamışlardır. K1, kişinin kendi istekleri doğrultusunda spor ve dini hayatı uyumlu bir şekilde dengeleyebileceğini söylemektedir. K3 ise sporun dini hayatını olumsuz yönde etkilemediğini düşündüğünü ve spor düzenine istediği şeyleri ekleyebileceğini belirtmektedir. Bu katılımcılar, sporcuların esneklik ve uyum becerilerini kullanarak, spor ve dini hayatlarını birlikte yürütebileceklerini ifade etmektedir. Ancak, Olumsuz Etki kategorisinde yer alan katılımcılar, sporun dini hayatlarını olumsuz yönde etkileyebileceğine dair bazı sıkıntıları dile getirmişlerdir. Örneğin, K6, müsabaka ve antrenman dönemlerinde oruç tutmanın zorluğundan bahsetmiştir. Bu, ramazan ayında sporcuların performans ve sağlık düzenlemeleriyle oruç tutmanın çelişebileceğini göstermektedir. K7 de, spor yaparken namaz saatlerine denk gelmenin ve yorgunluktan dolayı abdest alma zorluğu yaşamının bazı sıkıntılara yol açtığını ifade etmiştir.

Sporda tesettür ve dini hayat temasına genel olarak bakıldığında sporcuların dini inançları ile spor hayatlarını uyumlu bir şekilde sürdürmek için farklı stratejiler geliştirdikleri ve bu dengeyi sağlamak için esneklik ve özveri gerektiği görülmektedir. Ayrıca, sporcuların dini hayatlarını olumlu bir şekilde etkilemek için disiplin ve düzeni spor yaşamlarına entegre etmeleri önemli bir husustur. Her bireyin dini inançlarına uygun bir şekilde spor yapabilmeleri için toplumsal destek ve esneklik önemlidir.

3.10. Tesettür ve Spor: Uyum ve İkilemler

3.10.1. Kıyafet ve Tesettürle İlgili İkilemler

Tablo 35. Kıyafet ve tesettürle ilgili ikilemler kategorisine ilişkin bulgular

Katılımcı	Görüş
K2	“Kıyafet hususuna takılıyorum. Sporü halihazırda profesyonel olarak devam ettirmiyorsam sebebi sadece budur.”
K8	“Giysilerin tesettüre uygun olmadığı için bazı tereddütler yaşadım.”
K9	“Giyinişimi tesettüre göre uyarlayabiliyorum ama sporumu yaparken bazı hareketler vücut hatlarımı belli edebiliyor.”

Tablo 35 katılımcıların tesettür ve spor arasındaki ilişkiye dair deneyimlerini ve düşüncelerini yansıtmaktadır. Katılımcılar arasında benzer ve farklı deneyimler ve düşünceler bulunmaktadır.

K2, sporu profesyonel olarak devam ettirmemesinin sebebinin kıyafetlerle ilgili hassasiyeti olduğunu ifade etmektedir. Bu, tesettüre uygun spor kıyafetlerin eksikliği veya bulunmasının zorluğu konusunda bir sıkıntı yaşamış olabileceğini göstermektedir. Ayrıca kariyeri pahasına dini sorumluluklarına verdiği önemi de görmek mümkündür. Bu durum kimlik inşasında dünyevi olarak önemli olguların inanç gereklerinin önüne geçmediğini bir kanıtı olabilir. K8, tesettüre uygun giysilerin eksikliği nedeniyle spor yaparken tereddütler yaşadığını ifade etmiştir. Bu, tesettürlü kadın sporcuların uygun giysiler bulmakta zorlandıklarını ve bu durumun spor yapma motivasyonunu olumsuz etkileyebileceğini göstermektedir. K9, giyinişini tesettüre uygun bir şekilde ayarlayabildiğini ancak spor yaparken bazı hareketlerin vücut hatlarını belli edebildiği için ikilemler yaşadığını ifade etmiştir. Bu, spor yaparken vücut hatlarının belirginleşmesi veya giyimde uygunluk konusunda bazı zorluklar yaşandığını göstermektedir. Tesettürlü kadın sporcular için sporun gerektirdiği hareketlerle uyumlu kıyafetlerin sağlanması ve bu tür ikilemlerin minimize edilmesinde önemli olacaktır. Bunların yanında katılımcıların deneyimleri, tesettür ve sporun uyumunu göstermektedir. Tesettürüne uygun spor yapmak isteyen kadın sporcular, giyim ve kıyafetlerle ilgili bazı zorluklar yaşayabilmekte ve bu durum spor yapma deneyimlerini etkileyebilmektedir.

3.10.2. Karışık Cinsiyet Ortamları ve Dini Yükümlülükler

Tablo 36. Karışık cinsiyet ortamları ve dini yükümlülükler kategorisine ilişkin bulgular

Katılımcı	Görüş
K3	“Kadın ve erkeğin aynı ortamda bulunması uygun değil. Antrenman yaparken erkek arkadaşlarımız partnerlerimiz oluyor.”
K6	“Dinen kadın ve erkeğin birlikte aynı ortamlarda olmasının doğru olmadığını biliyorum. Bu noktada ikilemde kaldığım durumlar oluyor.”

Tablo 36’deki katılımcıların görüşleri, spor yaşantılarındaki cinsiyet ayrımı ve dini yükümlülüklerle ilgili çelişkileri yansıtmaktadır.

K3, kadın ve erkek sporcuların aynı ortamda bulunmasının uygun olmadığına inanmaktadır ve antrenmanlarda erkek arkadaşlarının partnerleri olmasının dini açıdan sorunlu olduğunu düşünmektedir. Bu görüş, kadın ve erkek sporcuların karışık ortamlarda bir arada olmalarının dini açıdan uygun olmadığını ve bu nedenle karşı cinsle olan temasın sıkıntı yarattığını vurgulamaktadır. K6 ise dini açıdan kadın ve erkeklerin aynı ortamlarda bulunmaması gerektiğini bildiğini ve bu nedenle spor yaparken ikilem yaşadığını ifade etmektedir. Bu görüş, dini yükümlülüklerin spor yaşantısındaki karışık cinsiyet ortamları nedeniyle çelişebileceğini göstermektedir. Her iki katılımcının görüşleri, sporun sosyal etkileşimleri ve dini inançlar arasında denge kurma konusundaki hassasiyeti yansıtmaktadır. Bu tür ikilemler, sporcuların dini değerlerine bağlı kalırken spor yapma isteklerini ve sporu hayatlarının bir parçası olarak devam ettirme isteğini de göstermektedir.

3.10.3. Vücut Hatları ve Sporun Tesettüre Uygunluğu

Tablo 37. Vücut hatları ve sporun tesettüre uygunluğu kategorisine ilişkin bulgular

Katılımcı	Görüş
K5	“Boynumuzun gözükmesi müsabakalarda doktorun işte gelip omzuna falan bakabilmesi. Bunlar düşündürüyor beni.”
K8	“Tayt giyiyorum tesettüre uygun değil gibi düşünüyorum. Bu noktada sıkıntı yaşadığım oluyor.”
K10	“Tayt giyiyoruz, tesettüre çok uygun olduğunu düşünmüyorum ve ne için bu fedakârlık dediğim zamanlar oluyor.”

Tablo 37’de verilen katılımcıların görüşlerinden anlaşıldığı üzere, sporcuların tesettürle ilgili kıyafet ikilemleri ve dini yükümlülüklerle uyum sağlamak konusunda bazı düşünceleri bulunmaktadır. K5, müsabakalarda kıyafetlerinin dikkat çekebileceği ve doktorların bakımı sırasında sorun yaşayabileceği endişesiyle spor yaparken tesettürünü korumakta zorlandığını ifade etmektedir. K8, tayt giydiği için tesettüre uygun olmadığını düşünerek spor yaparken bazı sıkıntılar yaşadığını belirtmektedir. K10, tayt giyerek tesettüre uygun olmadığını düşündüğü zamanlarda fedakârlık yapmak zorunda kaldığını ifade etmektedir. Bu görüşler, tesettürün spor yaşantılarına getirdiği bazı zorlukları ve sporcuların bu konuda yaşadığı ikilemleri yansıtmaktadır. Sporcuların kendilerini rahat ve uygun hissetmeleri için tesettüre uygun kıyafet

seçeneklerinin önemi ve sporun hayatlarının bir parçası olarak devam etmek istemeleri dikkat çeken noktalardır.

3.10.4. Kategori: Sporun Hayatın Bir Parçası Olması

Tablo 38. Sporun hayatın bir parçası olması kategorisine ilişkin bulgular

Katılımcı	Görüş
K1	“İnsan kendi istedikten sonra her şey mümkün. Özel araçlarla müsabakalara gidiyoruz, sen kendin istedikten sonra namaz için arkadaşlarında durup bekleyebiliyor.”
K5	“Tesettürü sonradan kendim bakarak şey yaptım. Spor benim hayatım. Çok seviyorum. Kendimi spor yapmadığım bir hayatın içinde hayal edemiyorum açıkçası.”

Tablo 38’deki görüşler, sporcuların tesettür ve dini inançlarıyla spor yaşantılarını nasıl dengelediğine ve bu konudaki düşüncelerine ışık tutuyor. Her iki sporcu da sporu hayatlarının önemli bir parçası olarak görmekte ve spor yapmadıkları bir hayatı dşnemediklerini ifade etmektedirler. K1, kişinin kendi isteği ve çabasıyla her şeyin mümkün olduğunu vurgulamıştır. Özel araçlarla müsabakalara gitmek ve namaz için arkadaşlarının durup beklemesi gibi düzenlemelerle tesettür ve sporu bir arada yürütmeyi başarmıştır. Bu yaklaşım, kişinin kararlılığı ve çabasının önemini vurgulamaktadır. K5 ise sporu hayatının bir parçası olarak nitelendiriyor ve sporu bırakmanın hayal bile edilemez olduğunu ifade etmektedir. Tesettürü sonradan kendisi için uygun bir şekilde ayarladığını belirterek, sporu bırakmadan tesettürle uyumlu bir yaşam sürdürmeye çalıştığını göstermektedir. Her iki sporcu da kendi içinde çeşitli zorluklar yaşasa da sporu bırakmamak için çaba göstermekte ve kendi tercihlerini tesettür ve sporun bir arada yürütülebileceği şekilde düzenlemeye çalışmaktadır. Bu, sporun yaşamlarında önemli bir yer tuttuğunu ve tesettürün bu tutkuyu engellemediğini göstermektedir.

Bu veriler, tesettür ve spor arasındaki ilişkiye dair çeşitli zorluklar ve ikilemleri ortaya koymaktadır. Tesettürlü sporcuların spor yaparken uygun kıyafet bulma konusunda sıkıntılar yaşadığı ve bazı hareketlerin vücut hatlarını belli edebileceği gözlemlenmektedir. Bu durum, spor kıyafetlerinin tesettüre uygun olmamasının sporcuları etkilediğini ve spor yaparken kendilerini rahat hissetmelerini engellediğini göstermektedir. Ayrıca, katılımcıların sporu hayatlarının bir parçası olarak görmesi ve

sporu bırakmayı düşünmemesi, sporun hayatlarında önemli bir rol oynadığını vurgulamaktadır. Bu durum, tesettürün spor yapmaya olan ilgi ve tutkuyu engellemediğini göstermektedir. Ancak, bazı katılımcılar arasında karışık cinsiyet ortamlarında bulunmanın uygun olmadığına dair düşünceler ve dini yükümlülüklerle uyum sağlamak konusundaki ikilemler görülmektedir.

Tesettürlü sporcuların spor yaparken karşılaştıkları zorluklar, tesettürle sporun bir arada yürütülmesine dair farkındalığı artırmak için önemlidir. Spor dünyası, tesettür ve sporun uyumlu bir şekilde yürütülmesi için daha kapsayıcı ve çeşitlendirilmiş spor kıyafetleri ve spor kuralları üzerinde çalışmalar yapabilir. Aynı zamanda, sporcuların kendi tercihlerine saygı gösterilerek sporun tesettürle uyumlu bir şekilde yaşamlarının bir parçası olmasına destek olunabilir.

3.11. Tesettür ve Spor Alanında Erişilebilirlik ve Farkındalık

3.11.1. Eksikliklerin Yaygınlaştırılması ve Algının Değiştirilmesi

Tablo 39. Eksikliklerin yaygınlaştırılması ve algının değiştirilmesi kategorisine ilişkin bulgular

Katılımcı	Görüş
K1	“Topluma biraz daha tesettürlü kadınların spor yapmasının yadırganacak bir şey olmadığı anlatılabilir. Bu noktada eksik olduğumuzu düşünüyorum. Yaygınlaştırılması gerekiyor.”
K2	“Kalıplaşmış bazı yanlışlar var. Kapalı kişi dar görüşlüdür. Spor yapamaz, eğlenemez, başarılı olamaz diye. Spor dünyasına mı has sadece. Hayır, değil tüm dünyada var.”

Tablo 39’da K1, toplumda tesettürlü kadınların spor yapmasının hâlâ yadırganabildiğini ve bu konuda bir eksiklik olduğunu ifade etmektedir. K1 spor yapma hakkının herkesin eşit olması gerektiğini vurgulamıştır. Kıyafet üretimlerinin sporla uyumlu olması ve bu düşüncenin yaygınlaştırılması gerektiği belirtilmektedir.

K2, kapalı kişilere yönelik yaygın kalıplaşmış yanlışlar olduğuna dikkat çekmiştir. Spor yapmanın sadece spor dünyasına özgü bir şey olmadığını vurgulayarak, tesettürlü kadınların da spor dünyasında yer alabileceğini ve başarıya ulaşabileceğini ifade etmektedir. Bu açıklama, toplumdaki önyargıların spor

dünyasında da bulunabildiğini gösterirken, tesettürlü kadınların spor alanında yer alabilecekleri konusunda cesaretlendirici bir mesaj vermektedir.

3.11.2. Eğitim ve Farkındalık Yaratma

Tablo 40. Eğitim ve farkındalık yaratma kategorisine ilişkin bulgular

Katılımcı	Görüş
K1	“Tabana yaymak gerektiğini düşünüyorum. Seminerler olabilir. Okulları gezip anlatabiliriz. Görerek ulaşılması daha etkili oluyor.”
K5	“Vazgeçmeden, bastırılmaya izin vermeden başarılı olmalıyız. Ben ne kadar başarılı olursam karşı tarafta bu durumu o kadar iyi anlar diye düşünüyorum.”

Tablo 40'ta K1 ve K5'in görüşleri yer almaktadır. Her ikisi de spor ve tesettür konusunda farkındalığın artırılması ve başarıya ulaşmak için çaba harcanması gerektiğine vurgu yapmaktadır.

K1, spor ve tesettür konusunda farkındalığı artırmak için etkili yöntemlerin olduğunu belirtmektedir. Tabana yaymak gerektiğini düşünerek, seminerler düzenlemeyi ve okulları ziyaret ederek bilgi ve deneyimlerini aktarmayı önermektedir. Görerek ulaşılmanın daha etkili olacağına inanması, görsel ve etkileşimli yaklaşımın toplulukların ilgili konuyu daha iyi kavrayabileceği düşüncesini yansıtmaktadır. K5 ise, spor ve tesettür konusunda kararlı ve başarılı olmanın önemini vurgulamaktadır. Vazgeçmeden, bastırmaya izin vermeden başarıya ulaşılması gerektiğini ifade etmektedir. Başarılı olunması durumunda, karşı tarafta bu konunun daha iyi anlaşılacağına inanması, örnek olmanın ve başarıya ulaşmanın önemini vurgulamaktadır. Her iki katılımcının da spor ve tesettür konusunda duyarlılık ve bilinçlendirme çalışmalarının önemine inanması, toplumda daha sağlıklı bir farkındalığın oluşması için akademisyenlerin, sporcuların ve diğer paydaşların aktif bir rol üstlenmesinin gerekliliğine işaret etmektedir.

3.11.3. Kıyafet ve Erişilebilirlik

Tablo 41. Kıyafet ve erişilebilirlik kategorisine ilişkin bulgular

Katılımcı	Görüş
K1	“Kıyafet noktasında da yeterli olduğumuzu düşünmüyorum. Uzun şeylere ulaşmak çok zor.”
K3	“Kıyafet noktasında eksiklikler var. Bunların giderilmesi gerektiğini düşünüyorum. Daha uygun ve ulaşılabilir olmalı bence.”

Tablo 41’de, K1 ve K3’ün kıyafet ve giyim noktasındaki görüşleri yer almaktadır. Her iki sporcu da tesettürle uyumlu ve spor yapmaya uygun kıyafetler bulmanın zor olduğunu ifade etmişlerdir.

K1, kıyafet noktasında yeterli seçeneklerin bulunmadığını ve özellikle uzun giysilere ulaşmanın çok zor olduğunu düşünmektedir. Bu durum, spor yaparken dini yükümlülüklerini yerine getirmek isteyen sporcular için ciddi bir engel olabilir. K3 ise kıyafet noktasında eksiklikler olduğunu belirtmiş ve bu eksikliklerin giderilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Onun görüşü, sporcuların tesettüre uygun ve kolayca ulaşılabilir spor giyim seçeneklerine ihtiyaç duyduğunu yansıtmaktadır. Bu iki sporcu görüşünden anlaşılan, tesettürlü sporcuların uygun kıyafetler bulma konusunda zorluk yaşadığı ve bu noktada seçeneklerin artırılması gerektiğidir.

3.11.4. Spor Branşlarına Uygun Kıyafetler

Tablo 42. Spor branşlarına uygun kıyafetler kategorisine ilişkin bulgular

Katılımcı	Görüş
K7	“Bir dönem Hummel’in uzun bir üstlüğü almıştım. Farklı renklerin üretilmesi, bu tarz şeylerin artırılması için markaya mail atmıştım hatta. Tesettüre uygun şeyler daha çok üretilirse bizler için daha güzel olacak.”
K9	“Çoğu sporda tesettüre göre uygun kurallar yok. Yüzmede atıyorum tesettürlü bir sporcu ben görmedim. Normal kıyafete uygun bir şey yapmadıkları için onlarda sıkıntı olur diye düşünüyorum.”

Tablo 42’deki görüşler, sporcuların tesettürle uyumlu spor kıyafetlerinin eksikliği ve spor branşlarında tesettüre uygun kuralların yetersizliği üzerine düşüncelerini yansıtmaktadır.

K7, kendi deneyimlerinden yola çıkarak spor kıyafetlerinin çeşitlendirilmesi ve tesettüre uygun seçeneklerin artırılması gerektiğini belirtmiştir. Tesettürlü sporcuların daha rahat ve uygun kıyafetler bulmalarının spor yaparken daha keyifli bir deneyim yaşamalarına katkı sağlayacağına dikkat çekmektedir. K9 ise spor dallarında tesettüre uygun kuralların eksikliğine vurgu yapmıştır. Özellikle yüzme gibi sporlarda, tesettürlü sporcular için uygun kıyafet seçeneklerinin bulunmadığını ve bu durumun sıkıntı yarattığını ifade etmiştir.

Bu veriler, tesettürlü sporcuların spor yaparken karşılaştıkları eksikliklerin ve zorlukların varlığını bir kez daha ortaya koymaktadır. Tesettürlü sporcular spor giyimine uygun ve spor yapmaya elverişli kıyafetlerin sınırlı olduğunu belirtmiştir. Bu durum, spor yaparken tesettürlü kadınların kendilerini rahat hissetmediklerini ve dini inançlarına uygun bir şekilde spor yapma ihtiyaçlarını karşılayamadıklarını ortaya koymaktadır. Tesettüre uygun kıyafetlerin ve ekipmanların spor branşlarına göre çeşitlendirilmesi ve erişilebilir hale getirilmesi tesettürlü sporcuların, sporu daha keyifli ve başarılı bir şekilde sürdürebilmeleri için önemli bir adım olacaktır.

Toplumda tesettürlü kadınların spor yapmasının hâlâ yadırganabildiği ve bazı kalıplaşmış yanlış algıların olduğu ifade edilmiştir. Bu durum, spor ve tesettür konusunda farkındalık ve eğitim çalışmalarının yapılmasının önemini vurgulamaktadır. Sporcuların ve toplumun bilinçlendirilmesi, tesettürlü kadınların da spor yapma hakkına sahip olduklarının ve başarılı olabileceklerinin anlaşılmasına katkı sağlayacaktır.

Sporcular, toplumda dini inançları ve spor yapma yetenekleri konusunda yanlış algılarla karşılaştıklarını ifade etmişlerdir. Bu durum, sporun değerlendirilmesinde sadece performansın ve yeteneğin önemli olduğunun altını çizmektedir. Tesettürlü sporcuların spor dünyasına katkı sağlayabileceğini ve başarılı olabileceğini göstermek, algının değiştirilmesi için önemli bir adım olacaktır. Bu nedenle, sporcuların başarıları ve performansları ön planda tutulmalı ve dini inançlarından dolayı dezavantajlı bir konumda değerlendirilmemelidir.

3.12. Dindar Ailelerin Kızlarını Spora Teşvikindeki Farklı Tutumlar ve Spora Teşviki Etkileyen Faktörler

3.12.1. Dindar Ailelerin Kızlarını Spora Teşvik Etmeye Olumlu Bakanlar

Tablo 43. Dindar ailelerin kızlarını spora teşvik etmeye olumlu bakanlar kategorisine ilişkin bulgular

Katılımcı	Görüş
K1	“Dindar aileler kadın antrenör varsa eğer sıcak bakıyoruz. Mesela kız erkek ayrı antrenman yapılmasını talep eden bir grup var. Karma antrenman yapıyorum ama talep edildiğinde ayırda çalıştırabileceğimizi söylüyoruz.”
K2	“Ben gözlerimle arttığına şahidim. Bu zamanda kız çocukları karate bilmeli kendini koruyabilmeli sözünü sıkça duyuyorum. Kadın antrenörlerin sayısının artması da etkili oldu bu artışta.”
K7	“Ben şu an Ağrı'dayım işim gereği. Burada ailelerin biraz daha katı olduğunu söyleyebilirim.”

Tablo 43'teki veriler dikkate alındığında, K1 ve K2 gibi katılımcılar, dindar ailelerin kızlarını spora teşvik etmeye olumlu bakan grup içinde yer almaktadır.

K1, kadın antrenör varlığının dindar ailelerin spora teşvikinde önemli bir etken olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca, kız ve erkek ayrı antrenman yapılmasını talep eden ailelerin olduğunu belirtmektedir. Karma antrenman yaptığı halde, talep edildiğinde ayrı antrenman yapabileceklerini vurgulayarak, bu ailelerin taleplerine saygı gösterdiklerini de ifade etmektedir. K2 ise gözlemlediği kadarıyla dindar ailelerin kızlarını spora teşvik etme eğilimlerinin arttığı görülmektedir. Kendi deneyimlerinden yola çıkarak, kız çocuklarının spor yapmasının onları kendini koruma ve savunma açısından güçlü kılacağına dair bir farkındalık olduğunu vurgulamıştır. Kadın antrenörlerin sayısının artmasının da bu artışta etkili olduğunu ayrıca ifade etmiştir. K7 ise şu an bulunduğu Ağrı'da dindar ailelerin biraz daha katı olduğunu belirtmektedir. Bu ifade, farklı bölgelerdeki ailelerin spora teşvik konusundaki farklı tutumlarının olduğunu gösterebilir.

Genel olarak, katılımcılar arasında dindar ailelerin kızlarını spora teşvik etme konusunda farklı düşüncelerin olduğu görülmektedir. K1 ve K2 gibi katılımcılar pozitif bir eğilim olduğunu dile getirirken, K7 farklı bir deneyimden bahsetmektedir. Bu, bölgesel ve sosyal farklılıkların teşvik eğilimleri üzerinde etkili olabileceğini

göstermektedir. Bu tarz durumların bireylerin kimlik inşa süreçlerini etkileyebileceği düşünülmektedir.

3.12.2. Dindar Ailelerin Kızlarını Spora Teşvik Etmeye Olumsuz Bakanlar

Tablo 44. Dindar ailelerin kızlarını spora teşvik etmeye olumsuz bakanlar kategorisine ilişkin bulgular

Katılımcı	Görüş
K6	“Ayıp bir şeymiş gibi bakıyorlar spor yapmaya. Spor yapmanın kızlara uygun olmadığını düşünüyorlar.”
K9	“Bazı muhafazakâr aileler bence kızlarına baskı yapıyorlar gitme etme tarzı.”

Tablo 44’te, dindar ailelerin kızlarını spora teşvik etmeye olumsuz bakanlar kategorisinde yer alan iki katılımcının görüşleri yer almaktadır.

K6, dindar ailelerin kızlarını spora teşvik etme konusunda olumsuz bir tutuma sahip olduğunu belirtmiştir. Onların spor yapmaya ayıp bir şeymiş gibi baktığını ve sporun kızlara uygun olmadığı düşüncesinin yaygın olduğunu ifade etmiştir. Bu görüş, bazı toplumsal ve kültürel normlarda sporun kadınlar için uygun görülen bir faaliyet olmadığını göstermektedir. Bu tür düşünceler, sporun kadınlar için toplumsal beklentilere uygun bir aktivite olarak görülmemesi ve kadınların sadece belirli rollerle sınırlı olması gibi cinsiyetle ilgili stereotiplerin etkisini yansıtmaktadır. K9 ise dindar ailelerin kızlarına spora yönelik baskı yaptığını ve gitme etme konusunda kısıtlamalar getirdiğini düşündüğünü ifade etmiştir. Bu görüş, bazı muhafazakâr ailelerin kızlarının spor yapmasını engelleyici bir tutum sergilediğini ortaya koyabilir. Bu engellemelerin arkasında kadın ve erkeklerin aynı spor salonlarını kullanması ve kadın antrenörlerin tercih edilmesi gibi cinsiyetle ilgili ön yargılar olabilir. Ayrıca bu tür baskılar, kız çocuklarının spora katılımını kısıtlayarak, onların potansiyellerini ve yeteneklerini keşfetme fırsatlarını sınırlayabilir. Tablo 45, dindar ailelerin kızlarını spora teşvik etmeye olumsuz bakanların, sporun kadınlara uygun olmadığı ve toplumsal cinsiyet normlarının etkili olduğu düşüncelerine sahip olduklarını göstermektedir.

3.12.3. Dindar Ailelerin Kızlarını Spora Teşvik Etme Durumu ile İlgili Karışık Görüşlere Sahip Olanlar

Tablo 45. Dindar ailelerin kızlarını spora teşvik etme durumu ile ilgili karışık görüşlere sahip olanlar kategorisine ilişkin bulgular

Katılımcı	Görüş
K4	“Genel olarak sporlarda kıyafetlerden dolayı ve kadın hoca arayışından dolayı dindar ailelerin kızlarını spora teşvik etme durumu değişebiliyor.”
K5	“Teşvik etmiyorlar. Ama onlara da bazı noktalarda hak veriyorum. Sporcu dünyasında yaşananlar bazı kötü şeyleri hepimiz duyuyoruz.”
K10	“Spor salonlarının kadın ve erkeklerin ortak kullanım alanı olduğu için, insanlar ön yargıyla yaklaşabiliyor. Kadın antrenör aranabiliyor. Çok sıcak bakmıyorlar o yüzden.”

Tablo 45’te dindar ailelerin kızlarını spora teşvik etme durumu ile ilgili karışık görüşlere sahip üç farklı katılımcının görüşleri yer almaktadır. Her bir katılımcı farklı deneyim ve gözlemlere dayanarak, dindar ailelerin kızlarını spora yönlendirmesi konusundaki tutumlarının nasıl değiştiğini anlatmaktadır.

K4, sporlarda kıyafetlerin ve kadın hoca arayışının dindar ailelerin kızlarını spora teşvik etme durumunu etkileyebileceğini ifade etmektedir. Sporun bazı dallarında kullanılan kıyafetler, muhafazakâr ailelerde çekincelere neden olabilmektedir. Ayrıca, kadın hoca arayışı da dindar ailelerin spora olan yaklaşımını etkileyen bir faktör olabilir. Kadın antrenörlerin azlığı veya eksikliği, bazı ailelerin kızlarını spora gönderme konusunda tereddüt yaşamasına yol açabilir. Bu görüş, sporun yapısından ve sporda cinsiyetin önemine ilişkin toplumsal algılardan kaynaklanan karışıklığı yansıtmaktadır. K5, dindar ailelerin kızlarını spora teşvik etme konusunda olumsuz bir görüşe sahiptir. Ailelerin sporda yaşanan olumsuz olaylar ve kötü deneyimler nedeniyle çekinceler yaşadığını belirtmektedir. Bu durumda aileler, kızlarını spor yapmaktan alıkoyarak onları olumsuz deneyimlerden korumak isteyebilirler. Bu görüş, sporda yaşanan olumsuz olayların ve ailelerin endişelerinin spora katılımı etkileyebileceği gerçeğini yansıtıyor. K10, spor salonlarının kadın ve erkeklerin ortak kullanım alanı olduğu ve kadın antrenör arayışının bazı dindar ailelerin spora yönelik ön yargılarına neden olduğu görüşünü dile getirmiştir. Spor salonlarının cinsiyetle ilgili hassasiyetler yaratabileceği ve kadın antrenörlerin azlığının dindar ailelerin spora teşvik etme konusunda bir endişe kaynağı olabileceği ifade edilmiştir. Bu üç farklı katılımcının görüşleri, dindar ailelerin kızlarını spora

teşvik etme konusunda karmaşık ve çeşitli düşüncelere sahip olduklarını göstermektedir. Sporun cinsiyetle ilişkilendirilen yönlerinin ve kadın antrenörlerin sayısının dindar ailelerin kararlarını etkileyebileceği anlaşılmaktadır. Ayrıca, sporun olumsuz deneyimler ve spor salonlarındaki ortak kullanım alanları gibi faktörlerin de dindar ailelerin kızlarını spora teşvik etme durumunu etkileyebileceği gözlemlenmektedir.

Bu veriler, dindar ailelerin kızlarını spora teşvik etme konusunda farklı düşüncelerin ve faktörlerin etkili olduğunu göstermektedir. Spor tesislerinin imkanları, kadın antrenör ve başarılı kadın sporcuların varlığı dindar ailelerin kızlarını spora teşvikinde önemli bir tutum nedeni olduğunu ortaya koymuştur.

3.13. Tesettürlü Kadın Sporcuların Spor Dünyasında Karşılaştığı Zorlukların Aşılması İçin Öneriler

3.13.1. Kıyafet Değişikliği ve Çeşitlilik

Tablo 46. Kıyafet değişikliği ve çeşitlilik kategorisine ilişkin bulgular

Katılımcı	Görüş
K1	“Önce kıyafetten başlardım değiştirmeye. Çeşit çeşit şeyler üretirdim. Daha ulaşılabilir hale getirirdim.”
K3	“Spor dünyasında kıyafet kurallarını değiştirmek isterdim. Tesettürlü sporcularında içerisinde rahat hissedeceği şeyler üretirdim.”

Tablo 46, tesettürlü kadın sporcuların spor dünyasında karşılaştıkları kıyafetle ilgili zorluklara dikkat çekmektedir. K1 ve K3, kıyafet konusundaki değişiklik ihtiyacını vurgulamıştır. K1, kıyafetlerde çeşitlilik ve erişilebilirlik konularında değişiklikler yapılmasını önermektedir. Farklı tarzlarda ve çeşitlerde spor kıyafetlerinin üretilerek tesettürlü kadın sporcuların ihtiyaçlarına daha uygun seçenekler sunulması istenmiş aynı zamanda bu kıyafetlerin daha kolay ulaşılabilir olmasının da önemli olduğunu vurgulanmıştır. K3 ise tesettürlü sporcuların rahat hissedeceği kıyafetlerin üretilmesini önermektedir. Spor dünyasındaki kıyafet kurallarının, tesettürlü sporcuların ihtiyaçlarına uygun şekilde revize edilmesini ve onlara rahatlık sağlayacak tasarımların düşünülmesini arzulamaktadır. Bu iki katılımcının görüşleri, tesettürlü kadın sporcuların spor yaparken kıyafet konusunda

karşılaştığı sıkıntıları gözler önüne sermekte ve spor dünyasında daha inklüzyoncu ve çeşitliliği destekleyen adımların atılmasının önemini vurgulamaktadır.

3.13.2. Eğitim ve Antrenör Desteği

Tablo 47. Eğitim ve antrenör desteği kategorisine ilişkin bulgular

Katılımcı	Görüş
K1	“Kadın grubuna daha çok eğitim verilmesini sağılardım. Kadın antrenör sayısının artması için eğitim anlamında kadınlarımızı daha çok desteklemek isterdim.”
K5	“Kadın antrenör sayısını arttırmak adına çalışmalar yapılabilir.”

Tablo 47, katılımcıların eğitim ve antrenör desteği konusunda sahip oldukları düşünceleri yansıtmaktadır. Her iki katılımcı da spor dünyasında kadın sporcuların eğitim ve antrenörlük alanında daha fazla desteklenmesi gerektiğine vurgu yapmaktadır. K1, kadın sporcular için daha fazla eğitim imkânı sağlanmasını ve kadın antrenör sayısının artırılmasını önemsemektedir. Bu düşünce, kadın sporcuların teknik becerilerini geliştirmek ve spor kariyerlerini ilerletmek için daha fazla fırsata erişmelerine yardımcı olmayı amaçlamaktadır. K5 ise kadın antrenör sayısının artırılması gerektiğine dikkat çekmekte, kadın antrenörlerin sporculara rol model olabileceği ve kadın sporcuların ihtiyaçlarına daha iyi anlayış gösterebileceği düşüncesiyle, spor camiasında kadın antrenörlerin varlığının artırılmasının önemli olduğunu ifade etmektedir. Bu iki görüş de kadın sporcuların eğitim ve antrenörlük süreçlerinde daha fazla desteklenmesi, fırsat eşitliğinin sağlanması ve kadınların spor dünyasında daha aktif ve etkin rol alması yönündeki çabaların önemine işaret etmektedir. Bu durumun aslında kadının toplumda daha ön planda yer almasına ve spor alanında diğer kadınlar açısından daha aktif olması gerektiğine işaret ettiği düşünülmektedir.

3.13.3. Toplumsal Algı ve Önyargıların Değiştirilmesi

Tablo 48. Toplumsal algı ve önyargıların değiştirilmesi kategorisine ilişkin bulgular

Katılımcı	Görüş
K6	“İnsanların bakış açısını değiştirmek isterdim. Önyargıyla yaklaşımdan herkesi olduğu gibi kabul eden bir toplum olabilmeyi başarabiliriz bence.”
K7	“Ön yargıları değiştirmek isterdim. Kişinin sporuyla tesettürlü olmasının bir ilgisi olmadığını, başarının sadece yetenekten geldiğini insanlara tam anlamıyla benimsetebilmek isterdim.”

Yukarıdaki Tablo 48’de hem K6 hem de K7, toplumsal algı ve önyargıların spor dünyasında tesettürlü kadın sporcuların karşılaştığı önemli bir sorun olduğunu vurgulamaktadır. K6, insanların kadın sporcuları ön yargıyla değil, olduğu gibi kabul eden bir toplum olmalarını hedeflemektedir. Sporcuların tesettürlü olup olmamasının başarılarına etki etmemesi gerektiğini düşünmektedir ve toplumsal bakış açısının değişmesini istemektedir. K7 ise toplumda var olan ön yargıları değiştirme isteğiyle benzer bir görüş belirtmiştir. Ona göre, kişinin spor yapma kabiliyeti ve başarısı tesettürlü olup olmamasıyla ilgili değildir ve insanlara bu konuda tam anlamıyla farkındalık kazandırılması gerektiğini düşünmektedir. Her iki katılımcının görüşleri, spor dünyasında tesettürlü kadın sporcuların maruz kaldığı ön yargıları ve bu algıların değiştirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

3.13.4. Kadınların Özel Alanlara ve Gereksinimlere Erişimi

Tablo 49. Kadınların özel alanlara ve gereksinimlere erişimi kategorisine ilişkin bulgular

Katılımcı	Görüş
K6	“Tesettürlü olsun olmasın herkes için spor salonlarında mescitler bulunmasını isterdim. Kadınlar için daha özel alanlar bulunsun isterdim. Soyunma odalarını kadın erkek olarak ayırırdım.”
K10	“Kadınlara özel alanlar yarattırdım. Kadın erkek diye bir ayırım yok soyunma odalarında. Buda bizler için zor oluyor.”

Tablo 49’a göre iki katılımcının, spor salonlarında kadın sporcuların ihtiyaçlarına uygun özel alanların oluşturulması gerektiği konusunda hemfikir

oldukları görülmektedir. K6, herkesin spor salonlarında, tesettürlü veya tesettürsüz, ibadet ihtiyacını karşılayabileceği mescitlerin bulunmasını önemli bulmakta, ayrıca kadınlar için daha özel alanların oluşturulmasının önemine vurgu yapmaktadır. Bunun yanı sıra, soyunma odalarının kadın ve erkek olarak ayrılması gerektiğini ifade etmektedir. K10 ise kadınlara özel alanların oluşturulmasının önemine dikkat çekmekte ve soyunma odalarında kadın ve erkek ayrımının yapılmamasının kendileri için zorluklar doğurduğunu belirtmektedir. Bu tür hassasiyetlerin spora katılımı kısıtlayıcı olabileceği düşünülmektedir.

3.13.5. Güvenlik ve Sorunlarla Mücadele

Tablo 50. Güvenlik ve sorunlarla mücadele kategorisine ilişkin bulgular

Katılımcı	Görüş
K8	“Jimnastikte çok fazla olay oluyor dedim ya. Amerika jimnastik federasyonunda çok ciddi cinsel istismarlara maruz kalmıştı kadın sporcular. Bunun engellenmesi için çabalandım.

Tablo 50’ye göre K8, jimnastik dünyasında ciddi sorunlar olduğunu ve özellikle Amerika jimnastik federasyonunda kadın sporcuların cinsel istismara maruz kaldığını ifade etmiştir. Bu tür olayların yaşanmaması ve sporcuların güvenliği için önlemler alınması gerektiğini özellikle vurgulamıştır. Ayrıca, bu tür sorunların engellenmesi için çaba göstermeye hazır olduğunu da ifade etmiştir. Burada ifade edilen sorunun yalnızca dindar bireylerin değil tüm toplumun ilgisini ve katılımını sekteye uğratacak bir durum olduğu görülmektedir. Bu bakımdan elzem tüm hassasiyetlerin gösterilmesi gereken bir durum olduğu da aşikardır. Bu ve buna benzer durumlar bireylerin kimlik inşasında kapanması zor yaralar açabilir.

Yukarıdaki veriler, tesettürlü kadın sporcuların spor dünyasında karşılaştığı zorlukları ele almakta ve çözüm önerileri sunmaktadır. Katılımcılar, kıyafet değişikliği ve çeşitlilik, eğitim ve antrenör desteği, toplumsal algı ve önyargıların değiştirilmesi, kadınların özel alanlara ve gereksinimlere erişimi, güvenlik ve sorunlarla mücadele konularında farkındalık ve değişim isteyen görüşlere sahiptirler. Karşılaşılan zorluklar her zaman bireylerin kimlik inşa süreçlerinde önemli bir yere sahiptirler. Çünkü

bireylerin yaşanan olaylar karşısında tutum ve davranışlar geliştirdikleri aşikar görünmektedir.

3.14. Tesettürlü Kadın Sporcuların Toplumsal Katılımı ve Desteklenmesi

3.14.1. Olumlu Tutum ve İnançlar

Tablo 51. Olumlu tutum ve inançlar kategorisine ilişkin bulgular

Katılımcı	Görüş
K1	“Ben tesettürlü sporcularıma ve kardeşlerime sporu bırakmamalarını tavsiye ediyorum. Başarılı olabiliriz, zincirin halkalarını genişleterek daha güçlü olabiliriz. Daha çok küçük çocuklara ulaşarak sporu daha yaygın hale getirebiliriz. Hepimize çok iş düşüyor. Biz tesettürlü sporcular olarak başarılı olursak bizden sonra gelenlere de örnek oluruz. Biz istersek her şey mümkün.”
K2	“Tesettürü sporda taşıırken ahlakı da taşımamız gerektiğini düşünüyorum. Tesettüre yakışır şekilde devam etmemiz gerektiğini düşünüyorum. Hem sporcu kimliğimize yakışır şekilde davranıp hem de tesettürümüze sahip çıkabilmeliyiz.”
K3	“Ben tesettürlü bir kadın sporcu olarak uzun süredir böyle olduğum için uyum sağladım. Ama bu konuyla ilgili çalışmalar yapılabilir mesela. Ben küçüklerime üstlerim bana daha fazla ulaşabilse ve endişeler giderilse çok güzel olabilir. Fikir alışverişi yapılarak tesettürle de spor yapılabileceği gösterilebilir. Bunun dışında söylemek istediğim bir şey yok.”

Tablo 51’de üç tesettürlü kadın sporcu, kendi görüşlerini paylaşmış. K1, tesettürlü sporcuların başarılı olabileceğine inanmakta ve daha genç kuşaklara örnek olmaları gerektiğini vurgulamaktadır. Aynı zamanda sporun daha yaygın hale getirilmesi için çaba harcanması gerektiğini de ifade etmektedir. K2, tesettürü sporda taşıırken ahlakın da önemli olduğunu düşünmektedir. Sporcu kimliğine uygun davranışlar sergilemenin yanı sıra tesettüre uygun bir şekilde hareket etmenin önemine de vurgu yapmaktadır. Bu durum Mevlana’nın “ya olduğun gibi görün ya da görüldüğün gibi ol” sözünün karşılığını tam olarak yansıtmaktadır ve dini inancın önemli bir kıstasıdır. K2’nin kimliğe uygun davranışlardan bahsetmesinden dolayı dini sorumluluk ve görevlerini çok önemsendiği düşünülmektedir. K3, uzun süredir tesettürlü bir kadın sporcu olarak spor ortamına uyum sağladığını ifade etmektedir. Ancak, tesettürle spor yapmanın daha yaygın hale getirilmesi için çalışmaların yapılması gerektiğini düşünmektedir. Küçük sporcuların daha fazla desteklenmesi ve

endişelerinin giderilmesi için fikir alışverişinin önemli olduğunu vurgulamaktadır. Bu katılımcıların görüşleri, tesettürlü kadın sporcuların spor dünyasında karşılaştıkları zorluklara dikkat çekmekte ve bu zorlukları aşmak için çeşitli çözüm önerileri sunmaktadır.

Tesettürlü kadın sporcuların deneyimleri, literatürde ele alınan bazı zorluklar ve fırsatlarla paralellik göstermektedir. Khalil (2018) ve Dagkas, Benn ve Knez (2014)'in araştırmaları, tesettürlü sporcuların hem başarılı olabileceğini hem de genç kuşaklara ilham verebileceğini vurgulamaktadır. Özellikle, Jiwani ve Rail (2010) ve Ali (2005), sporun yaygınlaştırılması, ahlaki değerlere uygun hareket etme ve genç sporcuların desteklenmesi gibi konuların önemine dikkat çekmiş bu bağlamda, toplumun ve spor kuruluşlarının tesettürlü kadın sporcuları daha kapsayıcı bir şekilde desteklemesi gerektiğini ortaya koymuştur.

3.14.2. Özgüven ve Özgürlük

Tablo 52. Özgüven ve özgürlük kategorisine ilişkin bulgular

Katılımcı	Görüş
K8	“Özgüvenli olsunlar. Tesettür asla bir engel değil. Hatta bu noktada çoğu zaman örnek oluyoruz. Farklı ülkelerde de insanlarla tanışıp kendimizi anlatma imkânı buluyoruz. Tesettür bir engel değil. Hatta bizi nerede nasıl davranmamız gerektiği noktasında doğru bir şekilde yönlendirdiğini düşünüyorum.”
K9	“Bence insanlar tesettürü bahane edip bir şeylerden vazgeçmesinler. Ya da sporu yaparken tesettürden vazgeçmesinler. Bunu eklemek isterim. Başka bir şey eklemek istediğim yok.”

Tablo 52'deki görüşler, tesettürlü kadın sporcuların perspektifini yansıtmaktadır. Katılımcılar, tesettürün spor yapmaya engel olmadığını vurgulayarak özgüvenli olmanın önemine dikkat çekmektedir. Aynı zamanda tesettürlü sporcuların, farklı ülkelerdeki insanlarla iletişim kurarak kendilerini anlatma şansı bulduğunu ifade etmektedir. Bu durumun, tesettürlü sporcuların özgürlüğünü ve katılımını destekleyen bir perspektif olarak öne çıktığı düşünülmektedir. K8, tesettürlü sporcuların tesettürlerine bağlı kalarak spor yapmalarının önemine vurgu yaparken, K9 ise insanların tesettürü bahane ederek spor yapmaktan veya tesettürlü bir şekilde spor yapmaktan vazgeçmemesi gerektiğini belirtmektedir. Bu ifadelerle katılımcılar, tesettürlü kadın sporcuların özgürlüklerine saygı duyulması ve kendi tercihlerine

uygun şekilde spor yapabilmelerinin önemini vurgulamıştır. Genel olarak, katılımcıların görüşleri, tesettürlü kadın sporcuların özgüvenli bir şekilde spor yapabilmeleri ve kendi kimliklerine uygun bir şekilde spor dünyasında yer almalarının desteklenmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

3.14.3. Çeşitlilik ve Eşitlik

Tablo 53. Çeşitlilik ve eşitlik kategorisine ilişkin bulgular

Katılımcı	Görüş
K5	“Kim nasıl yaşamak istiyorsa öyle yaşasın ve saygı duyulsun. Bir sporcu kapalı dövüşmek istiyorsa dövüşebilsin. Kim nasıl giyinmek istiyorsa giyinsin ve özgür olsun. Sporumuzu yargılanmadan yapabilelim istiyorum. Bu kadar söyleyeceklerim.”
K10	“Sadece bizim milli takımlara kadın hoca getirilmiyor mesela. Erkek hocalar oluyor sadece. Onunla ilgili düzeltmeler yapılması gerektiğini söylemek istiyorum. Onun dışında herhangi bir şey yok.”

Tablo 53’te iki katılımcının görüşleri yer almaktadır. K5, özgürlük ve saygı çerçevesinde herkesin istediği gibi yaşayabileceğini ve sporunu yapabileceğini vurgulamaktadır. Kapalı bir şekilde spor yapmak isteyen sporcuların da bu hakkı elde etmesi gerektiğini savunmaktadır. Ayrıca, sporcuların giyimleri veya yaşam tarzları nedeniyle yargılanmaması gerektiğini belirtmektedir. K10 ise kadın hocaların milli takımlara atanmasında eşitsizlik olduğunu ifade etmektedir. Erkek hocaların ağırlıklı olarak tercih edildiğini belirterek bu konuda düzeltmeler yapılması gerektiğini vurgulamaktadır. Eşitlik ilkesine vurgu yaparak kadın spor antrenörlerinin de daha fazla fırsat ve destekle görev alabilmesi gerektiğini dile getirmektedir. Her iki katılımcının da çeşitlilik ve eşitlik konusunda farkındalık yaratmaya yönelik görüşleri bulunmaktadır. Spor dünyasında cinsiyet, giyim veya yaşam tarzı gibi konularda ayrımcılığın önüne geçilerek daha kapsayıcı ve adil bir ortamın oluşturulmasına vurgu yapılmaktadır.

3.14.4. Aile ve Toplum Etkileşimi

Tablo 54. Aile ve toplum etkileşimi kategorisine ilişkin bulgular

Katılımcı	Görüş
K7	Bu konuda ailelerin yeterince bilinçlendirilmesi gerektiğini söylemek istiyorum. Antrenörler olsun, okulda hocalar olsun bu noktada çalışmalar yapmalı. Çocukların ailelerine ulaşıp spora teşvik edilmesi gerektiğini düşünüyorum. Tesettürlü olarak da başarılı olmak mümkün. Kendimizi sınırlandırmamak bizim elimizde. Söyleyeceklerim bunlar.”

Tablo 54’de, K7’nin tesettürlü kadın sporcuların spor dünyasında başarılı olabilmesi için dikkat edilmesi gereken önemli noktalara vurgu yaptığı görülmektedir. Öncelikle ailelerin bilinçlendirilmesinin önemi üzerinde durmaktadır. Ailelerin spora teşvik edilmesi, çocukların spor yapma isteğinin desteklenmesi ve onların yeteneklerine yönlendirilmesi, sporcuların potansiyellerini gerçekleştirebilmeleri açısından hayati bir rol oynamaktadır. Aynı zamanda antrenörler ve okuldaki hocaların da bu konuda etkin rol oynayabileceği belirtilmektedir. Eğitimciler, tesettürlü kadın sporcuların yeteneklerini keşfetmeye ve geliştirmeye yardımcı olmalı, onlara destek vermelidir. Sporun ahlaki ve değerlerle uyumlu bir şekilde icra edilmesi üzerinde de durulmaktadır. K7, tesettürlü kadın sporcuların başarılı olabileceğini ve kendilerini sınırlandırmamaları gerektiğini vurgulamıştır. Tesettürün, sporu yapmak için bir engel olmadığına altı çizilmekte ve başarıya ulaşmak için kişinin kendi inisiyatifi ve çabasının önemine dikkat çekilmektedir. Sonuç olarak, K7’nin görüşü, tesettürlü kadın sporcuların potansiyellerini gerçekleştirebilmeleri için aile, eğitimciler ve spor camiasının desteğinin önemine vurgu yapmaktadır.

4. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Araştırma kapsamında elde edilen veriler, tesettürlü kadın sporcuların spor dünyasında karşılaştıkları çeşitli konulara ve düşüncelere odaklanmış bir analiz sunmaktadır.

Tesettürlü sporcuların spora yönelmesinde aile ve yakın çevrenin önemli bir rolü olduğu görülmüştür. Özellikle aile üyelerinde ve yakın çevredeki bireylerde spora karşı bir ilgi ve eğilim varsa, bunun tesettürlü sporcular üzerindeki etkisi yüksek olmuştur. Bunların yanında okul ve yaz okullarının ve bireyin kendi ilgisi ve merakının da spora yönelmede etkili olduğu görülmüştür.

Katılımcıların kadınlık kimliklerinin yanında tesettürlü bir kadın olarak spor dünyasında bulunmaları giyim, ayrımcılık, adaptasyon ve bunlara benzer birtakım sorunlarla karşılaşmalarına neden olmuştur. Bu sorunların başlarda tesettürlü sporcuları etkilediği görülsede özellikle aile ve yakın çevreden alınan destek ve güven sayesinde bu sorunlarla başa çıkmada başarılı oldukları görülmektedir. Bunun yanı sıra elde edilen bulgular, tesettür ile spor dalının uygunluğu yani spor dalına uygun kıyafetlerin tesettür ile bağdaşık olması, tesettürlü kadın sporcuların spor dalı tercihlerinde önem taşıdığını ortaya koymuştur. Bu bağdaşıklığın olmadığı durumlarda ise tesettürlü sporcuların karşılaştıkları zorluklara karşı dirençli oldukları ve dinî kurallara uymaya kendi değer yargıları ölçüsünde hassasiyet gösterdikleri tespit edilmiştir.

Tesettürlü sporcuların genel anlamda en çok şikâyet ettiği konu kıyafet olsa da bu durumun kendi performanslarını etkilemediğini bildirmişlerdir. Ancak tesettürlü sporcular performanslarını daha özgün, daha rahat ortaya koyabilme adına federasyonların kural ve talimatnamelerinde, kural uygulayıcıların tutumlarında ve organizasyonlarda tesettürlü sporcuları ayrımcılığa uğratabilecek durumların iyileştirilmesini önemli gördüklerini ifade etmişlerdir. Bu tutum ve söylemlerin, tesettürlü sporcuların kendilerini topluma kabul ettirmenin yanında inançlarına ve tutkularına ne kadar bağlı ve kararlı olduklarını da ortaya koyduğu düşünülmektedir.

Katılımcıların görüşleri, tesettürlü sporcuların başarılı olabileceği, örnek olabileceği ve sporun yaygınlaştırılması için aktif rol alabileceği yönünde olumlu bir inanca işaret etmektedir. Özgürlük ve özgüven kavramlarının, tesettürlü kadın

sporcuların kendi kimlikleriyle uyumlu bir şekilde spor yapabilmeleri için önemli olduğu gibi aynı zamanda uluslararası platformlarda da kendilerini ifade edebilmeleri adına kritik olduğu görülmüştür. Tesettürlü sporcuların giyimleri veya yaşam tarzları nedeniyle yargılanmamaları ve eşit şartlarda spor yapmaları gerektiği, çeşitlilik ve eşitlik ilkesinin altını çizen bir diğer önemli bulgudur. Aile ve toplumun desteği, tesettürlü kadın sporcuların karşılaştığı zorlukları aşmalarında kritik bir rol oynamaktadır. Ailelerin bilinçlendirilmesi, tesettürlü sporcuların spor yapma sürecinde daha motive ve desteklenmiş hissetmelerini sağlamaktadır. Aynı zamanda, antrenörler ve eğitimcilerin bu sporculara destek olması, onların spor camiasında daha etkili ve başarılı olmalarına katkı sunmaktadır.

Tesettürlü kadın sporcuların spor dünyasındaki durumları, deneyimleri ve zorlukları, çeşitli faktörlerle şekillenmektedir. Bu sporcuların başarılı olabilecekleri inancı, motivasyonlarını artırmaktadır. Sporun yaygınlaştırılmasında aktif roller alabilecekleri ve bu sayede toplumda daha geniş bir kabul görebilecekleri görülmektedir. Öte yandan, tesettürlü kadın sporcuların kendilerine duydukları özgüven ve özgürlükleri yaşama arzuları, spor performansları üzerinde olumlu bir etki yaratmaktadır. Spor yaparken giydikleri tesettürün, onları engellememesi gerektiği inancı, bu sporcuların daha özgür ve rahat hareket etmelerine olanak sağlamanın yanında onlara inanılmaz bir mücadele azmi de kazandırmaktadır. Spor camiasının çeşitliliğe açık olması ve her bireye eşit davranması gerektiği, tesettürlü kadın sporcuların eşit şartlarda spor yapmalarını teşvik edecektir. Sporcuların giyim tarzları veya yaşam biçimleri nedeniyle yargılanmamalarının, psikolojik olarak daha sağlıklı olmalarına yardımcı olduğu görülmektedir.

Sonuç olarak; spor yaşantısının olumsuz anlamda dinden etkilenmediği, dindar çevre ve aile tutumlarının sporcuların düşünce ve davranış biçimlerini etkilediği, sporcuların kıyafet seçimlerinin sportif ve sosyal yaşantılarını ciddi anlamda olumlu etkilediği, son dönemlerde ise eski dönemlere göre kıyafet sorunsalının giderek değişim gösterdiği tespit edilmiştir. Ayrıca tesettürlü sporcular, spor dünyasında çeşitli zorluklarla karşılaşsalar da olumlu tutumlar, özgüven, toplumsal destek ve çeşitliliğe açık bir spor camiası ile bu zorlukların aşılabileceğini ortaya koymuştur. Spor camiasının ve toplumun bu sporculara sağlayacağı destek, onların potansiyellerini tam anlamıyla gerçekleştirmeleri için kilit bir öneme sahiptir. Üstelik tesettürlü kadın

sporcuların hem dini inançlarından hem de spor faaliyetlerinden vazgeçmemeleri ve onların tesettürleriyle spora devam etmesi gelenek ile modernlik arasında kurulan bağın ve sentezin nadide bir örneği olarak yorumlanabilir.

KAYNAKÇA

- Abalı, N. (2009). *Geleneksellik ve modernizm açısından kılık kıyafet*. İstanbul: İlke Yayınları.
- Abdo, A. (2008). The legal status of hijab in the United States: A look at the sociopolitical influences on the legal right to wear the Muslim Headscarf. *Hastings Race & Poverty LJ*, 5, 441.
- Acar, H. (2019). Türk kültür ve devlet geleneğinde kadın. *İnsan ve İnsan*, 6(21), 395-411.
- Adorno, T. W., Ülner, N., Tüzel, M., Gen, E., ve Bernstein, J. M. (2007). *Kültür endüstrisi kültür yönetimi*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Ağçoban, S. (2016). Kadın olgusunun kültürel gelişimi ve İslam'da kadının yeri üzerine tartışmalar. *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(1), 14-24.
- Akgül, M.H. (2014). *Popüler spor kültürü ve din*. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Aktaş, C. (2006). *Tanzimat'tan 12 mart'a kılık-kıyafet ve iktidar*. İstanbul: Kapı Yayınları.
- Akyüz, V. (1995). *Asr-ı saadette spor*. V. Akyüz (Ed.). Bütün Yönleriyle Asr-Saadette İslam. İstanbul: Beyan Yayınları.
- Albayrak, İ. (2019). *Kadın güreşçilerin spor hayatlarında karşılaştıkları zorlukların incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Alessa, A.S. (2010). *Women's movement in: Kuwait, Egypt, Iran and the UK*. AuthorHouse.
- Ali, S. (2005). Why here, why now? Young Muslim women wearing hijab. *Muslim World-Hartford Then Oxford*, 95(4), 515.
- Alibaz, A., Gündüz, N., ve Şentuna, M. (2006). Türkiye'de üst düzey taekwondo, karate ve kick-boks sporcularının bu spor branşına yönelmelerine teşvik eden unsurlar, yapma nedenleri ve geleceğe yönelik beklentileri. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 4(2), 91-102.
- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S., ve Yıldırım, E. (2010). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri spss uygulamalı*. Sakarya: Sakarya Yayıncılık.
- Amara, M. (2007). Arap dünyası FIFA 2006 Dünya Kupası etrafında seferber olduğunda. *Kuzey Afrika Çalışmaları Dergisi*, 12(4), 417-438.
- Amara, M. (2011). *Sport, politics and society in the Arab world*. Springer.

- Amman, M. T. (2000). *Spor sosyolojisi: Sporda sosyal bilimler*. Birinci Baskı, İstanbul: Alfa Yayınları.
- Aranguren, M. (2021). Hijab-wearing women face interactional discrimination in everyday encounters: two field experiments. *HAL Science Ouverte*. 1-17.
- Arslan, E. (2022). Nitel araştırmalarda geçerlilik ve güvenilirlik. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (51), 395-407.
- Aşkın, M. (2007). Kimlik ve giydirilmiş kimlikler. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(2), 213-220.
- Ata, A. (2012). *16-24 yaş arası dönemde gençlerin kıyafet seçiminde psikolojik ve sosyolojik etkenler*. Yüksek Lisans Tezi. Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Aydın, R. (2018). Türk modernleşmesinde bir görünüm ve değişim temsili olarak kıyafet. *Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 3(6), 48-70.
- Aydoğdu, H. (2004). Modern kimlikte öznenin ölümü. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, (10). 115-147.
- Barbarosoğlu, F. (2006). *Şov ve mahrem*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Barbarosoğlu, F. (2015). *Şov ve mahrem*. İstanbul: Profil Yayıncılık.
- Bauman, Z. (2012). *Sosyolojik düşünmek*. Çev: Pilgir, A.E. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bauman, Z. (2016). *Postmodern etik*. Çev: Türker, A. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bauman, Z. (2018). *Parçalanmış hayat*. Çev: Türkmen, İ. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bauman, Z. (2019). *Kimlik*. Çev: Ünsaldı, L. Ankara: Heretik Yayınları.
- Benn, T., Dagkas, S. ve Jawad, H. (2011). Embodied faith: Islam, religious freedom and educational practices in physical education. *Sport, Education and Society*, 16, 17-34.
- Benn, T., Pfister, G., ve Jawad, H. (2010). *Muslim women and sport*. Routledge.
- Berger, P.L. ve Luckmann, T. (2008). *Gerçekliğin sosyal inşası bir bilgi sosyolojisi incelemesi*. İstanbul: Paradigma Yayıncılık.
- Berktaş, F. (2009). *Tek tanrılı dinler karşısında kadın: Hristiyanlıkta ve İslamiyet'te kadının statüsüne karşılaştırmalı bir yaklaşım*, İstanbul: Metis yayınları
- Berktaş, F. (2013). *Feminist teoride açılımlar*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Bhasin, K. (2003). *Toplumsal cinsiyet*. Çev: Ay, K. İstanbul: Kadav Yayınları.

- Bilgin, N. (1995). *Sosyal psikolojide yöntem ve pratik çalışmalar*, Ankara: Sistem Yayınları
- Bilgin, N. (2007). *Kimlik inşası*. Ankara: Aşina Kitaplar.
- Birol, S.Ş., Bolter, N. D. ve Kipp, L. E. (2018). Sportspersonship coaching behaviours, relatedness need satisfaction, and early adolescent athletes' prosocial and antisocial behaviour. *International Journal of Sport and Exercise Psychology*, 16(1), 20-35.
- Bokser-Liwerant, J. (2003). Küreselleşme ve kolektif kimlikler. *İslami Araştırmalar Dergisi*, 16(2), 281-293.
- Bourdieu, P. (1978). Sport and social class. *Social Science Information*, 17(6), 819-840.
- Bruner, M., Dunlop, W. L., ve Beauchamp, M. R. (2014). A social identity perspective on group processes in sport and exercise. *In Group Dynamics in Exercise and Sport Psychology*, 68-82.
- Büyükaşar, M. (2016). Türk spor basınında cinsiyet ayrımcılığı: Fotomaç ve fanatik gazeteleri örneği. *İnsan ve İnsan*, 3(9), 53-76.
- Büyükoztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş., ve Demirel, F. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Can, Y., ve Kaçay, Z. (2016). Sporcu kimlik algısı ile cesaret ve özgüven duyguları arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Journal of Human Sciences*, 13(3), 6176-6184.
- Canbaz, S. (2004). *Değişen toplumda spor ve din*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Choi, P. Y. L. (2000) *Femininity and the physically active woman*, Routledge.
- Collins, T. (2013). *Sport in capitalist society: A short history*. Abingdon Oxon: Routledge.
- Connolly, W. E. (1995). *Kimlik ve farklılık siyasetin açmazlarına dair çözüm önerileri*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Côté, J. (1999). The influence of the family in the development of talent in sport. *The Sport Psychologist*, 13(4), 395-417.
- Côté, J., Baker, J., ve Abernethy, B. (2007). Practice and play in the development of sport expertise. *Handbook of Sport Psychology*, 3(1), 184-202.
- Côté, J., ve Hay, J. (2002). Children's involvement in sport: A developmental perspective. *Psychological Foundations of Sport*, 489-502.

- Creswell, J. W. (2017). *Araştırma Deseni-Nitel, Nicel ve Karma Yöntem Yaklaşımları*. (S. B. ed.), (Çev.) Ankara: Eğiten Kitap.
- Çakır, S. (2016). *Osmanlı kadın hareketi*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Çaylak, M. (2016). *Değişen tesettür algısı; üniversite gençliği üzerine sosyolojik bir araştırma*. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Dagkas, S., Benn, T., ve Knez, K. (2014). Religion, culture and sport in the lives of young muslim women: International perspectives. In J. Hargreaves & E. Anderson (Eds.), *Routledge handbook of sport, gender and sexuality* (198-206). London: Routledge.
- Dagkas, S., ve Benn, T. (2006). Young Muslim women's experiences of Islam and physical education in Greece and Britain: a comparative study. *Sport, Education and Society*, 11(1), 21-38.
- Deci, E. L., ve Ryan, R. M. (2000). The "what" and "why" of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. *Psychological Inquiry*, 11(4), 227-268.
- Demir, N. Ö. (1999). II. Meşrutiyet dönemi Osmanlı feminizmi. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 16(2), 107-115.
- Demirtaş, H. A. (2003). Sosyal kimlik kuramı, temel kavram ve varsayımlar. *İletişim Araştırmaları*, 1(1), 123-144
- Dong, J. (2003). *Women, sport, and society in modern China: Holding up more than half the sky*. Psychology Press.
- Dökmen, Z. Y. (2010). *Toplumsal cinsiyet*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Dun, S. (2016). Role models in the media and women's sport participation in Qatar. *Nidaba*, 1(1), 48-58.
- Eccles, J. S., ve Harold, R. D. (1993). Parent-school involvement during the early adolescent years. *Teachers College Record*, 94(3), 568-587
- Eime, R. M., Young, J. A., Harvey, J. T., Charity, M. J., ve Payne, W. R. (2013). A systematic review of the psychological and social benefits of participation in sport for children and adolescents: informing development of a conceptual model of health through sport. *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*, 10(1), 1-21.
- El Guindi, F. (1999). *Veil: Modesty, privacy and resistance*. Universe.
- Eliasson, I. (2011). Gendered socialization among girls and boys in children's football teams in Sweden. *Soccer and Society*, 12(6), 820-33.

- Enninger, W. (1998). Giyim. Çev: Özdemir, N. *Millî Folklor*, 92-96.
- Ergun, D. (2000). *Kimlikler kıskacında ulusal kişilik*. Ankara: İmge Kitapevi.
- Farooq Samie, S. ve Sehlikoglu, S. (2015). Strange, incompetent and out-of-place. *Feminist Media Studies*, 15(3), 363-381.
- Fasting, K. ve Pfister, G. (1997). Opportunities and barriers for sport for women in Turkey: A pilot study. *Unpublished manuscript*, Berlin/Oslo.
- Festinger, L. (1954). A theory of social comparison processes. *Human Relations*, 7(2), 117-140.
- Foucault, M. (2005). *Özne ve iktidar*. Çev: Ergüden, R., Akınbay, O. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Fredricks, J. A., ve Eccles, J. S. (2004). Parental influences on youth involvement in sports. *Fitness Information Technology*. 145-164.
- Gentile, B., Boca, S., ve Giammusso, I. (2018). You play like a woman! Effects of gender stereotype threat on women's performance in physical and sport activities: A meta-analysis. *Psychology of Sport and Exercise*, 39, 95-103.
- Giddens, A. (2000). *Sosyoloji*. Çev: Özel, H. ve Güzel, C. Ankara: Ayraç Yayınları.
- Giddens, A. (2012). *Sosyoloji*. Hız: Özdemir, O. İstanbul: Kırmızı Yayınları.
- Gopinathan, P (2020). Women Empowerment through Sports. *Women Empowerment*, 24-32.
- Gould, D., Collins, K., Lauer, L., ve Chung, Y. (2007). Coaching life skills through football: A study of award winning high school coaches. *Journal Of Applied Sport Psychology*, 19(1), 16-37.
- Göka, E. (2006). *İnsan kısım kısım: Toplumlar, zihniyetler, kimlikler*. Ankara: Aşına Kitaplar.
- Gökalt, Z. (2015). *Türkçülüğün esasları*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Göktaş, Z. (1994). *Farklı sosyo-ekonomik yapıdaki ortaöğretim kurumlarında okuyan öğrencilerin spora katılımına etki eden faktörler*. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Ankara.
- Göle, N. (2016). *Modern mahrem; medeniyet ve örtünme*. İstanbul: Metis Yayıncılık.
- Gündüz, A. (2012). Tarihi süreç içerisinde Türk toplumunda ve devletlerinde kadının yeri ve önemi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 5(5), 129-148.
- Güney, S. (2015). *Örgütsel davranış*. İstanbul: Nobel Akademik Yayıncılık.

- Güngör, M. (2013). Giyim kültürü ve giysiye sahip olma arzuları: giyim mandalası. *Ekev Akademi Dergisi*, 17 (54), 205-211
- Gürlek, M., ve Tuna, M. (2018). Sosyal kimlik teorisi açısından örgütsel özdeşleşmenin teorik temelleri. *Yönetim, Ekonomi ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi*, 2(3), 39-48.
- Güvenç, B. (1993). *Türk kimliği, kültür tarihinin kaynakları, kültür bakanlığı yayınları/1549*. Yayınlar Dairesi Başkanlığı İnsanlık Tarihi Dizisi/2, Ankara.
- Hall, M. A. (1988). The discourse of gender and sport: From femininity to feminism. *Sociology of Sport Journal*, 5, 330-340.
- Hall, M. A. (1996). *Feminism and sporting bodies: Essays on theory and practice*. Human Kinetics Publishers.
- Hargreaves, J. (1994). *Sporting females: Critical Issues in The History and Sociology of Women's Sports*. London: Routledge.
- Hargreaves, J. (2006). Sport, exercise, and the female Muslim body: Negotiating Islam, politics, and male power. In *Physical culture, power, and the body*. Routledge.
- Hargreaves, J. (2013). *Heroines of sport: The politics of difference and identity*. London: Routledge
- Hargreaves, J., ve Vertinsky, P. A. (2007). *Physical culture, power, and the body*. London: Routledge.
- Harwood, C., Cumming, J., ve Fletcher, D. (2004). Motivational profiles and psychological skills use within elite youth sport. *Journal of Applied Sport Psychology*, 16(4), 318-332.
- Hastie, P. A., Calderón, A., Rolim, R. J., ve Guarino, A. J. (2013). The development of skill and knowledge during a sport education season of track and field athletics. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 84(3), 336-344.
- Holt, N. L., Black, D. E., Tamminen, K. A., Fox, K. R., ve Mandigo, J. L. (2008). Levels of social complexity and dimensions of peer experiences in youth sport. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 30(4), 411-431.
- Houlihan, B. and Green, M. (2010). *Routledge handbook of sports development*. Routledge.
- Howson, A. (2013). *The body in society*. Cambridge: Polity Press.
- Huntington, S. P. (1993). Why international primacy matters. *International Security*, 17(4), 68-83.

- Hürmeriç, P., ve Baban, E. (2012). Simmel, veblen ve sombart'ın penceresinden hedonik tüketim: Ütopyada negotium ve otium. *Global Media Journal: Turkish Edition*, 2(4). 87-101.
- İci, S. (2019). *Gençlerin kıyafet tercihleri üzerine sosyolojik bir araştırma: cumhuriyet üniversitesi örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.
- İnceoğlu, Y. ve Çoban, S. (2014). *Azınlıklar, ötekiler ve medya*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- James, W. (1963). *The varieties of religious experience*. NewYork: University Boks.
- Jawad, H. (1998). The rights of women in Islam: An authentic approach. *Springer*.
- Jiwani, N., ve Rail, G. (2010). Islam, hijab and young Shia Muslim Canadian women's discursive constructions of physical activity. *Sociology of Sport Journal*, 27(3), 251-267.
- Karaca, F. (2016). *Din psikolojisi*. Trabzon: Eser Ofset Yayınları.
- Kavasoğlu, İ. ve Yaşar, M. (2016). Toplumsal cinsiyet normlarının dışındaki sporcular. *Spor Bilimleri Dergisi Hacettepe*, 27(3), 118-132.
- Kay, T. (2006). Daughters of Islam: Family influences on Muslim young women's participation in sport. *International Review for the Sociology of Sport*, 41(3-4), 357-373.
- Kay, T., ve Spaaij, R. (2012). The mediating effects of family on sport in international development contexts. *International Review for the Sociology of Sport*, 47(1), 77-94.
- Kaya A., ve Kentel, F. (2005). *Euro-Türkler Türkiye ile Avrupa Birliği arasında köprü mü, engel mi?*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi.
- Kaymaz, İ.Ş. (2010). Çağdaş uygarlığın mihenk taşı: Türkiye'de kadının toplumsal konumu. *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, 46, 333-366.
- Khalil, A. A. A. (2018). *In and out: Exploring inclusion and alienation within the sport experiences of hijabi athletes in Ontario*. University of Toronto, Canada.
- Knight, C. J., Boden, C. M., & Holt, N. L. (2010). Junior tennis players' preferences for parental behaviors. *Journal of applied sport psychology*, 22(4), 377-391.
- Knop, P., Theebom, M., Wittcock, H. ve Martelaer, K. (2006). Implications of Islam on Muslim girls' sport participation in western europe. literature review and policy recommendations for sport promotion, *Review and Policy Recommendations for Sport Promotion, Sport, Education and Society*, 1(2), 147-164.

- Koca, C. (2004). Beden Eğitimi Derslerinde Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Yapılandırılması (Construction of Sex Roles in Physical Education). *Kadın Çalışmalarında Disiplinlerarası Buluşma, 3 (Interdisciplinary Meeting in Women's Studies, 3)*, 186-194.
- Koca, C. (2016). *Cinsiyetlendirilmiş bir sosyal alan olarak spor. C. Koca (Editör). Sporun toplumsal cinsiyet halleri içinde*. Ankara: Spor Yayınevi.
- Koca, C. ve Demirhan, G. (2005). Beden eğitimi ve spor alanında toplumsal cinsiyetin yeniden üretimi. *Hacettepe Spor Bilimleri Dergisi*, 16 (4), 200-228.
- Koca, C., Henderson, K. A., Asci, F. H., ve Bulgu, N. (2009). Constraints to leisure-time physical activity and negotiation strategies in Turkish women. *Journal of Leisure Research*, 41(2), 225-251.
- Koca, C., ve Bulgu, N. (2005). *Spor ve toplumsal cinsiyet: genel bir bakış*. Hacettepe Üniversitesi, 1-36.
- Korkmaz, N. H., Şen, G. N., Gökdoğan, Ç., Demir, F., ve Uçar, S. A. (2019). Kadın sporcuların sporu seçme nedenleri. *Ulusal Spor Bilimleri Dergisi*, 3(1), 14-24.
- Lazarus, R. S., ve Folkman, S. (1984). *Stress, appraisal, and coping*. Springer Publishing Company.
- MacClancy, J. (1996). Sport, identity and ethnicity. *American Anthropologist*, 79(4), 1-20.
- Mackintosh, C. ve Dempsey, C. (2017). The British Asian Muslim male sport participation puzzle: an exploration of implications for sport development policy and practice. *Journal of Youth Studies*, 20(8), 974-996.
- MacPhail, A. and Kirk, D. (2006). Young people's socialisation into sport: Experiencing the specialising phase. *Leisure Studies*, 25(1), 57-74
- Madran, H. A. D. (2012). Sosyal kimlik ve ayrımcılık. Çok boyutlu yaklaşımlar. *İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyoloji ve Eğitim Çalışmaları Birimi*, 73-85.
- Marshall, G. (1999). *Sosyoloji Sözlüğü*. Çev: Akınhay O., Kömürcü, D. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Marshall, G. (2005). *Sosyoloji sözlüğü*. Çev: Kömürcü, D. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Marx, K. (1993). *Ekonomi politığın eleştirisine katkı*. Belli, S. Ankara: Sol Yayınları.
- Maxwell, H., ve Taylor, T. (2010). A Culture of trust: Engaging Muslim women in community sport organizations. *European Sport Management Quarterly*, 10(4), 466-483.

- Mernissi, F. (1991). The veil and male elite: A feminist interpretation of women's rights in Islam, transl. *Addison-Wesley Publishing Company*, 156.
- Merriam, S. B. (2015). *Nitel araştırma-desen ve uygulama için bir rehber*. (S. Turan, Çev.) Ankara: Nobel Yayınları.
- Messner, M.A. (2002). *Taking the field: women, men, and sports*. U of Minnesota Press.
- Mumcu, H. E., Acet, M., Kusan, O., Zambak, Ö., ve Koç, M. C. (2017). Examining to see elite sight-disabled athletes according to the dimensions of the scale of motivation in sport. *Journal of Human Sciences*, 14(3), 2590-2600.
- Mumcu, H.E., Çeviker, A. (2018). Investigation of the england and Turkey amputee football teams' success by several factors. *Interdisciplinary Journal of Physical Education and Sport*, 18(1), 49-54.
- Murray, D., ve Howat, G. (2009). The 'enrichment hypothesis' as an explanation of women's participation in rugby. *Annals of Leisure Research*, 12(1), 65-82.
- Nathan, D. A. (2013). *Rooting for the home team*. Chicago: University of Illinois Press.
- Özcan, M. S. Ö., ve Kaya, E. E. (2017). Türk toplumsal hayatında kadının varlığının tarihsel ekseninde sorgulanması. *Turkish Studies*, 12(12), 175-188.
- Özdaşlı, K., ve Akman, H. (2012). İçsel ve dışsal motivasyonda cinsiyet ve örgütsel statü farklılaşması: türk telekomünikasyon aş çalışanları üzerinde bir araştırma. *Visionary E-Journal/Vizyoner Dergisi*, 4(7), 73-81.
- Özdemir, C. (2001). Kimlik ve söylem. *Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2, 107-122.
- Özdemir, M. (2010). Nitel Veri Analizi: Sosyal Bilimlerde Yöntembilim Sorunsalı Üzerine Bir Çalışma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 323-343.
- Özen, Y. ve Gülaçtı, F. (2010). Benlik kavramı ve benliğin gelişimi bilen benliğe gereksinim var mı?. *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(2), 22-37.
- Özkan, F. N. A. (2019). *Sekülerleşmede yeni boyutlar: dindarların sekülerleşmesi süreci*. Doktora Tezi. Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Özlü, H. (2011). Afet İnan'ın Cenevre günleri ve tarih çalışmaları. *Dokuz Eylül Üniversitesi Kuramsal Çalışmalar*, 10(22), 165-187.
- Özüdoğru, B. (2017). *Farklı nesillerde tesettür algısı*. Yüksek Lisans Tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Özyurt, C. (2005). *Küreselleşme sürecinde kimlik ve farklılaşma*. İstanbul: Açılım Kitap Yayınları.

- Pahwa, S. (2021). Styling strength: Pious fashion and fitness on surviving hijab. *Journal of Middle East Women's Studies*, 17(1), 96-116.
- Peek, L. (2005). Müslüman olmak: Dini bir kimliğin gelişimi. *Din Sosyolojisi*, 66(3), 215-242.
- Pehlivan, Z. (2004). Fair- play kavramının geliştirilmesinde okul sporunun yeri ve önemi. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 2, 49-53.
- Pfister, G. (2010). Women in sport–gender relations and future perspectives. *Sport in Society*, 13(2), 234-248.
- Prouse, C. (2015). Harnessing the hijab: the emergence of the Muslim Female Footballer through international sport governance. *Gender, Place & Culture*, 22(1), 20-36.
- Sadeghi, S., Sajjadi, S. N., Nooshabadi, H. R., ve Farahani, M. J. (2018). Social-cultural barriers of Muslim women athletes: Case study of professional female athletes in Iran. *Journal of Management Practices, Humanities and Social Sciences*, 2(1), 06-10.
- Sage, G. H. (1997). Sociocultural aspects of human movement: the heritage of modernism. *Critical Postmodernism in Human Movement, Physical Education, and Sport*, 11.
- Sakallı-Uğurlu, N. (2003). Cinsiyetçilik: Kadınlara ve erkeklere ilişkin tutumlar ve çelişik duygulu cinsiyetçilik kuramı. *Türk Psikoloji Yazıları*, 6 (11-12), 1-20.
- Sarıbay, A.Y. (2002). *Siyasi ekonomik ve kültürel boyutlarıyla küreselleşme*. İstanbul: Ufuk Yayınları.
- Sevinç, K. (2017). İlahiyat fakültesi öğrencilerinde kadının örtünmesine ilişkin algılar. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(2), 165-182.
- Sevinç, N. (2007). *Türklerde kadın ve aile*. İstanbul: Bilgeoğuz Yayınları.
- Smith, A. D. (2014). *Milli kimlik*. Çev: Şener, B.S. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Sofian, M., Omar-Fauzee, U. P. M., ve Abd-Latif, R. (2010). The perspective of Arabic Muslim women toward sport participation. *J Asia Pacific Stud*, 1, 364-77.
- Sönmezışık, B. (2016). Başörtülü sporcular özel kıyafet istiyor. Erişim: info:eu-repo/semantics/closedAccess (01.11.2023).
- Şimşek, S. (2002). Günümüzün kimlik sorunu ve bu sorunun yaşandığı temel çatışma eksenleri. *Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(3), 29-39.
- Tajfel, H. (1982). Social psychology of intergroup relations. *Annual Review of Psychology*, 33, 1-39.

- Tajfel, H. ve Turner, J. (1979). *An integrative theory of intergroup conflict*. California: Brooks/Cole.
- Tarhan, N. (2005). *Kadının örtünmesi, modernizm ve kadın*. İstanbul: Nesil Yayınları.
- Taş, Z. (2020). *Sporcuların spor faaliyetlerinde İslam dininin etkisi*. Doktora Tezi. Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Sakarya.
- Tezcan, M. (1983). Giyim olgusuna sosyo kültürel bakış ve Türklerde giyim. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 16(1), 255-276.
- Theberge, N. (2000). *Gender and sport*. J. Coakley, ve E. Dunning (Ed.), in Handbook of Sports Studies. SAGE.
- Tiryaki, S. (2014). Kadın sporcun fotoğraflarıyla bedenın pazarlanması. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi*, 8(2), 218-237.
- Tok, N. (2003). *Kültür, kimlik ve siyaset*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Topaloğlu, B. (2001). *İslam, İnanç Esasları*. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansikloidesi.
- Topay, G. ve Erdem, R. (2019). Türkiye’de tüketim kültürünün gelişimine dair kavramsal bir inceleme. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (35), 162-183.
- Torab, A. (1996). Piety as gendered agency: A study of Jalaseh ritual discourse in an urban neighbourhood in Iran. *Journal of the Royal Anthropological Institute*, 235-252.
- Turan, A. (1985). *İslâmiyette spor ve önemi*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı
- Turkay, H., Bayrakaroğlu, Y., Yağan, Ü.N., Başkan, A.H. (2020). Takım sporcusu gençlerde sosyal kimlik. *Sosyal, Beşerî ve İdari Bilimler Dergisi*, 3(8), 583-591.
- Turner, J. C. (2010). *Towards a cognitive redefinition of the social group*. London: Harvester Wheatsheaf. 2-48.
- Türkbağ, A. U. (2003). Kimlik, hukuk ve adalet sorunu. *Doğu Batı Dergisi*, 23, 209-219.
- Türkoğlu, S. (2002). *Tarih boyunca Anadolu’da giyim kuşam*. İstanbul.
- Tüzün, İ. K., ve Çağlar, İ. (2008). Örgütsel özdeşleşme kavramı ve iletişim etkinliği ilişkisi. *Journal of Yasar University*, 3(9), 1011-1027.

- Ullrich-French, S., ve Smith, A. L. (2009). Social and motivational predictors of continued youth sport participation. *Psychology of Sport and Exercise*, 10(1), 87-95.
- Walseth, K. (2006). Young Muslim women and sport: The impact of identity work. *Leisure Studies*, 25(1), 75-94.
- Walseth, K., ve Fasting, K. (2003). Islam's view on physical activity and sport: Egyptian women interpreting Islam. *International Review for the Sociology of Sport*, 38(1), 45-60.
- Weinreich, P. (2005). *Identity exploration: Theory into practice*. London: Cross-Cultural, Societal and Clinical Contexts.
- Whitehead, S. H., Biddle, S. J., O'Donovan, T. M., ve Nevill, M. E. (2006). Social-psychological and physical environmental factors in groups differing by levels of physical activity: A study of Scottish adolescent girls. *Pediatric Exercise Science*, 18(2), 226-239.
- Williams, R. (2005). *Anahtar Sözcükler*. Çev: Kılıç, S. İstanbul: İletişim Yayıncılık.
- Wuerth, S., Lee, M. J., ve Alfermann, D. (2004). Parental involvement and athletes' career in youth sport. *Psychology of Sport and Exercise*, 5(1), 21-33.
- Yanık, C. (2013). Etnisite, kimlik ve milliyetçilik kavramlarının sosyolojik analizi. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi*, 20, 225-237.
- Yetgin, A. (2022). *Örme tasarımının aktif spor giyiminde kullanımı ve olanakları*. Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, G.H. (2006). *Ortaöğretim kurumları spor alanında okuyan öğrencilerin spora başlama ve bu alanı seçme nedenleri ile beklentileri (Ankara ili örneği)*. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yıldız, S. (2007). Kimlik ve ulusal kimlik kavramlarının toplumsal niteliği. *Millî Folklor*, 19(74), 9-16.
- Yılmaz, A. (2004). Türk kültüründe kadın. *Millî Folklor*, 16(61), 111-123.
- Yoncalık, O., ve Gündoğdu, C. (2007). Sporda ahlaki bir sorun olarak doping. *Fırat Üniversitesi Doğu Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 128-134.
- Yurdağül, Ş. (1987). *Bazı sosyo-ekonomik değişkenlerin lise öğrencilerinin benlik tasarımlarına etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Yüksel, M. (2014). Cinsiyet ve spor. *Tarih Okulu Dergisi*, 7(XIX), 663-684.

- Zeugner-Roth, K. P., Žabkar, V., ve Diamantopoulos, A. (2015). Consumer ethnocentrism, national identity, and consumer cosmopolitanism as drivers of consumer behavior: A social identity theory perspective. *Journal of International Marketing*, 23(2), 25-54.
- Zuccheromaglio, C. (2005). Who wins and who loses: The rhetorical manipulation of social identities in a soccer team. *Group Dynamics: Theory, Research, and Practice*, 9(4), 219.
- Malina, R. M. (2001). Tracking of physical activity across the lifespan. *President's Council on Physical Fitness and Sports Research Digest*. 3(14). 1-8

EKLER

EK-1: Bilgilendirilmiş Gönüllü Onam Formu

RECEP TAYYİP ERDOĞAN ÜNİVERSİTESİ LİSANÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı	
BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ ONAM FORMU	
Sizi Dr. Öğr. Üyesi Erol SUNGUR danışmanlığında YL Öğrencisi Melek ALTINDAL ÇAKIR tarafından yürütülen “Gelenek ile Modernlik Arasında Tesettürlü Sporcuların Kimlik İnşa Stratejileri” isimli yüksek lisans tez çalışmasına davet ediyoruz. Bu çalışmada tesettürlü kadın sporcuların araştırma konusu hakkındaki duygu ve düşüncelerini öğrenmek için mülakat yapılacaktır. Mülakat süresince paylaşılan bilgilerin tümü gizli tutulacaktır. Aktarılan bilgiler sadece araştırmacı tarafından görülecek ve bilimsel yöntemler dahilinde incelenip raporlaştırılacaktır. Raporlaştırma aşamasında ise katılımcılara kod isimler (Katılımcı 1, Katılımcı 2 vb.) verilecek ve hiçbir şekilde kimlikleri beyan edilmeyecektir. Mülakat yaklaşık olarak 1 saat sürmekte olup daha sonra analiz edilebilmesi için yazılı belge, ses, video vb yöntemler kullanılarak kayıt altına alınmaktadır. Mülakat esnasında cevaplamak istemediğiniz soruları atlama ya da herhangi bir sebeple görüşmeyi sonlandırma hakkına sahipsiniz.	
Yukarıda yer alan ve araştırmadan önce katılımcıya verilmesi gereken bilgileri okudum ve katılmam istenen çalışmanın kapsamını, amacını ve gönüllü olarak üzerime düşen sorumlulukları anladım. Çalışma hakkında yazılı ve sözlü açıklama aşağıda adı belirtilen araştırmacı tarafından yapıldı. Bana çalışmanın kapsamı ve faydaları sözlü olarak da anlatıldı. Onusunda yeterli güven verildi. Bu koşullarda söz konusu araştırma; aksızın katılmayı kabul ediyorum.	
Araştırma sonuçları hakkında bilgi sahibi olmak istiyorsanız lütfen kutucuğu işaretleyiniz. ☐	
<u>Katılımcının:</u>	<u>Araştırmacının:</u>
Adı Soyadı :	Adı Soyadı: Melek ALTINDAL ÇAKIR
Telefonu :	
E-Postası :	
İmzası :	İmzası :
Görüşme Tarihi :	
Görüşme Türü / Yeri :	

EK-2: Görüşme Soruları

TESETTÜRLÜ SPORCULAR GÖRÜŞME SORULARI

Kişisel Bilgi Soruları

1. Adınız Soyadınız:
2. Yaşınız:
3. Eğitim Durumunuz:
4. Aylık Ortalama Geliriniz:
5. Spor Dalınız:
6. Nerelisiniz ve Nerede Yaşıyorsunuz:

Tesettürlü sporcuların Kimlik İnşa Stratejileri Soruları

S1. Sporla ilk tanışmanız ne zaman ve nasıl başladı?

S1a Alt soru: Kaç yaşında spora başladınız?

S1b Alt soru: Kaç yıldır lisanslı olarak spor yapıyorsunuz?

S2. Spora başladığınızdaki tesettürlü olma durumunuz ile şu an ki tesettür durumunuz arasında ne tür farklılıklar yaşadınız?

S2a Alt Soru: Spora başladığınızda tesettürlü müydünüz yoksa sonrasında mı tesettüre girdiniz?

S3. Spora ilk başladığınız dönemde yakın çevrenizden ve ailenizden ne tür tepkiler aldınız?

S3a Alt Soru: Şu an ailenizin spora yapıyor olmanıza bakışı nasıldır?

S3b Alt Soru: Yaşadığınız olumlu ya da olumsuz bir anınızı örnek verebilir misiniz?

S4. Tesettürlü bir sporcu olmanızdan dolayı dindar çevreden ne tür tepkiler aldınız?

S5. Kadın sporcu ile tesettürlü kadın sporcu arasındaki farklılıkları ve karşılaştıkları problemleri nasıl tanımlarsınız?

S6. Tesettürlü kadın sporcuların en sık karşılaştığı problemler nelerdir?

S6a Alt Soru: Tesettürünüzün performansınızı etkilediğini düşünüyor musunuz?

S7. Tesettürlü kadın sporcu olmanızın ne tür kolaylıklarını ve faydalarını gördünüz?

S8. Sportif başarılarınızdan daha çok kıyafetinizin konuşulması sizde ne tür duygu ve düşünceler uyandırmaktadır?

S9. Aktif spor yapıyor olmanız dini hayatınızı olumlu ya da olumsuz açıdan nasıl etkilemiştir?

S10. İnandığınız dinin emir ve yasaklarıyla spor yaşantınız arasında ne tür ikilemler yaşadınız açıklar mısınız?

S11. Tesettürlü kadın sporcu olarak sizce spor dünyasının önde gelen eksiklikleri ve problemleri nelerdir?

S12. Sizce günümüzde dindar ailelerin kızlarını spora teşvik etme durumları hangi düzeydedir veya nasıldır?

S13. Tesettürlü kadın sporcu olarak imkanınız olsaydı spor dünyasında neleri değiştirmek isterdiniz?

S14. Tüm bu konuştuklarımızın dışında tesettürlü kadın sporcu ve spor ilişkisine yönelik eklemek istediğiniz bir şey var mı?

ETİK KURUL KARARI

T.C.

RECEP TAYYİP ERDOĞAN ÜNİVERSİTESİ SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ETİK KURULU

DEĞERLENDİRME RAPORU

Toplantı Tarihi : 12/07/2023
Toplantı K. Sayısı : 2023/214

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Öğrencisi Melek ALTINDAL ÇAKIR'ın "Gelenek ile Modernlik Arasında Tesettürlü Sporcuların Kimlik İnşa Stratejileri" isimli projesi kapsamında yürütülecek çalışmalar için izin talebi kurulumuzca değerlendirilmiş olup;

- ☒ Etik açıdan uygun bulunmuştur.
- ☐ Etik açıdan uygun bulunmamıştır.
- ☐ Etik açıdan önerilen değişikliklerin yapılmasıyla uygun bulunmuştur.

Prof. Dr. Nebi GÜMÜŞ

Başkan

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Fener Mah. Zihni Derin Yerleşkesi 53100 RİZE
Tel: 0464 223 81 00 Faks: 0464 223 63 28
www.erdogan.edu.tr